יודען געדענקט! דער קאַמף קעגען רדיפות אויף יודען אין דייטשלאַנד — דויערט

NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

פרייז 30 גראָשען

(טאַבעלע פון דער מלוכה־לאָטעריע־זעה 18־טע זייט)

2 זייטען

נייער פאָלקסבלאַט

№ 107 | Łódź, Piątek, 8 maja 1936 | אדרעס: לאָדז, פּעטריקאָווער 21 טעל. 224-71 Adres: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt. 1.06 | לאָדז, פרייטאָג פ׳ אמור ט״ז איר פרצ״ז

ראבער ווארפען אפ וואוקאפס ווארנונג

אַראַבישער שטרייק־קאָמיטעט בעשליסט ווייטער צו שטרייקען. — פון 15. מאַי בעשליסען זיי ביט צו צאָהלען מעהר קיין שטייערן. — די רעגירונג אויפגעפאָדערט אַראַבישע שאַפערען צוריקצושטעלן די קאָמוניקאַציע

ספּעציעלע שריט פון דער א״י רעגירונג אויף היינטיגען פרייטאג

ירושלים, 7 (יט״א טעלעגראַפיש)

די מאַכט האָט אויפגעפאָדערט די אַראַבישע אויטאָבוס־שאָפערען אין משך פון 48 שעה צוריקצושטעלן די אויטאָבוס־קאָמוניקאַציע. אין געגענפאַל וועט מען זיי אַנולירען די קאָנצעסיעס.

עס זענען אַרעסטירט געוואָרען דריי אַ״אַבער, וואָס האָבען געשאָסען אויפ׳ן אויטאָ פון טשערנאָזסקי׳ן.

אַראַבישע טעראָריסטען האָבען איבערגעריסען טעלעפאָן־דראָהטען צווישען שכם און טול־כרם.

ירושלים, 7 (יט״א טעלעגראַפיש)

די ארץ־ישראל־רעגירונג האָט אָנגענומען שריט דער מאָרגענדיגער פרייטאָגדיגער טאָג זאָל אדורך... די אַראַבער פון דער סביבה וועלען נישט ...געלאָזט ווערען קיין ירושלים.

ירושלים, 7 (יט״א טעלעגראַפיש)

היינט איז פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ פון אַראַבישע שטרייק־קאָמיטעטען. עס איז בעשלאָסען געוואָרען אָפצוואַרפען די וואָרנונג פון הויך־קאָמיסאַר, ווייטער צו פיהרען דעם שטרייק און ...פראָקלאַמירען פון 15 מאַי די אַקציע נישט צו בעצאָהלען קיין שטייערן.

די אַראַבישע פאָדערונגען זענען: אָפצושטעלן די עליה, פאַרוועהרען באָדען־קניות און שאַפען אַ נאַציאָנאַלע רעגירונג.

ירושלים, 7 (יט״א טעלעגראַפיש)

היינט האָט מען פערטיילט געוועהר צו יודישע קאָלאָניסטען אין עמק יזרעאל, עמק השרון און אַנדערע קאָלאָניעס. אויך צווישען יודישע תושבים אין די פאָרשטעט פון תל־אביב איז פערטיילט געוואָרען געוועהר צו זעלבסטשוץ־צוועקען.

אין עמק השרון זענען געעפענט געוואָרען 10 נייע פאָליציי־פונקטען. אין דער גאַנצער געגענד איז רוהיג.

תל־אביב, 7 (יט״א טעלעגראַפיש)

מיט דעם בעריהמטען העברעאישען דיכטער שאול טשערניכאָווסקי, איז געשעהען אַ צופאַל. וואָס האָט איהם שיער נישט געקאָסט דאָס לעבען, און על פי נס איז ער ניצול געוואָרען פון טויט.

פאָהרענדיג אין תל־אביב אין אַן אויטאָ, האָט עמיצער צו איהם געשאָסען. די קויל איז פערביי־געפלויגען דעם אויער, פון וואָס ער איז פערטויבט געוואָרען. דער דיכטער איז נישט פערוואונדעט געוואָרען.

ירושלים, 7 (יט״א טעלעגראַפיש)

אויף די פעלדער פון חפצי בה אין דער געגענד פון מרחביה, האָט אויסגעבראָכען אַ שרפה פון וועלכער 60 דונאַם באָדען זענען אָפּגעברענט געוואָרען.

ירושלים, 7 (יט״א טעלעגראַפיש)

דער נעכטיגער טאָג איז אַריבער רוהיג. בלויז פאַר׳ן געריכט אין ירושלים, בעת ס׳איז פאָרגעקומען דער פּראָצעס געגען דעם אַן אַראַבישען שטרייק־פיהרער, איז פאָרגעקומען אַ קליינע אַראַבישע דעמאָנסטראַציע, וועלכע איז צוטריבען געוואָרען פון דער פאָליציי. די פאָליציי האָט אויך צוטריבען אין ירושלים אַן אַראַבישע פרויען־דעמאָנסטראַציע.

ירושלים, 7 (יט״א טעלעגראַפיש)

דער אַראַבישער פרויען־פערבאַנד האָט אַרויסגעשיקט אַ דעפעשע צום ענגלישען קעניג אין וועלכער זיי בעטען דעם קעניג, ער זאָל שטיצען די אַראַבישע פאָסטולאַטען.

ירושלים, 7 (יט״א טעלעגראַפיש)

פדי אויסצומיידען פּראָוואָקאַציעס, האָט דער ועד הלאומי אָפּגערופען די היי־יאָהריגע ל״ג־בעומר־פייערונגען.

אין אַפּריל זענען געקומען קיין ארץ־ישראל 3200 יודען.

כוליגאַנישע אַנפאַלען אויף די גערער קאַלעיקא

צושלאָגען דער זוהן פון גערער רבי

וואַרשאַ, 7 (ספּ. טעל.)

מיט׳ן צוריקקומען פון גערער רבי קיין גער האָבען זיך אויף דער דאָרטיגער קאַלעיקע אָנגעהויבען כוליגאַנישע אַנפאַלען. עס ווערען בעפאַלען און געשלאָגען יודען, וואָס פאָהרען קיין גער. צווישען אַנדערע איז אויך צושלאָגען געוואָרען דער זוהן פון גערער רבי, ר׳ ישראל אַלטער. די כוליגאַנעס זענען אַריין אין קופע, וואו ער איז געפאָהרען און האָבען איהם געשלאָגען מיט שטעקנס. זיי האָבען זיך אויך געשטעלט אויף אַזאַ אופן, אַז מען זאָל נישט קענען אָפשטעלען דעם צוג. זיי האָבען אויך פּרובירט אַרויסצוואַרפען יודען פון צוג. אַ טייל קריסטען האָבען געקומען אין שוץ די יודען און עס איז נישט געקומען צו אַ געשלעג.

אויך אין גער זענען פאָרגעקומען אַנפאַלען אויף יודען.

צענטראַל־ראַט פון דער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי אין פראַנקרייך

בעראַט זיך וועגען איבערנעהמען די מאַכט

פּאַריז, 7 (ספּ. טעל.)

די אינערליכע פּאָליטישע לאַגע אין פראַנקרייך ווערט אויפגעקלעהרט. זונטאָג קומט זיך צונויף דער צענטראַל־ראַט פון דער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי אויף אַ בעראַטונג אין דער פראַגע וועגען איבערנעהמען די מאַכט דורך די סאָציאַליסטען.

אין דעמזעלבען טאָג וועט דער פיהרער פון די ראַדיקאַלען דאַלאַדיע אָפּגעבען אַ דעקלאַראַציע וועגען דער בעציהונג פון זיין פּאַרטיי צו אַ רעגירונג פון פאָלקס־פראָנט.

דער היינטיגער „פּאָפּולער״ בעגריסט, דעם סאָציאַליסטישען פיהרער לעאָ בלום אַלס פּרעמיער פון דער נאָהענטסטער רעגירונג און שטרייכט אונטער די נויטווענדיגקייט אויפצוהאַלטען דורך דער רעגירונג פון פאָלקס־פראָנט די פערשטענדיגונג מיט ענגלאַנד ווי אויך די צוזאַמענאַרבייט מיט דער פעלקער־ליגע.

„די צוקונפט געפינט זיך אין אונזערע הענד״

ערקלערט בלום אין אַ אינטערוויאו

לאָנדאָן, 7 (ספּ. טעל.)

„דיילי העראַלד״ פערעפענטליכט אַן אינטערוויאו מיט דעם פיהרער פון די פראַנצויזישע סאָציאַליסטען לעאָ בלום, אַלס דעם וואַהרשיינליכען קומענדיגען שעף פון דער פראַנצויזישער רעגירונג. בלום האָט ערקלערט, אַז דער זיג פאַר זיין פּאַרטיי איז געקומען אין אַ וויכטיגען מאָמענט פאַר שלום, דעמאָקראַטיע און ציוויליזאַציע. עס איז אַ טראַגישער פאַקט — האָט בלום געזאָגט — אַז מיר קומען צו שפּעט, בכדי צו קענען פערהיטען פון פערנעהמען אַביסיניען, אָבער אויב די פערגאַנגענהייט איז נישט געווען אין אונזערע הענד, איז דערפאַר די צוקונפט אין אונזערע הענד.

די איינציגע פּלאַטפאָרם פון אינטערנאַציאָנאַלער צוזאַמענאַרבייט — האָט בלום געזאָגט — איז די ענטוואָפנונג, וועלכע איז נישט געלונגען, זוי אַ סך זאָגען, צוליב׳ן מאַנגעל אין דרייסטקייט מצד פראַנקרייך. די נייע פראַנצויזישע רעגירונג וועט האָבען די דרייסטקייט פון די איבערצייגונגען — אונטערצונעהמען אויפסניי די איניציאַטיווע אין דער ענטוואָפנונגס־פראַגע. אויב דייטשלאַנד וועט זיך אָפּזאָגען, דאַרף מען שליסען אַן ענטוואָפנונגס־אָפּמאַך אָהן דייטשלאַנד, און דאַן וועט ענגלאַנד קענען די אונטערשטיצונג פון דער קאָלעקטיווער אַקציע פולשטענדיג רעכענען אויף פראַנקרייך ביי אין דער פעלקער־ליגע.

די קאָלעקטיווע זיכערקייט איז אָפּהענגיג פון דער צוזאַמענאַרבייט פון דער פראַנצויזישער און בריטישער דעמאָקראַטיע — האָט בלום פערענדיגט.

זונטאָג, דעם 10־טען מאַי ד. י. 1 אַ זייגער בייטאָג צו דער 1־טער שמערצליכער יאָהרצייט פון פרעזעס און גרינדער פון אונזער געזעלשאַפט

נ״ע מאָוריצי גאָלדבערג

קומט פאָר אויפ׳ן בית החיים אַ הזכרה און די ענטהילונג פון דער מצבה.
אַלע פריינט־מיטגלידער און מיטגלידינס ווערען געבעטען צו קומען.
די פערוואַלטונג פון „חסד ואמת״ אין לאָדז.

טאָג - טעגליך

די פראַגע און דער ענטפער

...ענדליך איז דער ענגלישער פראַגעבויגען איבערגעגעבען געוואָרען אין בערלין. ווי בעוואוסט ...איז אויף דער לעצטער קאָנפערענץ פון די לאָקאַרנאָ־מלוכות בעשלאָסען געוואָרען צו בעפולמעכטיגען ענגלאַנד אַז זי זאָל זיך דערוויסען ביי דייטשלאַנד ...וויפיעל עס זענען איהרע אַפּעטיטען. מיניסטער ...עדען האָט געוואָלט שטעלען היטלערן אָפענע פראַגען, אַזוי צו זאָגען צודריקען איהם צו דער וואַנט ...ענדליך זיך דערוויסען, וואָס אייראָפּאַ האָט צו וואַרטען פון דעם היטלער־רעזשים.

אַ טעריטאָריאַלע זאַך: נאָך דריי יאָהר נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטישען רעזשים אין דייטשלאַנד, נאָכ־דעם ווי פון דעם נעבעכדיגען ענטוואָפענטען דייטשלאַנד איז אויסגעוואַקסען אַן ערשטקלאַסיגע מיליטערישע קראַפט, וואָס האָט נישט איהר גלייכען אין ...וועלט, נאָכדעם ווי פאַר אַלע איז קלאָר, אַז ...דייטשלאַנד איז שוין איצט פערגליכען צו איין ...קריגס־רעזערוואַר, נאָכדעם ווי די גאַנצע ...ווירטשאַפט איז שוין איצט אין פרידענס־צייט איינ־געשטעלט אויף מלחמה, ווייסט נאָך נישט ענגלאַנד ...וואָס דאָס דריטע רייך שטרעבט און וואָס זענען ...איהרע פּלענער אויף דער ווייטער און נאָהענטער ...צוקונפט.

...שוין דאַן האָט דער דריבער אויסגעזעהן זעהר פער־...דער גאַנצער איינפאַל מיט דעם פראַגע־בויגען. מען האָט דאַן שוין אָנגעוויזען, אַז די קשיות, ...ענגלאַנד האָט פרעה צו שטעלען דייטשלאַנד ...נאָר האָבען דעם איינציגען צוועק ווייטער צו ...פערשלעפען דעם ענין און אַזוי אַרום בעטראַכטען ...דעם ענין פון חער מיליטערישער בעזע־...פון דעם אויבער־רהיין. די דאָזיגע השערה האָט ...זיך מאַקע אַרויסגעוויזען פאַר ריכטיג. הגם דער ...אינהאַלט פון פראַגע־בויגען איז נאָך נישט פער־...עפענטליכט געוואָרען ווייסט מען שוין אַז דאָס איז ...געקומען ...גיכער פון אַלגעמיינעם כאַראַקטער. ...פראַגע פון אויבער־רהיין זאָל אין איהם אינגאַנצען ...נישט בעריהרט געוואָרען און ווי עס מעלדט ...די דייטשע פרעסע פערנעמט זיך דער דאָקו־...מענט אינגאַנצען נישט מיט דער פערגאַנגענהייט און ...ווערען דאָרט אין איהם נאָר בעריהרט קאָמפּלי־...צירטע פּראָבלעמען וואָס וועלען פאָדערן אַ גענויען ...שטודיום מצד דייטשלאַנד.

וואָס דאָס בעדייט איז זיך לייכט אָנצושטויסען. ...דאָס אַרויסשיקען דעם פראַגע־בויגען האָט ...געדויערט אַזוי לאַנג, קען מען זיין גאַנץ זיכער, אַז ...דער ענטפער מצד היטלערן וועט קומען ערשט דאַן ...ווען ער וועט עס האַלטען פאַר זיך בעקוועם, און ...וועט דער ענטפער אפשר ווידער ווי אַ אויס־...פערשונג פאַר זיינע לייכטגלויביגע פאַרטנערען.

ש.

אונזער וואָרט

מיר האָבען עס פריהער געוואוסט

און איצט דאַרפען קומען די מעשים. קלאָר און דייטליך האָט דער קאָלאָניען־מיניסטער טהאָמאַס ערקלערט אין ענגלישען פּאַרלאַמענט, אַז דורך דראָהונגען און פערשווערונגען וועט די ענגלישע רעגירונג נישט צווינגען צו ענדערן איהר פּאָליטיק.

דאָס איז פאַר אונז געווען קלאָר און פערשטענדליך אויך פאַר חער ערקלערונג. מיר האָבען עס אויך פריהער געוואוסט, אַז די „קינדער פון דער מדבר״ זענען נישט בכח אויפצוצווינגען דער בריטישער אימפּעריע די ריכטליניען און וועגען פון איהר פּאָליטיק.

און טאַקע דערפאַר, ווייל מיר האָבען עס פון פריהער געוואוסט, האָבען מיר אין די אַלע קרבנות וואָס זענען געפאַלען אין די יאָהרען 1922-23 און 1929 און איצט, אין די טרויעריגע טעג פון אַפּריל 1936 בעשולדיגט, אויב נישט די ענגלישע רעגירונג אין לאָנדאָן, איז יעדענפאַלס איהר אַדמיניסטראַציע אין ארץ ישראל.

ווייל מיר ווייסען עס גאַנץ גוט, און מיט דער פולער זיכערקייט קענען מיר עס בעשטעטיגען, אַז אַלץ, וואָס עס געשעהט אין ארץ ישראל, געשעהט עס מיט דעם ווילען פון דער... ארץ ישראל רעגירונג.

צעהנדליגער און הונדערטער פאַקטען זאָגען עדות דערויף, אַז ביי אַ גוטען ווילען מצד דער ארץ ישראל־רעגירונג וואָלט איצט נישט געקומען צו דער בלוטיגער שחיטה אין יפו. און וואָלט די רעגירונג באַלד אין אָנהויב נישט דערלאָזט צו דעם בלוטיגען טאַנץ פון די באַרוויסע חורגער און די אַראַבישע יונגלעך־סקויטען — וואָלט נישט געקומען צו די סאַבּאָטאַזש־אַקטען אין אַנדערע פונקטען פון לאַנד — וואָלט נישט געקומען דערצו, אַז איבער צוויי וואָכען צייט זאָל אַ באַנדע פערברעכער דעזאָרגאַניזירען דאָס ווירטשאַפטליכע לעבען, אַז אַקטען פון וואַנדאַליזם, ווי אונטערצוהדונגען, אויסרייסען בוימער מיט די וואָרצלען, צושטערען ברונימס — זאָלען ווערען אַ טאָגטעגליכע דערשיינונג.

און טאַקע, ווייל מיר ווייסען דאָס אַלץ, קענען מיר זיך נישט בערוהיגען נאָר מיט ווערטער, נאָר דאַרפען אויך פאָדערן קאָנקרעטע מעשים, אַז די ארץ ישראל רעגירונג זאָל נישט נאָר נישט לעגען קיין שטיינער אויף אונזער וועג, נאָר זאָל אויך צוהעלפען צו דעם אויפבוי פון אונזער נאַציאָנאַלער היים — פון דער יודישער נאַציאָנאַלער היים, וואָס בעדייט אויך גלייכצייטיג אַ ברכה און וואוילשטאַנד פאַר אַלע איינוואוינער פון לאַנד.

ק.

אויף דער ערשטער גרויסער ווארשאווער
זומער=מאדע=רעוויע
וועלכע קומט פאר זונטאג, דעם 10 מאי ד. י. 12 א זייגער בייטאג אין זאל פילהארמאניע וועלען די לאדזער ״מען בעוואונדערן די נייעסטע
שיך=מאדעלען
פון דער גוט-באקאנטער פירמע
A. Ogórek, 11 Łódź, Zawadzka 11
tel. 202-86

הנהלות
הגמנסיות
ובתי=ספר העממיים
של החברה ליסוד בתי ספר עברים בלודז
מודיעות, כי הלשכות של
הגמנסיה הראשונה לנערים
רחוב מניסטרצקה 22, טלפון 134-11
הגמנסיה השניה לנערים
רחוב מניסטרצקה 21, טלפון 134-12
הגמנסיה לנערות
רחוב פירמוביץ 6, טעל. 127-95
מתקבלות בשעות העבודה, משעה 10 עד 14. הרשמות אל הגמנסיות ואל כל המחלקות של בתי הספר העממיים.

מזל=טוב
ווינשען מיר אונזערע פריינד
ה׳ יעקב אפפעל און פרוי
צו דער חתונה פון זייער ליבע טאכטער
העלא מיט ה׳ חנן שאפירא (בי אריסטאק)
וועלכע קומט פאר זונטאג, ד. 10 מאי (ל״ג בעומר) אין תל-אביב. מיר ווינשען זיי צו דערלעבען פון יונגען פאר פיל נחת און פרייד.
יחיאל דוד לאנדא און פאמיליע
משה יהושע טענענבוים און פאמיליע
חיים האמער און פאמיליע

Z intencji zaręczyn przyjaciółki
panny Sali Teitelbaumówny
z panem Leonem Kuperwasserem
życzy dużo szczęścia
Mala Sochaczewska.
Łódź, dnia 8 maja 1936 r.

מיין ליבען ברודער
יעקב אפפעל און פאמיליע
צו דער חתונה פון זייער ליבע טאכטער
העלא מיט ה׳ חנן שאפירא
ווינשען מיר צו זעהען ביי זיי א סך נחת און פרייד און דעם יונגען פאר א גליקליכע צוקונפט.
ש. ל. אפעל און פאמיליע.

אכטונג, קאנקורענץ=פרייזן!
העררען=שניידער=מייסטער
א. ח. קוטשינסקי,
13 נארוטאוויטשא 13
קווער אפיצינע, 1-טער שטאק. טעל. 247-90
מאכט בעקאנט, אז צום פריהלינג און זומער-סעזאן וועלען אנגענומען אלערליי בעשטעלונגען פון איינענע און אנפערטרויטע סחורות מיט די נייעסטע מאדעלען.
ערשטקלאסיגע ארבייט! מעסיגע פרייזן!
בעמ.: גרויסער אויסוואהל פון סחורות
קומט און איבערצייגט אייך!

הערען און דאמען
קויפעז די בייעסטע און מאדערנסטע סחורות
אין ני״גענעפענסטען ערשטקלאסיגען
טוך= און קארט=געשעפט
א. פ.
Futerhendler i Anachowicz
Łódź, Piotrkowska 19, tel. 144-20, front 1 piętro
גרויסער אויסוואהל פון
ביליצער און טאמאשאווער אויסארבייטונגען
צום פריהלינג= און זומער=סעזאן
ביליגסטע פרייזען! ◆ סאלידע און רעעלע בעהאנדלונג

אייער פערזענליכער אינטערעס
נאר צו קויפען
דיוויינעז
מיט דער מארקע
„באראן“
נאוואמיעסקא 30,
טעל. 210-58
וועלכע גאראנטירט אייך גענוס און צופרידענהייט פאר ביליג געלד.

ווארנונג
איך ווארען יעדען איינציגען נישט צו נעהמען מיינע וועקסלען צו זיי זענען מיט מיין אונטערשריפט אלס אויס-שטעלער אדער אלס זשיראנט, ווייל זיי זענען אומגילטיג.
די וועקסלען זענען מיילוויין דורך מיר פארלוירען גע-גאנגען און טיילווייז בעפינען זיי זיך אהן רעכט אין פערקעהר. איך ערקלער, אז די וועקסלען וועל איך נישט האנארירען.
מיט אכטונג
העניעך פריד
נאווא-זארזשעווסקא 2.

דאס בעוואוסטע
טוך און קארט=געשעפט פון
M. TAZBIR
לאדז, פיעטריקאווער 23, פראנט 11 שטאק טעל. 226-39
טיילט מיט, אז צום קומענדען פריהלינג-סעזאן בעזיצט איך אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל פון די נייעסטע און מאדערנסטע
הערען און דאמען-שטאפען
פון די בעסטע ביליצער און טאמאשאווער סחורות
צו די ביליגסטע פרייזען
ספעציעלער אויסוואהל פון
רעשטען
וואס מען פערקויפט מיט 30% ביליגער
געדענקט די אדרעסע!
רעעלע און סאלידע בעהאנדלונג!

דאנקזאגונג פון „נושאי המטה“
דערמיט דריקען מיר אויס אונזער הערציגסטען דאנק דעם הרב ר׳ שמואל אליעזר סעגאל שליט״א און הרב ר׳ מרדכי סעגאל שליט״א און הרב ר׳ ברוך לייזע-ראחסקי, ווי אויך דעם חזן פון דער אלטשטעטישער שוהל פאר די הספדים, וואס זיי האבען געמאכט צום יאהרצייט
פון הרב ר׳ אליהו חיים מייזעל זצ״ל
מיט אכטונג די פערוואלטונג
פון „נושאי המטה“
בזשעזשינער 23.

דעם מיטסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער חבר און פערוואלטונגס-מיטגליד
גבריאל ווידערמאן
צוליבען טויט פון זיין
מוטער נ״ע
די פערוואלטונג
פון דאמען-שניידער-סעקציע
ביים צענטראלען האנדווערקער-פערבאנד
אין לאדז, פילסודסקיעגא 69.

כ׳האב ארייגבעקומען א פרישען טראנספארט

הערינג
פון די בעסטע סארטען
מאטיאס=הערינג
Lerwick ווי אויך Stornoway
צו זעהר ביליגע פרייזען! אויך אויפ׳ן שאק! פון 8-10 גר. א שאק און פון 10—12 א שאק פיינסטע און די גרעסטע סארטען, טיגדלעך פון 60 ביז 70 זל. ווי אויך
איסלענדער=הערינג
ביליגסטע פרייזען! —::— בעקוועמסטע בעדינגונגען!
קומט און איבערצייגט אייך!
טעלעפאנישע בעשטעלונגען ווערען אויך אויסגעפיהרט.
מיט אכטונג
I. ROZENFARB, Łódź,
Łagiewnicka 2, tel. 205-02.

זונטאג דעם 10/V ד. ח. צו דער ערשטער שמערצליכער יאהרצייט פון אונזער ליבען
נ״ע
משה הערש אייגער
קומט פאר 12 א זייגער מיטאג אויפ׳ן בית-החיים א הזכרה ווי אויך די ענטהילונג פון די מצבה וועגען וואס ס׳טיילט מיט
די פאמיליע

אכטונג, רעסטניקעס
דערמיט מאכען מיר בעקאנט די רעסטניקעס, אז א דאנק דער איניציאטיווע פון די ווילע-בעזיצער פון קאלאניע טעאפילאוו, האט דער לאדזער וואיעוואדא בעשלאסען צו עפענען א פאסטאמט און א פאסטערונעק אין קאלאניע כדי צו היטען ארדנונג אויפ׳ן סעזאן אין טעאפילאוו, קאלאניע קאכאנובעק.

צו די ה״ה גנבים!
זונטאג פריה 10.30 פון דער פאבריקס-באהן האט מען מיר ארויסגענומען א פארטפעל מיט 7 וועקסלען אויף א סומע פון 860 זל. און צוויי אינקאסא-קוויטעס אויף א סומע פון 600 זל. עס ווערט געבעטען געגען בעלוינונג אפציגעבען צענעלניא 38 שענוואלד, פראנט 2-טען שטאק. דיסקרעציע געזיכערט. די וועקסלען און קוויטעס זענען ערקלערט געווארען פאר אונגילטיג. אויך קען מען זיך ווענדען ביים אינוואליד לעסקי פאמאר-סקא גאס 10.
4794

אונזער חשוב׳ן פערוואלטונגס-מיטגליד חבר משה יצחק פעלדמאן און פאמיליע צוליבען פריהצייטיגען טויט פון זייער ליבען זוהן נ״ע
חיים הערש
דריקט אויס דעם טיפסטען ביילייד די פערוואלטונג
פון מענער=שניידער-כאלופני-קעס=פעראיין, זאכאדניא 11.

דער שווער-געטראפענער פאמיליע
קודליק
צוליב׳ן טויט פון זייער אונפערגעסליכען מאן און פאטער נ״ע
שמעון קודליק
דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל.
פאמיליע קאץ
דארקא און בנימין זילבערבערג

קויפט פון דער ערשטער קאטעגאריע

קינדער=וועגעלעך
מעטאל=בעטען
אין פאבריקס-לאגער
„DOBROPOL“
אין הויף Piotrkowska 73

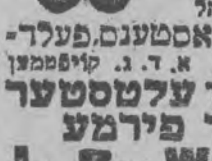
מעטאל-בעטען
מאטראצען אלע ארט
קינדער=וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל
ווישימאשטעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt“ א. ד. ג. קויפטמען
אמביליגסטן אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס! כ׳בעזיץ קיין שום פיליעס.
ספעצ. רעפעראטור-ווערקשטעל און לאקירער.

[ע]נגלישער פראגע-בויגען צו היטלערן
[גע]עכטען איבערגעגעבען געווארען אין בערלין

[ב]ערלין, 7 (ספּ. טעל.)
[ד]ער טעקסט פון דעם ענגלישען פראגע-בויגען, [...] איז היינט איבערגעגעבען געוואָרען דעם מי[...] [...]ניראַט ווערט געהאַלטען בסוד. זיין רע[...] [...] זאָל טראַגען אַ בולט'ן ענגלישען איינפלוס. [...]ראַטיסט האָט ענגלאַנד פון אָטהויב אָן [...] צו מילדערן די צו פּרעציזירטע און שאַר[...] [...]אַטולקעס, וואָס זענען פאַרגעלייגט געוואָרען [...] פראַנקרייך.

[...]נדאָן, 7 (ספּ. טעל.)
[...]טען ווערט פערעפענטליכט ווערען דאָס ווייס[...] [...] אין וועלכען עס ווערט פּובליקירט ווערען דער [...] פון פראַגע-בויגען, וואָס איז איבערגעגעבען [...] היינט אין בערלין.

[א]יטאַליע וויל אנעקסירען אביסיניע

[פ]אַריז, 7 (ספּ. טעל.)
[...] מעלדעט פון רוים, אַז איטאַליען וועט [...] קיין זשענעווע איהר פאָרשטעהער אויף [...] פון פעלקער-בונד, וואָס הויבט זיך [...] 11 ד.ח., אָבער דער דאָזיגער דעלעגאַט [...] אין קיין פאַל נישט זיין בעפולמעכטיגט אונ[...] [...]האַנדלען מיט דער פעלקער-ליגע וועגען לע[...] [...] דאָס אַביסינישע פּראָבלעם.

[...] פון איטאַליענישען שטאַנדפּונקט קען פאָרקומען [...] דאָס אנערקענען דעם פאַקטישען צושטאַנד, [...] נעמליך, די אַנעקסיע. עס האָבען זיך פאַר[...] [...] קלאַנגען, אַז די אַנעקסיע זאָל פּראָקלאַ[מירט] [...] ווערען אויף דער שבת'דיגער זיצונג פון [...] [...]ליענישען פאַרלאַמענט.

[ז]עלבסטמאָרד פון רעדאקטאר [פו]ן דער „זאנטאגס ציי‌טונג

[...]ין, 7 (יט"א טעלעגראַפיש)
[...] איז בעגאַנגען זעלבסטמאָרד דער הויפּט[...] [רעדאַ]קטאָר פון דער „זאָנטאַגס-צייטונג“, ערנסט [...]נדער. די סיבה פון דעם זעלבסטמאָרד איז דאָס [...] די קאָנצעסיע פון דער צייטונג, מחמת [...] בעשולדיגט געוואָרען, אַז ער האָט גענומען [...] דער געז. „פעניקס“.

זארג וועגען דער שעהנקייט נישט נור פון געזיכט נור אויך פון גאנצען קערפער...

כדי צו זיין באמת רייצענד, מוזט זאָרגען וועגען דער שעהנקייט פון גאַנצען קערפער. נישט נור ס'געזיכט, נור אויך די הענד, אַקסלען, פלייצעס, דאַרפען זיין וואונדערבאַר, דעליקאַט פון שעהן. און דעריבער געה לויט'ן וועג פון שעהנע פרויען פון דער גאַנצער וועלט. נוץ אויס די געהיימנישען פון דער שעהנקייט: די זייף „פאַלמאָליוו“ איז צו דער באָד און פאַר'ן געזיכט. די בע־ריהמטע שעהנהייטס-זייף איז אויסגעאַרבייט פון אַ געהיימנישפולער מישונג פון פאַלמע-פרוכטען און איילבירטען. אַ רייכע סאַמעטענע פיאַנע פון דער זייף Palmolive מאַכט דעליקאַט דיין הויט און רייניגט גענוי די פאָרעס פון שמוץ. אַלזאָ דעריבער. כדי צו זיין שעהן „פון פיס ביז צום קאָפּ“ בענוץ די זייף „פאַלמאָליוו“ פאַר דיין געזיכט און צו דער באָד. איבערצייג דיך אליין, פּראָבירט די זייף Palmolive איז די בעליבטע זייף אין פוילען, אַזוי אויך אין 78 לענדער.

די גאַנצע וועלט בעוואונדערט דאָס „מיידעלשע געזיכט Palmolive“.

80-יאהריגער געבורטסטאג פון זיגמונט פרויד

ווין, 7 (יט"א טעלעגראַפיש)
דער בעריהמטער געלעהרטער זיגמונד פרויד, וועלכער וואוינט לעצטענס אין ווין, האָט היינט געפייערט זיין 80-יעהריגען געבורטסטאָג. אויף זיין וואונש זענען נישט פאָרגעקומען קיין שום פייער־ליכקייטען. דער יום-טוב איז געווען אַ בעשיי־דענער.

אין משך פון טאָג זענען אָנגעקומען 400 בעגריסונגס-דעפּעשען פון אַלע עקען וועלט. דייטש לאַנד האָט נישט בעגריסט. דעפּעשען זענען אָנגע־קומען פון העברעאישען אוניווערזיטעט, פון יודיש־אַמעריקאַנישען קאָמיטעט און פון אַנגעזעהענע פער־זענליכקייטען.

אויף דער יובל-אַקאַדעמיע איז אַרויסגעטען מיט אַ רעפעראַט טאָמאַס מאַן.

אפעלאציע-געריכט בעפרייט דעם פשיטיקער „העלד“

ראַדאָם, 7 (יט"א טעלעפאָניש)
דאָס אַפּעלאַציע-געריכט האָט היינט בעטראַכט דעם פּראָצעס פון דעם פשיטיקער „העלד“ יונ־צענטי קאַרטשאַק, וועלכער איז אין דער ערשטער אינסטאַנץ פערמשפּט געוואָרען אויף 8 חדשים אונ־בעדינגטען אַרעסט, פאַר בעליידיגען די מאַכט און העצען צו אונרוהען.

די אַדוואָקאַטען האָבען איהם בעצייכענט פאַר „נאַציאָנאַלען העלד“ און אַז ער איז אַ „קרבן פון דער יודישער העצע“.

דאָס אַפּעלאַציע-געריכט האָט דעם „נאַציאָנאַלען העלד“ בעפרייט.

דער פּראָקוראָר האָט אָפּגעגעבען אַן אַפּעלאַציע.

רעדאקטאר פון דער „טריבונא אקאדעמיצקא“ אנגעקלאגט אין בעליידיגען דאס פוילישע פאלק

וואַרשאַ, 7 (טעלעפאָניש)
דער רעדאַקטאָר פון דער „טריבונאַ אַקאַדע־מיצקאַ“, סאַלאַמאָן פּערלאַ, איז אָנגעקלאָגט געוואָ־רען אין געריכט, אַז ער זאָל האָבען בעליידיגט דאָס פוילישע פאָלק.

צווישען פּערלאַין און דעם סטרוזש פון הויז אין וועלכען עס געפינט זיך „זופּו“, קישעל, איז געקומען צו אַ ווערטער-אויסטויש, און קישעל בע־שולדיגט פּערלאַין, אַז ער זאָל זיך האָבען אויס־געדריקט „פוילישער חזיר“.

ADWOKAT
SZYMON SZAJEWICZ
przeniósł swą kancelarję
na ul. Piotrkowską 31, m. 4
tel. 14-666.

קינא „MIRAŻ“ 11 ליסטאפאדא 16.

היינט און פאלגענדע טעג!

פון ערשטען יודישען פילם, פּראָדוצירט אין פוילען פון דער יוד. פילם-געז. „כנור“

„על חטא“

מאָנומענטאַלער פילם פון יודישען לעבען, געשטיצט אויף אַן אמת'ער פּאַסירונג.

סצענאַר: י. מ. ניימאַן | רעזשי: אלעקסאנדער מארטען | אַלגעמיינע ליטונג און קאָנסטרוקציע: ש. דזשיגאַן און י. שומאַכער

פּראָד. ליטונג: ש. גאַסקינד און י. וו. טענענבוים ● דעקאָראַציעס און קינסטל. אויפזיכט: יאַנקעל אדלער

מוזיק: העניעך קאָן | אָפּעראַטאָר: סט. ליפינסקי | טעכנ. ליטונג: י. באַק און פאַרבערט

איז פילם טרעטען אויף די גרעסטע יודישע ביהנע-קינסטלער:

רחל האָלצער, אברהם מאָרעווסקי, ש. דזשיגאַן, י. שומאַכער.
קורט קאַטש, קלאַראַ סעגאַלאָוויטש, ח. בוזגאַן, רות טורקאָוו,
מאַקס ברין, הערבערט שערצער און אנד.

די אַקציע קומט פאָר אין די יאָהרען 1915/16 אין דער צייט פון וועלט-קריג און אין דער געגענוואַרט.

אנהייב איז געוועהנליכע טעג 4 נאָכמיטאָג. שבת און זונטאָג פון 12, 2, 4, 6, 8 און 10 אָוונט.

פערבאָט צו אימפּאָרטירן סחורות פון אויסלאנד

(טעלעפאָניש) וואַרשאָ, 7

דאָס האַנדעלס-מיניסטעריום האָט אַרויסגעגעבן אַ פאַראָרדנונג, לויט וועלכער עס ווערט פערווערט דער אימפּאָרט פון אויסלענדישע סחורות. די פאַראָרדנונג איז נישט חל אויף דייטשע סחורות וויאויך נישט אויף סחורות אויף וועלכע עס איז פערהאַן אַ צאָל-הנחה, אָדער זיי ווערן אַריינגעפיהרט אינגאַנצען אָהן צאָל.

„פעניקס" אין ארץ-ישראל ווערט ליקווידירט

ירושלים, 7 (יט"א טעלעגראַפיש)

די ארץ-ישראל-רעגירונג האָט אַרויסגעגעבן אַ פאַראָרדנונג, צו ליקווידירען די אָפּטיילונג פון „פעניקס" אין ארץ-ישראל.

ס'איז בעשטימט געוואָרען אַ ספּעציעלע קאָמיסיע, וואָס וועט זיך פאַרנעמען מיט דער ליקווידאַציע פון דער א"י-אָפּטיילונג.

ארעסטירט 6 מאן אין מינסק-מאזאוויעצקי

וויטערדיגע סאַבאָטאַזש-אַקטען אין אָטוואָצק

(טעלעפאָניש) וואַרשאָ, 7

אין שייכות מיט די געשעהענישען אין מינסק-מאַזאָוויעצק, זענען אַרעסטירט געוואָרען 6 פּערזאָן.

אין אָטוואָצק איז ווידער פאָרגעקומען אַ סאַבאָטאַזש-אַקט דורך אונטערצינדען דאָס געשעפט פון סאָקאָלניצקי'ן.

אויף דעם אדורכפאָהרענדען פאָליציאַנט מושינסקי, האָבען אומבעקאַנטע פערברעכער אויסגעשאָסען עטליכע מאָל. מושינסקי איז אַראָפּגעפאַלען פון ראָווער אַ פערוואונדעטער. ער איז אָפּגעפיהרט געוואָרען אין שפּיטאָל.

גרויסער מיטינג פון ענדעקישע סטודענטן

(טעלעפאָניש) וואַרשאַ, 7

אויפ'ן וואַרשאָווער אוניווערזיטעט איז היינט פאָרגעקומען אַ גרויסער מיטינג פון די ענדעקישע סטודענטען אין שייכות חערמים, וואָס אַלס רעפעראַט איז בעשטימט געוואָרען אַ ליבעראַלער פּראָפעסאָר אַנטאָניעוויטש.

אויפ'ן מיטינג זענען פערטיילט געוואָרען פלוגבלעטער פון די „נאָרא". צו קיין אַנטי-יודישע עקסעסען איז נישט געקומען, ווייל די יודישע סטודענטען האָבען זיך נישט טעפינען אויפ'ן הויף, נאָר אין די זאַלען, וואו די דינערשאַפט האָט פערשלאָסען די טירען. איין יודישער סטודענט איז דאָך צו שלאָגען געוואָרען.

פאַרן בנין פון אוניווערזיטעט האָט אַ שטאַרקע פּאָליציי - אָפּטיילונג געהיט די אָרדנונג. מען האָט דאָרט בעמערקט זיך דרעהען פאַרשוינען פון דער אונטערוועלט. צוויי איינוואוינער פון צירק זענען אַרעסטירט געוואָרען.

הילף פאר די געליטענע פון דער שרפה אין זאמאשטש

(טעלעפאָניש) וואַרשאַ, 7

דאָס אינערן-מיניסטעריום און מיניסטעריום פאַר סאָציאַלער פירזאָרג האָבען בעשטימט עטליכע טויזענד זל. פאַר די געליטענע פון דער שרפה אין זאַמאָשטש. אחוץ דעם האָט דאָס פינאַנץ-מיניסטעריום אַרויסגעשיקט אַ טעלעגראַפישע פאַראָרדנונג תיכף אָפּצושטעלען אַלע שטייער עקזעקוציעס, עס וועלען אויך געמאַכט ווערען שטייער-הנחות פאַר די געליטענע אין דער שרפה.

קאָנפערענץ וועגן דער פינאַנציעלער לאגע

פּאַריז, 7 (ספּ. טעל.)

פּרעמיער סאַראָ האָט נעכטען אָפּגעהאַלטען אַ קאָנפערענץ מיטן פינאַנץ-מיניסטער רעניער, אין דער אַנוועזענהייט פון גובערנאַטאָר פון דער פראַנצויזישער באַנק. דער פּרעמיער האָט מיט צופרידענהייט פעסטגעשטעלט, אַז אין שייכות מיט דער שטעלונג פון דער רעגירונג אין דער פראַגע פון שוץ פון פראַנק, איז אויף דער נעכטיגער בערזע געקומען צו אַן אָנשפּאַנונג.

Komunikat.

...le gałki, lecz szyszki ...ovopin do kąpieli, gdyż ...edynie szyszki Novopin ...ają gwarancję skutecz-...ości, wzmacniają orga-...izm i odmładzają ciało. ...ądajcie tylko szyszke Novopin do kąpieli.

פון לאָדזער קאָמיטעט צו בעערען דעם אנדענק פון מארשאל פילסודסקי

דער שטעטישער קאָמיטעט צו בעערען ... אַנדענקען פון מאַרשאַל פילסודסקי ... אַלע הויז-בעזיצער, אַז דעם 11 מאי ... ווערען די מלוכה-פעהנער ... דער העלפט אַראָפּגעלאָזט און ... פע. דער קאָמיטעט בעט אויך צו ... וויטרינעס פון די געשעפטען ווי אויך די ... מיט די פאָרטרעטען פון מאַרשאַל פילסודסקי ... איינגעהילט אין קרעפּ. אין דעם פאַל ... שויפענסטער אויסגערוימט ווערען פון די ... וואָס געפינען זיך געוועהנליך דאָרט און ... דאַרף מען מאַכען אַ טרויער ...

ווארשאווער אפיציעלע בערזע

דעוויזען:

בעלגיען	...030
האָלאַנד	...6075
בערלין	...3.45
דאַנציג	...9.90
לאָנדאָן	...8.40
ניו-יאָרק (קאַבעל)	...$531\frac{7}{8}$
פּראַג	...9.99
פּאַריז	...5.01
שווייצער-פראַנק	...2.70

אפיציעלע פראָצענטיגע פּאַפּירן:

באַנק פּאָלסקי	...175
3 פּראָצ. אינוועסטיציע I. פּרעמיר...	
3 " " II.	...00
4 " דאָלאַרובקע	...25
7- " סטאַביליזאַציע	...75
5- " וואַרשאָווער	...25
5- " לאָדזער	...00

prosz<u></u>ki od BÓLU GŁOWY dla dorosłych, ze zn. fabr. »KOWALSKINA« A.K. Fabr. Chem.-Farm. »An. Kowalski« Warszawa

BANK HANDLOWY w ŁODZI

Spółka Akcyjna

Al. Tadeusza Kościuszki 15

ma jeszcze do wynajęcia **SAFES**

na dogodnych warunkach, poczynając od 4 złotych miesięcznie

WYJEŻDZAJĄC, nie zostawiaj w domu papierów wartościowych, złota, srebra i t. p., lecz zanieś je do SAFE'u!

Dr.

M-SOŁOWIEJCZYK

ספּעציאַליסט פאַר אויערן, האַלז, נאָז און קעהל-קאָפּ-קראַנקה.

LEGJONÓW 17, tel. 216-40.

עמפּפאַנגט פון 2—1 און פון 8-5 אָוונט.

...RAND HOTEL SALA MALINOWA i KAWIARNIA

די שענסטע פּרויעז פון דער וועלט! ● עקזאָטיק, טעבע און לידער ???

בעקאַנטמאַכונג
דערמיט מאַך איך בעקאַנט ... היינט אָן ווערט גרויסגעגעבען מיטאָגען מיט געפליגל ...25 נור
ווי אויך מילכיגע פרישטיקן און וועטשערעס פון 5 גענג 1 זל. נור ... בעדינונג
...ar Europejski"
4 שרודמיעיסקאַ
אינהאַבער: י. לעוו

די בילינסטע קוועלע ... בריליען
בעקומט מען אין
„אָפּטיקון"
28 פּיעטריקאָווער 28
בעזיצט אַ גרויסען אויסוואַהל ... בינאָקלען, אַלערליי גלעזער, אויך ... דער-גלעזער. רעצעפּטען ווערען ... אין ביליג ערלעדיגט.

וויכטיג פאַר מענער צום זומער-סעזאָן! ווער ס'וויל טראָגען הויזען
לויט דער לעצטער פּאַריזער מאָדע ... זאָל זיך ווענדען נאָר צום ... קלאַסיגען ספּעציאַליסט פון הויזען, ... װער איז צוריקגעקומען פון פּאַריז
B. Fajwlewicz
אַל. 1 מאַי 2, פראָנט, 1 ...
ערמעסיגטע פּרייזען!
קומט און איבערצייגט אייך!

בעזה"י ל"ג בעומר ווערט געעפענט
דער פּענסיאָנאַט „ואהבת לרעך כמוך"
אין ווישניאָוואַ, ווילאַ גליקזאָ
אויסגעמאַכטירט אין פערגרעסערטע דעם לאָקאַל, מיט גוטע בעהאַנדלונג, בעקעסטיגונג 5 מאָל טעגליך.
וכל הקודם זכה. איינשרייבונגען ביי:
ר' לייזער בערגער, שקאָלנאַ 22
ר' יצחק מאיר וויינטרויב, נאַוואָמ. 6
ר' שלמה גרינבערג, צעגעלנ. 38
ר' מענדל זיידלער, ליפּאָווע 55
ר' בנדט בעלכאַטאָווסקי, קילינסקי 36
ר' ברוך געלבאַרט, פּאָנסקאַ 44
אָדער ווישניאָוואַ. ווילאַ גראָס

דאַנסינג/דאַנסינג
אלהאמבּרא
נעשמאַקהאַפטע
לאַדעס
אין זאַל
10 פּאָלודניאָוואַ 10
ערשטקל. אָרקעסטער.

אכטונג דאַמען!
אין מיין קליידער-אַטעליער
בזשעזשינער 11,
פראָנט, 1. שטאָק
בעקומט מען צו יעדער צייט פּערש.
באַל- און חופּה-קליידער
Wypożyczalnia sukień balowych i ślubnych
M. Józefowiczowa
Brzezińska 11, front, I p.

פאַר קראַנקע און רעקאָנוואַלעסצענטען!!!
אריגינעלע ריטעווליינער ווי אויך אונגאַר-ווינער
אין דער בעסטער קוואַליטעט צו זעהר צוגענגליכע פּרייזען בעקומט מען אין דעם בעקאַנטען וויין-געשעפט פון
ע. שיקער אינה.: ישראל שיקער
לאָדז, פּולנאָצנאַ 1
טעל. 107-84.

לעזט !!!!! אויפמערקזאַם!
עס איז שוין אריין אין קראַפט די נייע פּרייזען פאַר דרוק-אַרבּייט אין דער בעקאַנטער אין לאָדז און אומגעגענד שנעל-דרוקעריי בראַמבּערג
לאָדז, צעגעלניאַנאַ 8
טעל. 255-09
וועלכע האָט זיך שוין בעריהמט געמאַכט מיט די שעהנע אויספיהרונג און עסטעטישען צוזאַמענשטעל
ביליג, רעעל, פּינקטליך

וואָל
וואָלוטשקעס אין אַ גרויסען אויסוואַהל ווי אויך פּערש. גאַרן און זיידע צו האַנד-אַרבייט
הורט און דעטייל עמפּפעהלט
I. L. KOHN, Nowomiejska 5 TEL. 207-24

CUKIERNIA
„ZRÓDŁO"
PRZEJAZD 1, tel. 209-87 i 133-72
עמפּפעהלט
אויסגעצייכענטע לאַדעס
צוזאַמען מיט מאַרמעלאַד און מעדלעס א פּאָרציע 35 גר.
יאַרסקע אוועגבראָטען
פון 4 גענג צו 1 זל.

Leczniсa dla zwierząt
Mag. Wet.
H. WARRIKOFF
ul. Kopernika 22, tel. 172-07
אָפּטיילונגען אינטערנע און א כירורגישע. איינשפּריצונגען פון הינט קעגען משוגעת. שערען פון הינט און פערד, בערען הינט. קאַווען פערד, ניטעוען די קאָפּיטלס.
אויפנעהמס-שעה'ן אין דער לעטשניצע פון 7—3 און פון 1 - 8.

געדענקט, שטשעשליווי
ביי
אַ גרויסער אויסוואַהל פון אריגינעלע בּיליגער און טאָמאַשאָווער סחורות
אויף אנציגער און פּאַלטענס
פון די בעסטע קוואַליטעטען ווי אויך פערשידענע רעשטען
מיט 30% ביליגער
קומט און איבערצייגט אייך!
R. Szczęśliwy
לאָדז, 5 נאַוואָמיעסקאַ 5
טעל. 156-09.
געדענקט פראַנט II שטאָק.

תל־אביב

(רייזע־בריף פון ארץ־ישראל)

פון ד״ר מאקס ווינרייך

...ן מען קומט פון די קבוצות צוריק קיין ...יב, זעהט מען ערשט אויף וויפיל זיי זענען ...ר און אנגענעהמער איידער די שטאט. פערהאן ...ן, וואס ווערען נתפעל פון תל־אביב נאר ...ל, ווייל זי איז א יודישע שטאט. איינער ...ער פריינד מיינער, וואס איז אליין א עקסט־ ...ט, און זיך אליין האלט ער פאר א גרויסען ...נאציאנאליסט, און איך בין ביי איהם אין ...ען א נאציאנאליסט, האט מיט מיר געקנעלט

— נאך אלעמען איז דאך א גרויסער פערגע... ...זען מען טראכט, אז דא איז אלצדינג, וואס מיר ... פאר די אויגען, האבען יודען אויפגעבויט ... איך בין געווען אין ארץ־ישראל פאר דער ..., איז דא געווען נאר זאמד. איצט האבען ... הענד דא אויפגעבויט אזא גרויסע שטאט. ...איך גער נישט זוכען ביי מיין פריינד קיין ... אנטקעגען אינטערנאציאנאליזם. נאר איך ...דה זיין, אז דאס נעמט מיך נישט. אז יודען ...פעהיג נישט נאר אויף אויפצובויען א שטאט, אויף אויסצובויען נאך גרעסערע זאכען. דע... ...ייפעל איך נישט. דערויף דארף איך נישט ... קיין בעווייזען. די גאנצע פראגע איז נאר, ...ן גיט אונז א מעגליכקייט צו ווייזען וואס ...ען קענען.

...ען אויב איינער זאל זאגען: גיט נאר א קוק ...ון נישט ארץ־ישראל דאס איינציגע לאנד, ...ער וועלט, וואו מען גיט יודען אזא שאנס ... ענטוויקלען. וואו זיי ווילען, קענען זיי בויען ... דערפער און איינשטעלען דארטען א סאר־ ...טישען לעבענס־שטייגער. או זיי ווילן, לאזט ... אין חיפה און אין ירושלים בויען גאנצע ...שטיילען אייגענע, און דורכדעם זענען זיי אי ...ער מ׳ט זייער לעבען און אייגענס, אי זיכע־ ...מיט זייער קולטור. אפילו אן אייגענע שטאט. אז ...אבען געוואלט, האט מען זיי געלאזען אויס־ ... זאי נאך האבען יודען אזעלכע מעגליכקיי־ ...פון ענטוויקלונג?

...ען מען וואלט גערעדט צו מיר אזוי, אויס־ ...דיג די עקזיסטענץ פון תל־אביב ווי א ראיה ... ציוניזם, וואלט איך דאס געקענט אנגעהמען ... נישט אנגעהמען, אבער איך וואלט דעם אר־ ... אויסגעצייכנט פערשטאנען, ווייל אין דעם ...מענט איז פערהאן א סך לאגיק און א סך ...יגקייט. אין דעם שטעקט בכלל דער גרויסער ... ציוניזם אנטקעגען אנדערע יודישע פראגרא־ ... וואס יענע מוזען אנקומען מעהר צו טעאריע ... האט א סך וואס צו בעווייזען.

...אבער ווען מען הייסט מיר נתפעל ווערען פון ...ביב דערפאר, ווייל יודען האבען זי אויפגעבויט, ... איך אן אפיקורס, און איך זאג:

...ערשטענס, האב איך נישט געדארפט קיין בע־ ..., אז יודען קענען גיסען צעמענט און לייגען ...דערהרען.

...צווייטענס (צווישען אונז זאל דאס בלייבען), ...שוין רעדען וועגען יודישע קאנסטרוקטיווע ...קייטען, האבען זיי זיך דא גאר נישט בע־ ... אין אזא העלער שיין. „די ע״שטע יודישע ... אין דער וועלט" האט געמעגט זיין א היבש ... שענער, ווי זי איז.

...פערשטעהט זיך, אז א־אפברענגען צום ברעג ... די אייביגע פראכט פון ירושלים׳ער בערג, ... מען נישט געקאנט. אבער אויספלאנירען אבי־ ... בעסער די גאסען, האט מען יא געקענט.

... אויב מען זאל אראפרעכענען איין גאס, די ...הילד־אלעע, איז דאך אין דער גאנצער שטאט ...ניב נישטא קיין ברעקעל גרינס, קיין פארק, ...סאד, קיין סקוועיר, קיין בעשאטענטער ארט, ...ייזער און הייזער. די גאסען גופא אויך נישט ... ברייט פאר א שטאט, וואס האלט אין וואקסען. ...יינער א בעקאנטער האט מיך געפיהרט אויף ...ישוב. מען האט געדארפט לייגען דעם גרונד־ ... פאר א נייעם קאמפלעקס הייזער, וואס די ...רות געהט בויען. אזוי ווי דירה־געלד איז אין ...ביב זעהר הויך, האט די הסתדרות זיך גענומען ... הייזער פאר איהרע מיטגלידער. יעדערער ... צאהלט איין א געוויסע סומע פאר׳ן אנהויב, ... צאהלט ער אלע חודש עפעס א סומע, ...אלס נישט מעהר וויפיל מ׳דארף צאהלען ...ע דירה־געלד, און אין א געוויסער צאהל ...אהרען ארום איז די דירה זיין אייגענס איבער ...ן. זעהר א שעהנער אויפטו פון דער הסתדרות, און עס איז קיין וואונדער נישט, וואס דער בע־קאנטער מיינער האט דאס מיר געוואלט ווייזען.

ער האט מיך פריהער גענומען צו זיך אין זיין אייגענער דירה אריין און האט מיר געוויזען ווי פיין אלץ איז איינגעארדענט. פערהאן אין די דאזיגע קאאפעראטיווע הייזער דירות צו צוויי, צו דריי און פיר צימערען, לויט דער גרויס פון איינעמס פאמיליע. טאמער וויל אימיצע פערדינגען א צימער, מעג ער, אבער מען זעהט, אז ער זאל נעמען דערפאר נישט מעהר ווי איהם אליין קאסט.

אז מיר האבען ארומגעקוקט דאס הויז פון אלע זייטען, און נאך עטליכע הייזער דערביי, האט מיר מיין אינפארמאטאר דערצעהלט, אז עטליכע טויזענד מיטגלידער פון דער הסתדרות זענען שוין פערזארגט מיט אזעלכע הייזער, און פלענער זענען שוין אויסגעארבייט צו פערזארגען 10 טויזענד מענשען.

דערנאך זענען מיר אוועק צום פלאץ, וואו מען האט געדארפט לעגען דעם גרונדשטיין. עס איז געווען א בעשיידענע שמחה, איינגעארדענט אהן שום פאמפע. נאר פאר מיר איז דאס געווען אינטערעסאנט. עס האט גערעדט א פארשטעהער פון תל־אביב׳ער ארבייטער ראט, א פארשטעהער פון דער הייזער־בוי־אפטיילונג, א פארשטעהער פון די קינפטיגע שכנים פון דעם הויז. אויפ׳ן פלאץ האבען געפלאטערט צוויי פאהנען, א ווייס־בלויע און א רויטע, און פון די רעדעס האט זיך ארויסגעפיהלט די איבערצייגונג, אז דאס בויט מען נישט נאר סתם אזוי א הויז, נאר אז דאס איז יעדער אמאל נאך א שטיקעל א־בייט אויף צו פערפעסטיגען דעם יו־דישען בעזיץ און די יודישע פאנסע אין א״י.

דאס איז אלץ געווען באמת זעהר פיין. אבער אויף מיר האט געמאכט דעם שטארקסטען איינ־דרוק א זייטיגער פאקט (און צוליב דעם טאקע איז עס מיר איצט געקומען אויפ׳ן זכרון, בשעת איך דערצעהל וועגען דעם כאראקטער פון דער שטאט תל־אביב). נעבען דעם בוי־פלאץ האב איך דער־זעהן האלב־אויסגעגראבענע מאראנצען־בוימער. קיין צווייגען זענען שוין נישט געווען, נאר די שטאמען האבען נאך הוילע ארויסגעשטארצט פון דער ערד. מען האט מיר געגעבען צו פערשטעהן, אז ביז נישט לאנג צוריק איז דא נאך געווען א מאראנצישער דארף מיט מאראנצען־סעדער. א האלבער דארף שטעהט נאך איצט. פון אלע זייטען רינגלען איהם ארום יודישע גאסען, און אויף אויסצוקויפען די לעצטע ערד פון דעם דארף וועט מען דארפען הא־בען היבשע מטבע. איז ווען מ׳האט אפגעקויפט מיט מזל ביי די אראבער דאס שטיקעל ערד פאר׳ן בוי־פלאץ, האט מען קודם־כל אויסגעהאקט די בוימער, כדי מען זאל קענען נעמען בויען.

האב איך זיך געטראכט:

וואס איז דאס פאר א ווילדע בוי־בהלה? פון פריוואטע מענשען, און אפשר אויך פון א ארגאנ־יזאציע, קען מען נישט פאדערן, זיי זאלען זייער געלד אריינבראקען אין ערד און דערנאך אויף דער ערד פערפלאנצען א עפענטליכען פארק, וואס ער טראגט נישט קיין ציונזען. אבער שטאט וואס שווייגט? אין יעדען העק אין די אפגעשטאנענע לענדער, רעזערווירט מען דאך פלאץ פאר גרינס, אז מענשען זאלען האבען נישט נאר וואו צו וואוינען, נאר אויך מיט וואס צו אטעמען.

דאס זעלבע וואס וועגען דער שעהנקייט פון די תל־אביב׳ער גאסען, קען מען זאגען אויך וועגען די וואוינונגען. זיי זענען גאנץ בעקוועם, אבער אהן א ספעציעלען סטיל און אהן חן. די הייזער וואס זענען געבויט געווארען ביז מיט א 5—6 יאהר צוריק, קוקען אפט מאל אויס אפילו אביסעל קאמיש מיט זייערע זיילען, באלקאנען און טו־רעמלעך.

ריכטיג האט געזאגט מיינער א גוטער פריינד:

— אין תל־אביב בויט מען נאר וואוינונגען. הייזער בויט מען אין ירושלים.

פרויד — מענש און יוד

צו זיין 80־טען געבורטסטאג

פון מגר. דוד זשאנער

די געשיכטע פון זיגמונד פרויד, דעם זוהן פון א יודישען סוחר, דער גרעסטער וויסענשאפטלער פון אונזער צייט און אפשר פון אלע צייטען, די אויבענ־אויף פראזאאישע ביאגראפיע פון א נערווען דאקטאר אין דער שטאט פון הונדערטער אנדערע נערווען־דאק־טוירים — ווערט פערמאגט מעהר ראמאנטיק און אי־דעאליזם ווי טויזענד העלדען־ראמאנען און עפא־סען. זי איז די געשיכטע פון א מענשען וואס איז גע־וואָרען דער ערלעזער פון די ליידענדע.

אין די פריהע 80־גער יאהרען פון פערגאנגענעם יאהרהונדערט האט זיך ביים ווינער נערווען ספעציא־ליסט יאזעף ברויער, געהיילט א קראנק מיידעל וואס האט געליטען פון שווערע היסטעריע. אויפנעהמענ־דיג די ביאגראפישע איינצעלהייטען פון זיין פא־ציענטקע האט ברויער בעמערקט אז דאס איבערדער־צעהלען פון די פאקטען און איבערלעבונגען גופא האט אויסגעאיבט א׳ערלייכטערנדען איינפלוס אויף דער קראנקער. ער האט נאכגעפאלגט דעם רעזולטאט און האט זיך מיט גרויס געדולד גענומען אנצווויק־לען איהרע גייסטיגע און מאטעריע פערגאנגענהייט ווי א פערפלאנטערטען קנויל באוועל. ער האט אנגע־גראפען אויפן נאטירליכען ווידערשטאנד וואס היס־טעריקער זענען געניגט ארויסצווייזען נישט ענטפער־רענדיג צו דער זאך און נישט זאגענדיג דעם אמת און ער האט זיך געמוזט בענוצען מיטן כח פון היפ־נאז. דער רעזולטאט האט איהם ערשטוינט:

שיכט נאך שיכט האט זיך דעם מיידעלס פסיכי־שע וועלט פאר איהם געעפענט. די היסטערישע און מיסטעריעזע סימפטאמען זענען קלאר געווארען, זיי־ערע סיבות דערגרונטעוועט, דאס פערבעהאלטענע און אונטערהדריקטע, וואס האבען געוואויגען אויף דעם מיידעלס מענטאליטעט ווי א שווערער שטיין, זי־נען ארויפגעקומען און א פאלקאמע אויסקורירונג איז אריינגעטרעטען אין איניגע חדשים צייט.

אזוי האט זיך די געשיכטע פון „פסיכישער באַ־לאנסירונג" אנגעהויבען און מיט דעם וואלט זיך עס אפשר געווען פערענדיגט, ווען ברויער קומט זיך נישט צוזאמען מיט א יונגען מעדיקער וואס האט די מע־דיצין אלענפאלס ליב געהאט און האט זיך צו איהם גענומען צוליב דער שווערער עקאנאמישער לאגע פון זיין פאטער — זיגמונד פרויד וועלכער האט בעפרייט דער פסיכישער טעראפעטיע פון ברויערס היפנאטי־שע מעטאדען, מיט זייערע בולטע חסרונות און האט זי פערוואנדעלט אין דער נאטירליכסטער און הומאַ־ניטארסטער פארם פון פסיכישער היילונג — די אסאציאציע־מעטאדען אדער דעם פראקטישען פסי־כא־אנאליז. עס איז געשעהן א גליק פאר דער וועלט וואס די דאזיגע צוויי גרויסע דאקטוירים האבען זיך נישט אויסגעמיטען.

אין 1895 איז אלס רעזולטאט פון זייער צוזא־מענארבייט ערשינען דאס ווערק, וואס וועט בלייבען בע; שטיין ווי דער גיבראלטאר־פעלז פון דער נייער פסיכישער מעדיצין און פון דער מענש־וויסענשאפט — „סטודיען איבער היסטאריע".

די אנדערע און איצט שוין היסטארישע דאטען אין פרויד׳ס קאריערע פאלגען נאך מיט ערשטוינענ־דער פראכטפארקייט, יעדער איינע פון זיי וואלט גע־קענט צו פערייביגען דעם אנדענק פון א גרויסען וויסענשאפטסמאן.

1891—1897 קומען די „סטודיע איבער קינ־דער־פאראליז", 1893 „סטודיען איבער אנגסט־נער־וואזיזם" (מיט ברויערן), 1896 „אפהאנדלונגען אי־בער סעקסואל־טעאריע" א.א. 1900 — בעדייטונג פון חלומות, „פסיכאלאגיע פון אלטעגליכען לעבען" 1905 — דער וויץ און זיין בעדייטונג אין אונבע־וואוסטזיין", 1910 — „קינדער היסטעריע ערינע־רונגען פון לעאנארדא דא ווינטשי" און „מאסען־פסיכאלאגיע און איך־אנאליז". 1922 — „דער איך און דאס „עס". 1924 — „העמונג, אנגסט און סימפטאם", דערצו די בעריהמטע סטודיען איבער רעליגיע, טאטעם און טאבו, אפהאנדלונגען איבער פעדאגאגישער פסיכאלאגיע און איינצעלנע אנדערע.

דער 80טער געבורטסטאג פון פרויד איז מעהר וועניגער דער 40טער געבורטסטאג פון דער פסיכא־אנאליז, אבער אין די 40 יאהר איז זיך דער פסיכא אנאליז פונאנדערגעוואקסען פון א טעראפעטישער היילמעטאד צו א פיהרענדער פסיכאלאגישער שיטה — די אזוי גערופענע אנאליטישע אדער „טיפקייטס פסיכאלאגיע" אייגענטליך ווערט דאס ווארט איצט פערשטאנען אויף צוויי פערזונדערע אופנים אין דער מעדיצין און אין דער פסיכאלאגיע... דער מעדיציני־שער ווערט פון דער פסיכאאנאליז איז מיטן וואוקס פון דעם פסיכא־אנאליז אלס טעאריע נישט נאר נעפאלען נאר איז אויסגעוואקסען צו א מדרגה וואו מוזענדער דאקטוירים איבער גאר דער וועלט בענו־צען זיך מיט פרוידס קלינישע מעטאדען אין פיל טוי־זענדער פאלען וואס וואלטען אנדערש געבליבען פער׳ משפט אויף גייסטיגער פינסטערניש און צושטערונג און אפטמאל אויף פאטאלע פערברעכענס און אפילו משוגעת. נאך ווייטער פערוועגדונגען פון פרוידס ענטדעקונגען זענען אי מעגליך אי טאקע פראקטיש אויסגעפיהרט פון אנ׳ארמעע טויזענדער פערעהרער און תלמידים פון דעם גרויסען גייסטער אין אלע עקען וועלט, פון דרום אפריקע ביז סקאנדינאוויען, ווי למשל אין דער אנווענדונג פון פרוידס לעהרע אויף גזעץ און שטראף, אויף פעדאגאגיק און רעפעק טיווע און אויך נארמאלע קינדער (אויף דעם געביט האט זיך שטארק אויסגעצייכנט פרוידס יונגסטע טאכטער — אנא) אויף סאציאלע פארשונגען און אויף דער אלגעמיינער קאנצעפציע פון מענשליכער טעטיגקייט פון יחיד און פון די מאסען צוגלייך.

אויך וועגען פרויד דעם יודען איז מדאי אנצו־פאנגען מיט די ערשטע ווערטער פון זיין אויטא־ביאגראפיע":

„איך בין געבוירען געווארען דעם 6טען מאי 1856 אין פרייבערג, מעהרען, א שטאט וואס איז איצט טשעכאסלאוואקיי, מיינע עלטערן זענען גע־ווען יודען, און איך אליין בין אויך געבליבען א יוד, איך האב אורזאכען אנצונעהמען אז מיין פא־טערס פאמיליע האט לאנגע צייטען געוואוינט ביים רהיין (קעלן), און צוליב די יודען־רדיפות אין 14טען און 15טען יאהרהונדערט האבען זיי אויסגעוואנ־דערט צו מזרח צו און במשך דעם 19 יאהרהונדערט האבען זיי רעעמיגרירט פון ליטע דורך גאליציען קיין דייטש־עסטרייך".

וועגען זיינע סטודענטישע יאהרען (אנגעקומען אויף דער ווינער אוניווערזיטעט איז פרויד אין 1873) שרייבט ער:

„איך האב געפונען ענטוישונג. ערשטענס איז מיר געגעבען געווארען צו פערשטעהען אז מען ערווארט פון מיר איך זאל זיך פיהלען ווי א פעהלער פון א נידעריגערען מין, און ווי א פרעמדלינג, ווייל איך בין א יוד, דאס ערשטע האב איך מיר ענטזאגט צו טון".

איין גרויסען פערדינסט האט דעם אוניווערזי־טעטס אנטיסעמיטיזם געהאט פאר דער וויסענשאפט — ער האט געשטארקט דאס קעמפערישע און דאס עקשנותדיגע אין דעם יונגען פרויד:

„שוין אין מיינע יונגע יאהרען האב איך מיר זיך צוגעוואוינט צום גורל פון זיין אין דער אפאזיציע". שרייבט פרויד וועגען זיינע איבערלעבונגען אין צו־זאמענהאנג מיטן אנטיסעמיטיזם פון זיינע שול־קא־לעגען, „און פערווארטיילט פון דער קאמפאקטער מא־יאריטעט. דער פונדאמענט איז אזוי ארום געלעגט געווארען פאר א געוויסער מאס פון אומאפהענגיגער אורטיילונג".

צי האט פרוידס יודישע אפשטאמונג א שייכות מיט דעם אנדערש אונפערשטענדליכען אנטאגאניזם צו דער פסיכא־אנאליטישער טעאריע? אין דייטש־לאנד — אהן שום ספק, כאטש דאס לאנד וואס האט געבראנט זיינע ווערק אויף די שייטערהויפענס אין 1933 בענוצט זיך מעהר ווי יעדער אנדער לאנד מיט זיינע קלינישע היילמעטאדען אונטער מיפיש־נאצישע געפעלשטע מארקען. צי איז עס אבער אויך מעגליך צו זאגען וועגען אנדערע לענדער? פרויד א־ליין האלט אז יא אז „דער פסיכא־אנאליז האט מעג־ליך געליטען פון דעם, וואס זיין שעפער איז א יוד".

פרויד איז נישט קוקענדיג אויף זיין אוננאציא־נאלער קאריערע, נישט נאר א יוד און א וויסענשאפט־לער, נאר טאקע א יודישער וויסענשאפטלער; און דאס ליגט אין דעם כאראקטער פון זיין לעבענס־ווערק:

„עס איז אפשר נישט סתם קיין צופאל", שרייבט פרויד, וואס דער שעפער פון דער פסיכא־אנאליז איז א יוד. כדי זיך צו אידענטיפיצירען מיט דעם פסי־כא־אנאליז האט זיך געפאדערט א גרייטוויליגקייט אין א גרויסער מאס, עס האט זיך געפאדערט צו נעה־מען אויף זיך דעם גורל פון איינזאמקייט און אפא־זיציע, א גורל מיט וועלכען דער יוד איז היימישער ווי אנ׳אנדערער".

אין דער אמתען האט פרויד נישט דערזאגט: דער מענש פרויד וואס ווייזט ארויס גרויס און אויפריכ־טיג ליידען ווען מען דערמאהנט נאר זיין כבוד, איז אויך דא פערבליבען דער גרויסער עניו. דער אמת איז, אז כדי צו נעהמען אויף זיך די משא פון היילען די קראנקע אין גייסט מענשהייט האט זיך געפאדערט איינער וועמען דער גורל פון יעדען מאן, פרוי און קינד זאל זיין נאהענט צום הארצען. עס איז נישט קיין צופאל, וואס דער פראקטישער פסיכא־אנאליז איז א מעטאדע פון סימפאטיע, פון פערבינדונג צווישען דעם שטארקערען און שוואכערען, ברודער זיינעם, צווישען דעם מענשען, וועלכער שטעהט נאך אויפן פעסטען ברעג און דעם זינקענדיגען „תועה בדרכי החיים" פון אונזער ברוטאלער רעאליטעט, נישט קיין צופאל איז עס; שוין צום וויפילטען מאל פון אין דער געשיכטע פון דער מענשליכער ראסע

(ווייטער זעה 20־טע זייט)

דער „ראבאטניק" וועגען די לעצטע געשעהענישען אויפ׳ן ווארשאווער פאליטעכניקום

...אין שייכות מיט די לעצטע געשעהענישען אויף ...ווארשאווער פאליטעכניקום, האט דער נעכטי־ ...„ראבאטניק" פערעפענטליכט פאלגענדע נא־...

...הויכשולען אין דער הויפטשטאט זענען ווידער ...אין דאס ארט פון די אזוי־גערופענע געשעהעני־ ... די געשעהענישען האבען זיך איבערגעטראָ־ ...אויך אויף דער גאס. די „נאראדאווע" פרעסע ...ט זיי אויף אזא אופן אז דאס האבען „קא־ ...נמיש־יודישע באיובקעס" בעפאלען מיר נישט, ...נישט. די ארימע רוהיגע און העפליכע „נאראדא־ ... סטודענטען און זיי געשלאגען, מאלטרעטירט ... א.א.וו. דער אמת אבער זעהט אויס פולשטענ־ ...אנדעריש.

...ניש א ריקה הדשים האבען די „נאראדאווע" ...דענטען ווי אויך פערשידענע „קארפאראנטען" ...אפלאז געשלאגען. זיי האבען געשלאגען — פול־ ...דיג בוכשטעבליך — די סטודענטען און סטו־ ...טעס, וועלכע זיי האבען געהאלטען פאר סאציא־ ...טען, יודען אדער קאמוניסטען. סוף־כל־סוף האט מען בעשלאסען צו מאכען א סוף צו די דאזיגע מנהגים. עס האבען זיך אנגעהויבען ערשיינונגען פון ווידערשטאנד. דער ווידערשטאנד האט איינצי־ווייז אנגענומען א אימפעט. איצט בעטייליגען זיך אין איהם אויך די ארבייטער. קיין שום „קאמוניזם" האט דערמיט גארנישט צו טון. דא האנדעלט זיך וועגען דעם, אז די פוילישע הויכשולען קענען נישט איבערגעגעבען ווערען אויף הפקר פון די „באַ־יובקעס", ביי דער בעוואונדערענסווערטער גלייכגיל־טיגקייט פון די העכערע רעקטארען און אקאדעמישע בענאמטען.

מיר האבען 10 מאל געווארענט, אז דאס וועט זיך שלעכט ענדיגען. פערשטעהט זיך אז עס איז נישט געווען קיין שום „שטיינער פון דער ווארעצקא 7"; עס איז געווען עפעס אנדערש: מענשען, יונגע מענ־שען ווילען נישט אז מען זאל זיי שטראפלאז שלא־גען. און זיי רעאגירען, קיין שום „קאמוניסטען" און קיין שום „יודען", נאר פשוטע די אלע אקאדע־מיקער, וואס געהערען נישט צו די „נאראדאווע באַ־יובקעס". און די ארבייטער וועלען ווירקליך קומען, אויב עס וועט נויטיג זיין, ווייל דאס טאג־טעגליכע ליידען פון בעשרייבונגען ווי אזוי מען בעפאלט „ריטערליך" עטליכע אויף איינעם, רופט ארויס א פערשטענדליך געפיהל פון אלגעמיינער אויפ־רעגונג.

עס איז אלזא צייט זיך צו פערטראכטען, הערט אויף איהר העצען, צו שלאגען וועמען עס זאל נישט זיין, ווייל עס וועט זיך אנהויבען א רייף־ווערענדיגע זעהר ערנסטער... ענטפער.

הויכשולען זענען היינט אין פוילען א פריווילעגיע. אין תוך גענומען, ווער עס האט נישט די פריווילעגיע פון געלד, האט אין דער פראקטיק צו זיי נישט קיין צוטריט. מיר ווילען נישט אז די פרי־ווילעגיע פון געלד זאל געבען דאס רעכט צו קאנצענטרירען דעם היטלעריזם אין פוילען פאר... די שטייערען פון די ארימסטע.

נאך אמאל: עס איז צייט זיך צו פערטראכטען"!...

—✻—

מוסאליני טריאומפירט!

צו דעם איטאליענישען „נצחון" איבער אביסיניען

פון ישעיה אונגער

מוסאליני טריאומפירט, דער פאשיזם יובעלט — די האטענטאטען־מאראל, די אייראפעאישע פערגוואלטיגונג — און רויבער־פאליטיק האבען אפגעהאלטען א גרויסען נצחון....

אביסיניען, די איינציגע אומאפהענגיגע מלוכה אין אפריקא, איינע פון די עלטסטע אין דער וועלט מיט א געשיכטע „אהן אנ'איבעררייס" — האט שוין איצט אזוי גוט ווי אויפגעהערט צו עקזיסטירען. א דאנק מוסאליני'ס געוואלד־פאליטיק און די איטאליענישע טאנ־־באמבעס.

איצט ווענדעט זיך עס אן מאסאליני'ס גענאר, אן זיין גוטען ווילען, צי מ'זאל איהר נאך איבערלאזען א שאטען, א פיקציע פון אנ'אויטאנאמיע, אדער מ'זאל זי איינגאנצען איינשלינגען „מיט די האר און מיט די נעגעל". נאר וועגען דעם וועט מען נאך צייט האבען צו דעצידירען.

דערווייל איז איטאליען ממש פער'שיכור'ט פון נצחון. און דער „דוטשע" — ער פיהלט זיך היינט אין דער הויט פון אנ'אמתען טריומפאטאר א צעזאר — ווייסט שוין נישט פון גאווה ווי דעם קאפ צו האלטען. און די וועלט איז איבערראשט, די פאשיסטיש־געשטימטע און פאשיסטיש־ענטוזיאזמירטע וועלט איז זאגאר אנגענעהם איבערראשט.

עפעס א קלייניגקייט:

— אביסיניען, דאס אלטע, ווייט א פאר מויזענד יאהר זעלבסשטענדיגע לאנד, נאך פון קיין שום אייראפעאישער מאכט נישט אונטערגעווארפען און פון קיין שום „פרעמדען" נישט בעהערשט. דאס דאזיגע אביסיניען ליגט היינט פאר די פיס פון איטאליענישען דיקטאטאר הילפלאז, מאכטלאז, צעבראכען און צעשמעטערט. נישטא שוין, ווער עס זאל רחמנות האבען אויף די „שווארצע" אביסיניער. פאר וועלכע די אייראפעאישע מאנאפאליסטען פון יושר און גערעכטיגקייט האבען זיך נאר וואס נעלענט אין דער לענג און דער בריים. נישטא איצט ווער עס זאל א פיפס טון, ווער עס זאל אפילו נאר בלחש, מיט א פערשטיקטער שטים ארויסזאגען א ווארט פון פראטעסט געגען איטאליענישען „אנפאלער" און „רויבער". פערשטומט זענען אלע צביעות'דיגע פראזען, פערשטומט דאס „געוויסען" פון דער נאך וואס אזוי אויפגעבראכטער נאבעלער וועלט.

קורץ:

— דער איטאליענישער סאלדאטען־שטיוועל האט צעטראטען דאס אלטע אביסיניען. עס איז שוין נישט אימשטאנד דעם מינדעסטען ווידערשטאנד צו געבען. דאס לאנד איז פערמאטערט, אויסגעשעפט. עס ליגט כמעט גאנץ אין מוסאליני'ס הענד. דער נעגוס איז אנטלאפען. אדיס־אבעבא איז איינגענומען. עס רעגירט שוין דארט אודאי אנ'איטאליענישער גובערנאטאר. אין גאנץ אביסיניען הערשט כאאס, פערוויסטונג, צעשטערונג.

אט אזוי איז אין משך פון זיבען חדשים צייט — פונקט זיבען חדשים — אנ'אלטע מלוכה געפאלען און זיך צעפאלען.

אין משך פון זיבען חדשים א פאלקאמענע מפלה אויף דער גאנצער ליניע. א מפלה פון נעגוס, פון זיין ארמעע, א מפלה פון די איינצעלנע אביסינישע פירשטען, די „ראסען" — פערדעטער, וואס האבען געוואלט ראשנ'ען דעם נעגוס ביים לעבען.

אבער אויך:

— א גרויסע מפלה פון פעלקער־בונד און א סך א גרעסערע פון ענגלאנדס צביעות'דיגער און צוויי־פנימ'דיגער פאליטיק....

און דער פאלקאמענער באנקראט פון סיסטעם פון דער קאלעקטיווער זיכערהייט.

איז דאס נישט קיין גרונד פאר איטאליען צו טריאומפירען און צו יובעלען ? — און פאר אלע אנדערע, די היטלעריסטען און פאשיסטען פון כל המינים — איז דאס נישט קיין גרונד פאר זיי צו האפען, אז אויך זיי וועט לחבא יעדער רויב־אנפאל, יעדע שענדונג פון רעכט און מענשליכקייט אראפ־געהן גלאטיג, אומבעשטראפט, אומגעשטערט, אויב זיי וועלען נאר פערשטעהען צו טון דאסזעלביגע וואס איטאליען — זיך נישט לאזען „צונאר מאכען" און זיך אויסלאכען פון אלעמען ? —

איטאליען האט זיך איצט צעהנפאך נוקם געווען פאר „אדוא 1896". מוסאליני קיהלט זיך דאס הארץ זיין פאשיסטיש־צעזארישער אימפעריאליסטיש הארץ אויך דעמאלט, אין 1896 האט איטאליען זיך גע־פרובט ארויפלעגען איהר שווערע האנד אויף אביסי־ניען און פערוואנדלען זיי אין א „איטאליענישע קא־לאניע". ווי האט זיך אבער הערבי די צייהן צעבראָ־כען, עס איז געווען פא ראיהר א צו הארטע נוס צום כנאקען. דער דעמאלסטיגער נעגוס מענעליק האט טיכטיג צעקלאפט די ארמעע פון איטאליענישען אויי־בערקאמאנדיר גענעראל באראטיערי, עס איז געווען א קלאפ פון זיין ליבען נאמען. א טייל פון דער אר־מעע איז ארייננעפאלען אין געפאנגענשאפט, דערונ־טער 1800 אפיצירען מיט די גענעראלען ארימאנדי און אלבערטאנע אן דער שפיץ. איין גענעראל, דא־באָרמידא איז געפאלען אויפן שלאכטפעלד; א חוץ דעם האבען די אביסינער פערכאפט ביי די איטאליע־נער א סך אמוניציע און 50 האַרמאַטען.

די דאזיגע שאנדע האבען די איטאליענער יאה־רען און יאהרען געטראגען טיף אין הארצען ווי א ברענענדיגע וועהטאג. ענדליך — איצט האט מוסא־ליני זיך נוקם געווען אן די אביסינער און אראפגע־נומען די „געלע לאטע" פון זיין פאלק...

איצט האט ער אבער אויך איינגענומען גאנץ אביסיניען אין זיין מאכט און עס איז קיין ספק נישט אז ער וועט עס באלד ווירקליך פערוואנדלען אין א „איטאליענישע קאלאניע", אלענפאלס ווען אפילו עס זאל נאך בלייבען אביסיניען עפעס פון איהר פרי־הערדיגער זעלבסטשטענדיגקייט, וועט שוין אבער אי־טאליען נישט ארויסגעהן פון דארט, וועט זי אויס־זויגען דאס לאנד, ארויסציהען פון איהם די סאפטען די זאפטען און קרעפטען לויט אלע כללים פון אימפע־ריאליסטישען שולחן ערוך, לויט די בעקאנטע פיאור־קע־מעטאדעם פון די אייראפעאישע ציוויליזאטארען און קולטור־טרעגער.

עס איז אבער נאך עפעס געשעהן: איטאליען האט אנגעשטעלט די הערנער געגען דעם אלמעכטי־גען גרויסבריטאניען — און דער מעכטיגער דזשאן־בול האט זיך מיט רעספעקט צוריקגעצויגען פון אלע פאזיציעס, עפעס ווי ער וואלט מורא געהאט זיך אנ־צוהויבען מיט די צעררייצטע, היסבלוטיגע און קאמפ־לוסטיגע איטאליענער. און דאס האט כמעט נאר־נישט פאסירט זינט די לעצטע הונדערט יאהר.

ביי די איטאליענער האט זיך איצט צעשפילט די פאנטאזיע. עס הויבט אן פערווירקליכט צו ווער־רען אנ'אלטער חלום פון די איטאליענישע אימפע־ריאליסטען, מיינען זיי היינט.

— דער חלום וועגען א „רוימישער אימפעריע"..

וועגען א אימפעריע, וואס זאל זיך ציהען פון אי־טאליענס ברעגעס אין אייראפא איבערן מיטעללענדי־שען ים דורך די אפריקאנישע קאלאניעס ארום אדער דורך דעם ענגלישען סודאן איבער אביסיניען ביז **צום אריינגאנג אין אינדישען אקעאן ביים ענגלישען** אדען און אפשר נאך ווייטער.

די איטאליענער שטעהען שוין היינט גאנץ נא־הענט ביי די גרעניצען פון ענגלישען סודאן.. פאר ענגלאנד איז דאס גאר נישט אזא אנגענעהמע שכנות. פאר דער זיכערונג פון די „טויערען" און „אריינ־גענג" פון רויטען ים אין אינדישען אקעאן, וואס ווע־רען בעוואכט דורך ענגלאנד, און פון דעם גאנצען וואסער־וועג וואס פיהרט צו דער ענגלישער קרוין־קאלאניע אינדיען, איז די צוקונפטיגע „רוימישע אימ־פעריע" ווי די איטאליענער שטעלען זיי זיך פאר, אוודאי און אוודאי נישט קיין אנגענעהמע פערספעקטיוו.

אבער — ענגלאנד וועט מוזען פערבייסען די ליפען און מיט פערביטערונג זיך צוקוקען ווי איטא־ליען וואקסט און ווערט מעכטיג אין אפריקא, פונקט ווי זי האט אויך איצט נישט געקענט טון מעהר ווי נאר קריצען מיט די ציינער און האט מיט איהרע פלא־פערישע דראהונגען אנשטאט א עהרליכער, מוטיגער טאט געבראכט דערצו, אז איטאליען האט אומגע־שטראפט און אומגעשטערט איינגעשלונגען אבי־סיניען.

די געשיכטע איז זיך נוקם פונקט ווי די נאטור: פאר א פאלשע, צוויי־פנימדיגע, צביעותדיגע און קרע־מערישע פאליטיק, וועלכע האט נאר אין זינען זיך און די אייגענע אינטערעסען דארט, וואו די אינטע־רעסען פון דער גאנצער וועלט שטעהען אין קאן, בע־צאהלט מען מייסטענס זעהר טייער.

און אויך ענגלאנד וועט נאך אמאל טייער בעצאה־לען פאר שפילען מיט פאלשע קארטען...

* * *

מ'האט געמיינט לכתחילה, אז דאס אומפריוועד־ליכע לאנד, די גרויסע אומבעוואוינטע שטרעקעס, די בערג, די מדבריות, די שלעכטע וועגען, די רעגענס, די פלאטעס, דער מערדערליכער קלימאט און אנדערע נישפאהרען — אז אט די דאזיגע נאטור־שונאים זע־נען א סך געפעהרליכער ווי די אביסינער גופא, אז זיי וועלען בעזיגען די איטאליענער ניכער און זיכער־רער ווי די לעבעדיגע מענשען מיט זייערע כלי־משחית. מ'האט זיך איינגערעדט, אז די איטאליענער וועלען דא פאלען ווי די פליגען און אומקומען אין די טויזענדער בלויז פון די פערשידענע קראנקהייטען אז אין בעסטען פאל וועט דער קריג געדויערען יאה־רען לאנג, ווייל די אביסינער קענען זיך אויסבעהאל־טען אין די בערג — און דעמאלט איז כלל נאר נישט צו מאכען מיט זיי. מ'האט אויך געזאגט — און קאם פעטענטע פאכלייט האבען עס בעשטעטיגט, פעררו־פענדיג זיך אויף א גאנצע רייהע היסטארישע פאקטען — אז דאס „האלב־בארבארישע' אביסיניען האט נאך איבערהויפט ביז אהער קיינער נישט בעזיגט אז אויך איטאליען מיט זיינע מאדערנע קריגס־מיט־לען וועט עס נישט קענען איבערוועלטיגען.

אויסגעלאזט האט זיך, ווי מ'זעהט עס שוין איצט, נאר אנדערש ווי די חכמים פון דער הויך־פאליטיק האבען פאראויסגעזעהן און פאראויסגע־זאגט. מוסאליני האט זיך נישט גערעכענט נישט מיט די מיינונגען פון זיינע געגנער און פריינד און נישט מיט די פראגנאזען פון די מיליטערישע פאכלייט. ער האט געוואוסט נאר איין זאך: אז אויף צו פיהרען א מלחמה דארף מען האבען — קודם כל געלד און דאן מענשען, קיין געלד האט ער צופיל נישט געהאט די גאנצע צייט, פון אנהויב איז זאגאר געווען זעהר שמאל, אבער מענשען האט ער געהאט איבערגענוג, משמעות.

ער האט דאס „האלב־בארבארישע" לאנד פער־ווארפען ממש מיט „הארמאטען־פלייש" און מיט — גאז־באמבעס. די „מאסע" האט אלזא דא געשפילט נישט קיין קליינע ראל. מ'קען דעריבער זאגען, אז מוסאליני האט געוואונען דעם קריג מיט „קוואנטי־טעט", הגם אויך קוואליטאטיוו פערשטייט זיך, האבען די איטאליענער געהאט הונדערטע שאנסען געגען **איינס צו צושמעטערן דעם „האלב־ווילדען" געגנער.** מ'האט עס פון אנהויב אן געקענט פאראויסזעהן.

וואס פאר א פערגלייך דאס איז: א מאדערנע, געשולטע, גוט ארגאניזירטע און מאטאריזירטע אר־מעע, מיטן בעסטען געוועהר און מיט אלע מיטלען פון א מאדערנער קריגס טעכניק פערזעהען — געגען א כאאטישער ארמעע אהן אנ'ארגאניזאציע, אהן א איינהייטליכער פיהרונג, קנאפ וואס דיסציפלינירט און בעוואפענט מיט ביקסען פון אנ'אלטען סיס־טעם, דערצו נאך אנגעפיהרט פון כלערליי „ראסען", קליינע פעמיינע מלאכי־מלעך, וואס יעהער פון זיי האט זיך געהאט זיינע אינטערעסען און איינער נאכן אנ־דערען האבען זיי פערראטען דעם נעגוס־נעגעסטי — „מלך המלכים" — און אזוי ארום ארויסגעלאפען דאס לאנד אין די הענד פון די איטאליענער. און אזוי האט געמוזט קומען דער נצחון.

דער איטאליענישער זיג איז אבער א שווערער קלאפ נישט נאר פאר אביסיניען נאר אויך פאר ד וועלט־דעמאקראטיע, דאס איז דער נצחון פון שיזם און היטלעריזם, פון די שווארצע און פו העמדלער, פון די „פייער־קרייצען" און ווי זיי פען דאהט אלע. דער דאזיגער זיג, ווי מיר האבען פריהער בעמערקט, בעפליגעלט די האפנונג פון אלע, וואס טראכטען וועגען רעוואנש, עקספאנסיע אנעקסיעס, וועגען גרויסמאכט־פאזיציעס, וועגען פען" קאלאניעס און וועגען ערשטעכונגס־מלח

דער זיג איז א שטויס אין סאמע הארץ פון קער־בונד. ער מאכט צונישט דאס סיסטעם פון לעקטיווער זיכערהייט. ער דיסקרעדיטירט אלע טען, דעם קלאגנ־ און פעלקער־בונד־פאקט. ער קלאמירט די פערגוואלטיגונג פאר א פאליטי „פרינציפ", וואס שטעהט העכער פון רעכט („ נעהמט קודם פאר חכמה", האט שוין ביסמארק זאגט).

און דער איטאליענישער נצחון איז א נ קאמפראמיטאציע פאר ענגלאנד, פאר דער בריט פאליטיק. ער דיסקרעדיטירט די פעראנטווארט פיהרער פון ענגלאנדס פאליטיק, וועלכע האבען חילה געלאזט שטאמפלען מוסאליני'ן אלס „אנפא און אויף דעם גרונד גערופען די פעלקער־בונ כות אנצונעהמען סאנקציעס געגען איהם. און דאזיגע א„ימפרעזע" איז שליסליך אדורכגעפ האט ענגלאנד נאך געשטאמעלט עפעס וועגען רעכטיגקייט" און דאן צביעותדיג צוגעלאזט א סאליני זאל איינשלינגען אביסיניען...

מ'קען איצט דרייסט זאגען: די וואקעלד און די צביעות פון ענגלאנדס פאליטיק איז נישט זיג שולדיג אין דעם וועלט־פערברעכען, וואס בעגאנגען געווארען געגען דעם אומשולדיגען ליבען, זייט א פאר מויזענד יאהר פאלקאם או הענגיגען אביסיניען...

מיר ווייסען נישט, וואס דער זיג האט קאסט מוסאליני'ן. נישט וויפיל בלוט ער האט צאהלט דערפאר, און וואס ער קלערט צו מאכען אביסיניען.

איין זאך אבער ווייסען מיר: אז די נומ ברומע, די מכלומרשט ליבעראלע מענשען־פ **וועלען איצט קומען מיט א תירוץ און וועלען** ענטפערען מוסאליני'ן:

— מיר האבען פראטעסטירט, געוואלט וואס נאך האבען מיר געקענט מאכען? — יענער שטארקער, מוזען מיר זיך אונטערגעבען דעם האל...

און אנדערע וועלען זאגען:

— פערפאלען, דעם טויטען קען מען שוין ני לעבעדיג מאכען. מסתמא איז אזוי בעשערט

— צו וואס זאלען מיר זיך קאליע מאכען בקום ? —

און ווידער אנדערע:

— אפשר איז גאר אזוי גלייכער. איטאליען אריינברענגען קולטור.. אביסיניען איז א האלב־ בארבאריש לאנד, וואס האנדעלט נאך מיט שקלא איטאליען וועט אהין אריינברענגען וויסען, טע אלקאהאל, קאקאאין, קראנקהייטען, אלע גוטע ז פון דער מאדערנער ציוויליזאציע...

און אלע צוזאמען וועלען זיי קומען מיט א שלאג:

— לאמיר ענדליך אוועקשטעלען דעם שלום אויף א פעסטען יסוד...

היטלער טוט אויך אזוי. פריהער שאפט ער די „אונבעקוועמע" פאראגראפען פון ווערסא טראקטאט, פיהרט איין מיליטער־פליכט, בע מיליטעריש רהיינלאנד — און נאכדעם קומט ער פרידענס־מלאך מיט א איילבירטען־צווייג אין האנד.

— מיינע הערען, איך בין גרייט צו שליסען איך שלום. איהר ווילט אויף 25 יאהר ? — יעהר. אפשר אויף 50 יאהר ? — האבע ניכט נעגען. וואס פראפאנירט איהר דערפאר ?—

דער מאקעוויאליזם, דער מיטעלאלטערליך ספאטישער פאליטישער קאדעקס פון ניקאלא יאוועלי איז באמת א „אידעאליסטישע תורה" פערגליך מיט דער פערפידיע פון די היינטיגע האבער...

וועגען דער יודישער ליטעראטור

דער אנהויב פון דער יודישער ליטעראטור. איהר געגענווארט און צוקונפט. — א ליטעראר. געשפרעך צו דער נעלעגענהייט פון רייזענ'ס 60־יאהריגען יובל.

פון אברהם רייזען

צוליב מיין זעכציג־יעהריגען געבורטסטאג, האט דער רעדאקטאר פון „פארווערטס", אב. קאהאן, געווענדעט זיך צו מיר מיט איניגע פראגען און פערזענליכע מיינונגען זיינע — וועגען דער יודי־שער ליטעראטור, וועגען איהר אנהויב, ענטוויקלונג און איהר צוקונפט — געבענדיג מיר די פריוילע־גיע אויף זיי צו ענטפערן שריפטליך, ווי זיינע פרא־גען און מיינונגען זענען געמאכט געווארען — אין קורץ געפאסטער פארם.

עס איז פאר מיר, נישט קוקענדיג אויף גע־וויסע שוועריגקייטען, וואס מיר שטעהט דא פאר — א נחת רוח צו האבען די געלעגענהייט פעסטצושטע־לען געוויסע אמת'ן וועגען דער ענטשטעהונג פון דער ליטעראטור אין יודיש, וועגען איהר וואונדער־ליכער ענטוויקלונג אין די לעצטע עטליכע צעהנדליג יאהר און שוין דערביי פראבירען פאראויסזאגען — איהרע ווייטערדיגע מעגליכקייטען.

קאלעגע קאהאנ'ס מיינונג, אין זיין געשריבע־נעם שמועס, איז ווי פאלגט:

„דער אמת'ער אנהויב פון דער יודישער ליטע־ראטור איז אין גרונט גענומען געווען אין יענער צייט ווען אייער נאמען איז בעקאנט געווארען אלס בעלעטריסט; פרץ'ס גרויסקייט האט זיך שוין גע־לאזט הערען. זיינע ערצעהלונגען זענען דערשי־נען אין שלום־עליכמ'ס צווייטען באנד „יודישע פאלקס־ביבליאטעק (זיין וואונדערליכע פאעמע „מאָ־נישט", אין ערשטען באנד — 1888 א. ר.) אבער דאס איז נאך אלץ נישט געווען דער אנהויב פון דער יודישער ליטעראטור".

„וועגען מענדעלע מוכר ספרים האט נישט געוואוסט נישט די גרויסע יודישע מאסע און נישט די יודישע אינטעליגענץ. וואס אנבעטרעפט די מש־כילים האבען זיי געהאט א פיינדליכע שטעלונג צו יודיש".

די דאזיגע צוויי מיינונגען פון קאלעגע קאהאן הענגען טאקע ריכטיג בנוגע דער מאדערנער יודישער ליטעראטור. מענדעלע איז אונזער ערשטער גרויסער קלאסיקער אין פראזע, ווי גאגאל איז דער ערשטער גרויסער קלאסיקער אין דער רוסישער ליטעראטור. די מאדערנע יודישע ליטעראטור הויבט זיך טאקע אן פון פרץ, אבער פיל פריהער, איידער איך האב אלס בעלעטריסט ין דער יודישער ליטעראטור זיך בעוויזען.

שוין אין זיינע, פרץ'ס, זאמעלביכער די דריי בענד „יודישע ביבליאטעק", וואס דער ערשטער באנד — נאך שלום עליכמ'ס צוויי בענדער „יודי־שע פאלקס ביבליאטעק" — איז שוין דערשינען אין יאהר 1891, אויך אין זיינע „יום־טוב בלעטלעך" און אין זיין זאמעלבוך „ליטעראטור און לעבען" האט שוין פרץ פערעפענטליכט דעם גרעסטען טייל פון זיין שאפען און דערמיט געלעגט נישט נאר דעם פונדאמענט פון דער מאדערנער יו־דישער ליטעראטור, נאר זי שוין אויפגעבויט שוין נישט ביזן דאך; איבער די פענסטער — אודאי! אין ווען מיר נעמען נאך אריין זיינע גרויסע מיט־ארבייטער, דאן נאך אנפאנגער, ווי דוד פינסקי, מיט זיינע ערשטע פרעכטיגע ארבייטען דערצעה־לונגען — יהואש'ן מיט זיינע פאעמען און אנדערע — איז שוין דער בנין פון דער מאדערנער יודישער ליטעראטור גאנץ הויך געווען

אויב די שטעלונג צו יודיש איז אין דעלע'ס ערשטען פעריאד פון זיין גרויסען ש געווען טאקע א נעגאטיווע פון די משכילים, שוין אבער אין פרץ'ס אנהויב — די השכלה דער פארם און אין דעם תוך ,ווי זי איז געפרע געווארען — באנקראטירט. עס האט זיך אנגעהויבען די ארבייטער בעוועגונג, וואס די בורזשואזנע השכלה טענדענץ אין דירעקט אין דירעקט בעקעמפט.

וואס אנבעטרעפט אבער מענדעלען, איז סיי ווי סיי איך זיין קונסט און אין זיינע אידע געשטאנען העכער פון די צייט־משכילים זיינע זיי, די מכשילים, האבען איהם בעלייענט און ווי געלייענט! געלייענט אין בעזירקט געווא און געהאפט אפילו געוואגדיגע התפעלות, און בען זיך שוין אפילו דאן מיט „זשארגאן", ווי האבען עס געריפען, אנגעהויבען צו רעכענען מיט א גרויסער קראפט, בפרט אז מענדעלע געווען דער גרויסער למדן, דער גרויסער גע טער און דער גרויסער העברעער.

וואס אנבעטרעפט די איגטעל־געגנ אין דעלע'ס ערשטען פעריאד פון זיין שאפען, האט זיך דערצויגען, ווי איהר אליין, למשל,

(זייטער זעה 20־טע זייט)

קאלאניעס פאר דייטשלאנד?

פון רעא קעניג

פראגע וועגען קאלאניעס פאר דייטשלאנד ווערען אקטועל. און בעזונדער אין ענג־

דייטשלאנד דארף האבען קאלאניעס, אז וויל און מוז האבען א ,,פלאץ אונטער ין" אין א בעקאנטע זאך.

קייזערס דייטשלאנד האט געזוכט א פלאץ דער זון; היטלערס דייטשלאנד זוכט עס שארקער און פיערליכער.

היטלערן געלונגען דאס וואס דעם קייזער נעלונגען? און וועט ,,דער פיהרער", לכל צוריקקריגען די קאלאניעס, וואס דער קייזער פארלוירען אין דער וועלט־מלחמה?

אייראפא איהם נאכגעבען אין דעם פרט

ווייל ווערט די פראגע וועגען קאלאניעס פאר דייטשלאנד שטארק דיסקוטירט אין איי־ און ווי געזאגט, בעזונדערס שטארק אין ענג־ און דאס לעצטע איז נאטירליך: אי ווייל ענג־ איז די מעכטיגסטע קאלאניאלע אימפעריע אין וועלט, און אויך ווייל ענגלאנד האט איצט דעם איבער דעם טייל אפריקא, וואס האט פאר וועלט־מלחמה בעלאנגט צו דייטשלאנד. איז די פראגע: וועט ענגלאנד און דער פעלקער־ מרוצה ווערען צוריקגעבען דייטשלאנד איהר אונטער דער זון?

די פראגע הויפט אן ווערען אקטועל. די נאצי־ האבען לעצטענס אלץ אפטער אנגעהויבען רערען.

רהיין האבען זיי רעמיליטאריזירט און איי־ האלט אט דעם אקט, ווייזט אויס, פון ,,דיר ועלבסט־בעפרייאונג", ביים אראפשליגען.... און וואס וועט זיין היטלערס נעכסטער ,,אקט דייטשלאנדס בעפרייאונג" — עסטרייך צי די פון קאלאניעס? דאס איז נאך נישט קלאר, די נאצי־פאליטיקער, און נישט דער אייראפע־ דיפלאמאטיע.

וועגדט זיך מסתמא אן דער אינספיראציע, ,,רוח הקודש", וואס וועט פלוצלונג אנפא־ אויפן ,,פיהרער".

אבער לעת עתה זאגדירען די נאצי־פאליטיקער די קאלאניאלע פראבלעמען; און איינע ווי וויכטיגסטע פראגען, וואס מיניסטער אידען דעם ענגלישען אמבאסאדאר קלאר מאכען היטלערס ,,שלום־פלאן" איז די פראגע וועגען קאלאניעס.

ענגלאנד וויל וויסען אקוראט, וואס די נאציס מיינען, און ווילען, ווען זיי רעדען וועגען קאלאניעס.

געהט דערווייל אן א שטארקע רעפאכע וועגען קאלאניעס פאר דייטשלאנד. און וואס נעהנטער און אקטועלער די פראגע ווערט, אלץ שטארקער און אויס געשפראכענער ווערט די געגנערשאפט פונם ענגלי־ שען דעת הקהל און פון דער ענגלישער שטאאטס־ מאנשאפט צו דעם מען זאל דעם איצטיגען דייטש־ לאנד צוריקגעבען איהרע קאלאניעס.

ביז לעצטענס האט א בעדייטענדער טייל פון דער ענגלישער געזעלשאפטליכער מיינונג, צוליב פער־ שידענע מאטיווען געהאט א פריינדליכען אויער פאר דער פראגע.

מען האט אפט געהערט די טענה, און אפילו פון געגנער פון דעם נאצי־רעזשים, אז נאך אלעמען איז דאס דייטשע פאלק א מעכטיג און צוואק־ סען פאלק, וואס נויטיגט זיך באמת אין ,,א פלאץ אונטער דער זון" און מארקען א. אז. וו.

אבער וואס אקטועלער די פראגע ווערט, אלץ א גרעסערע געגנערשאפט רופט זי ארויס. פאר וואס, ווייל געבען און אפילו צוריקגעבען איז קיין לאנד קיין פעלן נישט.... ווער שמועסט געבען און צוריק־ געבען איינעם, וואס האט אזא געוואלדיגען און גע־ פעהרליכען אפעטיט ווי היטלער. מען דארף איהם נאר געבען איין פינגער און ער וועט איינשלינגען די גאנצע האנט. ווייל מען טאקע איצט אויך פון דעם פיהרער ארויסקריגען א קלארען און בעשטימ־ טען בעגריף וואס ער מיינט מיט ,,דייטשלאנד גלייכ הייט"? אין פראזאאישערע ווערטער קען עס היי סען: ווי ווייט הונגעריג ביזטו גוטער ברודער? ווען וועט דיין אפעטיט געשטילט ווערען? ווען וועסטו זאט ווערען?

א שווערע און א הארבע פראגע.

ווייל וואס די ווערטער און בעגריפען ,,נאציאנא־ לער האנאר", און ,,נאציאנאלע גלייכהייט" זאלען נישט מיינען, זאגען זיי אבער עדות אויף א גוואלדיג גרויסען און גוואלדיג עלאסטישען נאציאנאלען מא גען, וואס ציהט זיך אלץ מעהר אויס, וואס מעהר מען לייגט אין איהם אריין.

איינער פון יענע מאגענס, וואס זייער אפעטיט וואקסט מיטן עסען.

אבער וואס אונז אינטערעסירט, איז דער הויפט ארגומענט פון די, וואס זענען איצט געגען דעם מען זאל געבען צוריק דייטשלאנד איהרע קאלאניעס.

ערשטענס, טענה'ט מען איצט, ווי נאך מען איי־ בער א בעפעלקערונג פון א קאלאניע צו א נייעם בעל־הבית עפעס ווי זיי וואלטען געווען טויטע מטלטלים, וואס הייסט, מען דארף זיך ביי זיי כאטש אנפרעגען, צי זיי ווילען גאר אריבערגעהן צו אנ'אנ־ דער מאכט.

און צווייטענס: עס וואלט געווען א פערברעכען איבערצוגעבען א בעפעלקערונג צו א רעזשים, וואס בעהאנדעלט בארבאריש אפילו איינענע אונטער־ טאנען.

דאס מיינט מען אונז. ד. ה. די דייטשע יודען.

און דער ארגומענט וואלט טאקע אליין געווען דער שטארקסטער און א גענוגענדער, ווען ער וואלט שטענדיג און פון אלעמען געברויכט געווארען אין פעלקער אויפריכטיגקייט.

נו טאקע, ווי קען מען אזעלכע פערברעכערישע ראַ־ כען־טעאָרעטיקער ווי די נאצים, לאזען הערשען און בעל־הבית'ען איבער פרעמדע ראסען און פעלקער? עס וואלט טאקע געווען א פערברעכען אט דו, וועל־ כע טרעטען די גרויסע אמאליגע דייטשע קולטור אין א שענדליכער ראסע־בלאטע, לאזען פערשפריי־ טען זייערע ,,קולטור און ציוויליזאציע" צווישען די ,,נידעריגערע" ראסען און פעלקער. וועט היט־ לער נישט זיין א פיל ווילדערער און ברוטאלערער קאלאניזאטאר ווי מוסאליני?

ענגלאנד און גאנץ אייראפא פראטעסטירען איצט שטארק געגען מוסאליניס בענוצען זיך מיט גיפטי־ גע גאזען אין אביסיניען.

אבער די זעלבע אייראפא דארף זיך פרעגען און פרעגט זיך איצט. צי אויך היטלערס ערשטער אקט אין א בעזיגט לאנד וואלט געווען די בעפרייאונג פון שקלאפען?

היטלער וואלט אויך נישט געווען פעהיג צו מא־ כען אפילו אזא טעאטראליש ציוויליזירטען זשעסט ווי דער איטאליענישער דיקטאטאר.

אלענפאלס איז זעהר כאראקטעריסטיש און סימפ טאמאטיש דער ארגומענט וואס ווערט איצט גענוצט געגען דעם צוריקגעבען קאלאניעס פאר דייטשלאנד.

די נאצי־פאליטיקער ווערען איצט געשטרויכעלט אויף דעם ערשטען אבן נגף, וואס זיי האבען זיך אליין מיט זייער ווילדער ראסען־טעאריע אוועק געלייגט אויפן וועג צו זייערע אימפעריאליסטישע אמביציעס.

א וואונדער, צי די קלוגערע דייטשע אימפעריאַ ליסטען בעדויערן איצט נישט שטילערהייט, פאר וואס זייער אויסגעקליבענער פיהרער האט אויך אין דעם פרט מעהר נישט טעלערענט פון מוסאליניען?

—*X*—

מאטל קאזלאווסקי

אָרימע מאמעס

אָרימע מאַמעס.
פלעכטען יעדען טאָג די מידע פינגער,
קלאַמערדיג אַרום פולע קרוגען טרויער,
קלויבען זיי די זאָרג צו־שטויבטע אויף דילען,
צערינענע ביי שוועלען,
פון שטיבעלעך ענגע און קליינע.
שלעפען זיי דעם עול פון וואָכען גרויע,
אויף אַקסלען שווער,
אין האַרץ אַ שטיל געוויין
אין אויגען,
אַ ציטערדיגע טרעהר.

אָרימע מאַמעס.
טרינקען יעדען טאָג אויס קרוגען טרויער,
צוזאַמען מיט מאָרגען־טוי,
און סיזויגען קינדער קליינע איין אין זיך,
דעם צער און וויי,
פון רגעים קרענקליכע,
וואָס שטאַרבען אָפּ אויף ברוסטען בלייכע
ווי סישטאַרבט אַ קלאַנג —
דרעמלט איין אין קינדער קראַנקע שוואַכע
אויף יאָהרען לאַנג
דעם וויי פון אָרימע מאַמעס.

רוים און יבנה

(סעריע, ווי אזוי יודען האבען זיך איינגעארדענט אהן א לאנד)

פון מ. קליינמאן

זיין אין די ערשטע יאהרען פון רבן גמליאל'ס נשיאות ווערט אונז דערציילט וועגען א דעלעגאציע וואס האט געפיהרט קיין רוים, זיך פארצושטעלען פאר אימפעראטאר (דאס האט געמוזט זיין נאך טיטוס), נאך וואס איז די דעלעגאציע געפאהרען, און מיט נשיא אליין אין דער שפיץ? געוויס נישט אנ'איינפאכע שתדלנות, לאמיר זאגען: וועגען אנדערע שטיערען, וואס דער רוימישער גובער־ האט געשונדען. צוליב אזא זאך וואלט מען נישט געלאזט דעם נשיא אליין געהן אין אריין. מיט וואס א דעלעגאציע קיין רוים האט צו יענע צייטען קאנען מיר זעהן פון דער פירונג, וועלכע איז אונז פערבליבען פון פילון אלעקסאנדרוניע. ענען זיין דעלעגאציע צו קאיוס קא־ ווען דער יודישער שטאאט האט נאך פלור־ עקזיסטירט און מען האט דאך אביסעל גער־ ריקזיכט אויף איהם. פילון דערציילט ווי די צייט האט ער און זיינע חברים פשוט געהאל־ די נשמה אין דער רושמעגיע. צו יענער צייט געווען א גאנץ געוועהנליכע זאך, אז א דעלעגאר־ פון אנ'אונטערדריקטער בעפעלקערונג, וואס זיך קלאגען פארן קיסר, זאל פשוט מיט א קירצער געמאכט ווערען. שהנליך געפינען מיר א שפעטערער צייט, ווען עס איז פארגעשלאגען צו שיקען א דעלעגאציע קיין רוים און דער האט פארגעלעגט, אז רבי אלעזר ברבי יוסי מיטגעהן, איז דער אלטער רבי יוסי אויפגע־ און פראטעסטירט: ווי אזוי פערלאנגט איהר זאל מיין איינציג קינד שיקען גע'הרג'עט צו ווער־ — איך וועל בעסער אליין געהן (מעילה י"ז).... זעהען פון דעם אלעמען, אז א דעלעגאציע קיין איז נישט געווען קיין שפילעכעל, און אויב דער אליין האט געפיהרט די דעלעגאציע און, מיט איינגעשטעלט די קרוין פון פאלק, מוז מען זאר, אז ס'איז געגאנגען ווירקליך אין לעבען פון אפשר וועגען גאנצען קיום פונם נאציאנאלען ... און אפשר גאר איז דער נשיא ארויסגע־ געוואָרען צו שטעלען זיך פארן קיסר און געבען אנ'ענטפער אויף די מסירות, וואס זענען צו־ געטראגען געווארען קיין רוים. דערמאהנט זיך נאר אז צווישען די תפילות שמונה עשרה, וואס רבן גמ־ ליאל האט מתקן געווען, איז דא א תפילה: ,,ולמלשינים אל תהי תקוה"...

וועגען דער דאזיגער דעלעגאציע ווערט אונז דערצעהלט (אין מס' סנהדרין און אויך אין דברים רבה) א לעגענדע, וועלכע מוז האבען, ווי שטענדיג, אויך א קערענדיל פון אמת אין זיך: די דעלעגאציע איז געקומען קיין רוים, האט זיך אבער נישט גלייך געשטעלט פארן קיסר, נאר ווי דער שטיינער איז, פריהער ארומגעטאפט וועגען דער שטימונג אין הויף. האט זיך געפונען איינער א הויף־מענש, א צדיק (א געהיימער גר) אונדאי), וועלכער האט זיי אויסגעגע־ בען דעם סוד, אז דאהט איז כלה ונחרצה צו פער־ ניכטען דאס גאנצע פאלק ישראל, און אז דער דעקי־ רעט וועט ארויסגעגעבען ווערען אין דרייסיג טעג ארום, דען אזוי איז דער געזעץ, אז א דעקרעט דארף אפגעהאלטען ווערען א חודש צייט איידער מען נעהמט איהם פערווירקליכען. אט די צייט, האט ער זיי געזאגט, נוצט אויס צו בעטען רחמים ביי אייער מעכטיגען גאט, אז די גזירה זאל בטל ווערען. עס האבען זיך געצויגען די טעג און אט זענען שוין פאראיבער 25 טעג און די גזירה איז אלץ נאך אין קראפט. האט זיך דער פרומער שר זעהר מצער גע־ ווען. זיין ווייב איז אבער געווען נאך פרומער ווי ער און זי האט איהם געראטען זיך מוסר־נפש זיין און זיך אליין נעהמען דאס לעבען, ווייל אזוי איז דאס געזעץ: ווי באלד ס'איז געשטארבען דער, וואס האט דעם דעקרעט אין האנד דארף בעשטימט ווערען אנ־ אנדערער אויף זיין ארט און דער טערמין פון די דרייסיג טעג הויבט זיך אן פון ס'ניי. זי האט איהם אליין דערלאנגט א סם־רעהרעל און ער האט עס אויסגעטאקט און געשטארבען. און עס איז גע־ שעהן דער נס: אין משך פונם צווייטען חודש איז געשטארבען דער קיסר און די גזירה איז בטל גע־ ווארען. פערשטעהט זיך, אז דער דאזיגער הויכער בער־ אמטער (סנקליטון) און זיין ווייב זענען פערזיכערט געווארען מיט עולם־הבא.

רײן היסטאריש בעטראכט האט די דאזיגע דע־ לעגאציע בעדארפט האבען געווען אין רוים אין דער צייט, ווען דאמיטיאנוס האט ערמארדעט זיין ברודער קיסר טיטוס און פערנומען זיין טראן. אבער גראד פאר דאמיטיאנוס איז נישט גרינגער געווארען די לאגע פון יודען בכלל און יבנה בפרט, נאר פער־ קעהרט, נאך פיל ערגער געווארען, אין אנהויב האט ער זיך ווירקליך געוויזען אביסעל מיט חסד, אבער ווי נאר זיין ממשלה איז פעסטער געווארען האט ער זיך בעוויזען נאך אלס גרעסערער טיראן. די נגישות אויף יודען האבען זיך פערשטארקט און גאנץ בעז־ זונדערס איז געווען אויסגעגאסען דער צארן אויף יבנה און אויפן נשיא־הויז. דער בעריהמטער היס־ טאריקער פון דער קריסטליכער קירכע, עוזעוויוס, זאגט עדות, בפירוש, אז דאמיטיאנוס האט בעפויי־ לען אויסצו'הרג'ענען די משפחה פון בית דוד.

ווי עס ווייזט אויס, איז א געוויסע צייט רבן גמליאל געווען טאקע אין סכנת־נפשות און ער האט זיך ממש אויסבעהאלטען פאר דער מאכט. מיר זעהען איהם שוין צופיל ארומרייזען פון איין ארט אין אנ־ דערען. אמת, אויך אנדערע נשיאים און אפילו רבן יוחנן אליין האבען ארומגערייזט איבער די קהלות, כדי צו קאנטראלירען זייער לעבען, שאפען אין זיי ארדנונג, לערנען און אינסטרואירען, מתקן זיין תקנות און אויסבעסערען פעהלערען. אבער רבן גמ־ ליאל וואנדערט ארום שוין צו פיל, און בעזונדערס אין גלול, וואו, ווי מיר וויסען לויט דער שפעטערער געשיכטע, יודען זענען געווען אביסעל זיכערער. מיר זעהען איהם אט אין טבריה אין בעגלייטונג פון איי־ ניגע ,,זקנים" (עירובין ס"א) און וואו עס בעזוכט איהם אבא חלפתא פון צפורי (שבת קט"ו) — א פערזענליכקייט, וועלכע האט, ווי עס ווייזט אויס פון מעילה י"ז, פערנומען א זעהר אנגעזעהענעם ארט צווישען די חכמים. און אט איז ער אין עכו, וואו ער האט גענומען א וואנע (ווי עס ווערט דערצעהלט) אין א אפראדיטא־באד. מען דרינגט דערפון, אז ער איז געווען זעהר ליבעראל, אדער, אז א נשיא מעג מאנכע זאכען, וואס אנדערע איז עס פערוועהרט, ווי, למשל, עס ווערט דערצעהלט טאקע וועגען דעם זעל־ בען רבן גמליאל, אז ער האט געלאזט לערנען זיינע קינדער גריכיש (וואס עס איז דאן געווען פערבאטען) און אז זיין בני־בית האט זיך געשויהען לויט דער גוי'אישער מאדע, און די גמרא איז מלמד זכות, אז דאס איז געווען נויטיג מחמת דער אפיציעלער פאָ־ זיציע פונם נשיא. עס קאן אבער גראדע זיין, אז ער האט זיך פשוט געראטעוועט אין א אפראדיטען־ באד, וואו עס וועט נישט איינפאלען צו זוכען דעם יודישען נשיא.... ווייטער הערען מיר פון איהם אויפן וועג פון עכו קיין כזיב, און אין כזיב, און אויך אין צידון, און נאך וואו אגב, געפינען מיר ביי איהם אויסדריקען, נאטירליך וועגען פערצייטיגע מלכים ווי אחשורוש למשל, וועלכע זענען אבער גער ווים אנ'אנצוהערעניש אויף דאמיטיאנוסען, ווי למשל: מלך חנף, מלך הפכפכן (מגילה ט"ו).

בקיצור: די גליקליכע צייט פון יבנה האט גאר נישט לאנג געדויערט און פאר דעם בית־דין הגדול האט זיך אנגעהויבען זיין גלות — ווי מיר וועלען ווייטער דערצעהלען.

—•—

געשיכטע פון יודען אין לאָדז

די געזעלשאַפטליכע סטרוקטור פון דער לאָדזער יודישער בעפעלקערונג

פון ד"ר פ. פרידמאַן

(נאָכדרוק פערבאָטען)

די דערשיינונג, וואָס מיר טרעפען אַזוי אָפט צווישען דער יודישער פּלוטאָקראַציע, דאָס סנאָבי־שע איינקויפען זיך אין פריצישען יוחס, דורכן איינ־קויפען זיך גיטער, לאָזט זיך, וואָס אמת איז צו יענער צייט נישט בעמערקען אין לאָדז. קודם כל זענען די פאַרשריפטען בנוגע דעם גיטער־קויף דורך יודען, צו יענער צייט, געווען זעהר שווער׳ע און צווייטענס, האָבען אין אַזאַ אינדוסטריאַליזירטע שטאָט ווי לאָדז גיכער געלאָקט די אויסער־געוועהנליכע מעג־ליכקייטען צו אינוועסטירען די קאַפּיטאַלען אין דעם האַנדעל און אין דער אינדוסטריע. דעריבער טאַקע, זעגען אויך די פאַלען פון קויפען גיטער דורך יודען זעהר ווייניגע: אַזוי למשל, בעמיהט זיך לודוויק מאַמ־ראַט, וועלכער בעזיצט אין לאָדז אַ הויז און אַ גאָרטן־לאַנד, אין יאָהר 1832 צו בעקומען די רעכט זיך איינצוקויפען אַ גוט און ער האָט זי בעקומען.

וועגען אַזאַ אייגענע רעכט, בעמיהט זיך שמואל זאַלצמאַן אין 1849. אונטערשטיצענדיג זעהר וואַרעם זיין בקשה, בהתנגט דער מאַגיסטראַט זעהר אינטע־רעסאַנטע בעווייזען פון דער גרויסער ליבע און פער־איינטערעסירונג, וואָס זאַלצמאַן האָט אַרויסגעוויזען פאַר ערד־אַרבייט: „פאַר עטליכע יאָהר האָט זאַלצ־מאַן פון אַלטשטעטישע בירגער אָפּגעקויפט 10 מאָר־גען — דעמאָלסט זיין קליינעם שטח האָט ער, מיט זעל־טענעם זאַמדיגען און דורך זיין פערנאַכלעסיגטען באַ־טענעם אויסנעהאַלטענקייט, אונטער זיין פערזענליכער אויפזיכט אַזוי טרעפליך בעאַרבייט און פערבעסערט, אַז היינט גיבען יענע זאַמדען אַרויס דעם בעסטען פעלד־שניט. די אָפּפערוויליגקייט, וועלכע ער האָט געווידמעט זיין אַרבייט, בעהעסטיגט נענוגענדיג, אַז אין דער בעאַרבייטונג פון די האַזיגע עטליכע מאָר־גען ערד, איז זאַלצמאַן נאָר אויסען געווען זיך צו בעקענען און איינצואַרבייטען זיך אין אַקערבוי. מיט דער אַרבייט האָט ער אַליין אָנגעפיהרט און דער־צילענדיג דעם געגאַרטען ציל, וואָס אַנ׳אמת, מיט גרויסע קאָסטען, האָט ער דאָך בעוויזען, אַז גראָד אַזוי ווי ער איז געווען אַ גוטער סוחר, וועט ער, מיט דעמזעלבען ערפאָלג זיין איבערגעגעבען דעם אַקערבוי“.

צי זאַלצמאַן האָט אָט די דערלויבניש בעקומען און צי האָט ער איהר אויסגענוצט, איז נישט בעוואוסט. בכל האופן, האָט ער דעם באָדען, וואָס ער פערמאָגט מחוץ דער שטאָט, בעאַרבייט, במשך פון לאַנגע יאָהרען, וואָס עס בעווייזען צוויי אָנקלאַגעס: אין 1859 קלאָגט זיך זאַלצמאַן, אַז פון זיין פעלד נעהמט מען זאַמד און אַז מיטן אויסגראָבען גראַ־בענס אין זיין פעלד, האָט מען איהם בכלל, פער־שאַפט אַ גרויסען שאָדען און מען האָט צוטרעטען דאָס קאָרן. אין 1863 קלאָגט ער זיך ווידער, אַז מען נעהמט פון זיינע פעלדער זאַמד צו פערקויפען, און אַז מען האָט איבער זיינע פעלדער זיך אַ וועג קיין זגיערז געמאַכט און מען רואינירט איהם די זרעים. בכלל האָט זאַלצמאַן פרעה אויף זיינע פעלדער אויס צושטעלען אַ פּולווערק און אויסצופויען אַ הויז מיט אַנ׳אַרומצוימונג. זיין באָדען ציהט זיך פון דער באַ־לוטער גרענעץ, ביז צום אַלטען לוטאָמירסקער וועג.

צו קויפען גרונטשטיקער צוליב אינדוסטריעלע צוועקען האָט אויך געהאַט פרעה אברהם פרוסאַק, קויפענדיג אין 1861 דריי פּליינען אויף פאַנאַזשעלע, האַרט פיים טייך, וואו ער האָט אויסגעבויט אַ פּנין אויף צו שווענקען וואָל.

אויסער די עטליכע קליינע אויסנאַהמען, בעגעג־נען מיר נישט אין לאָדז קיין נאָטיצען וועגען יו־דען, וואָס זאָלען האָבען בעזעסען באָדען, אַרער וועל־כע זאָלען זיך האָבען פערנומען. אויף וועלכען ס׳איז אופן מיט אַקערבוי. אויף דעם אָנפרעג פון לענ־טשיצער דיסטריקט־נאַטשאַלניק פון 18. דעצעמבער 1860, ענטפערט דער לאָדזער מאַגיסטראַט, אַז „יו־דישע קאָלאָניעס, אין וועלכע יודען זאָלען זיך פער־נעהמען מיט לאַנד־אַרבייט, געפינען זיך נישט אין קיין שום געמיינדע, וואָס געהערען צום היגען קרייז“.

פאַר דעם אויספאָרש פון דער געזעלשאַפטליכער סטרוקטור פון דער יודישער בעפעלקערונג, בעזיצען מיר ווייניגע און גענוג מאָגערע אַרכיוואַלע מאַטער־יאַלען.

וועגען דער געזעלשאַפטליכער סטרוקטור פון דער יודישער און קריסטליכער בעפעלקערונג גיט אונז אַ געוויסע פאַרשטעלונג דער ווייטערדיגער צונויפ־שטעל, וואָס איז געמאַכט געוואָרען אויפן סמך פון די סטאַטיסטישע ציפערן פון ראַפּאָרט פון לאָדזער שטאָט־פּרעזידענט פאַרן יאָהר 1860:

אין 1860 האָט די אַלגעמיינע בעפעלקערונג אין לאָדז און די אַרומיגע געמיינדעס (באַלוט, בעראַן, סטאָקי, שיקאַווא און נאַוואָסאָלנע) בעטראָפען 35 טויזענד 619 קריסטען און 4 טויזענד 815 יודען. דערפון זענען געווען 11951 קריסטליכע הויפט־פער־זאָנען, 6097 — קריסטליכע געהילפס־כוחות און 17571 — פאַמיליע־גלידער. פון די 4815 יודען זע־נען 1209 געווען הויפּט־פערזאָנען, 550 — גע־הילפס־כוחות און 3056 — פאַמיליע־גלידער.

די דערמאָהנטע בעפעלקערונג האָט זיך געטיילט אין פאָלגענדיגע פאַך־ און בעשעפטיגונגס־גרופּעס:

לאַנד־אַרבייטער, קריסטען: סך הכל 5863 נפשות, דערונטער 910 הויפּט־פערזאָנען, 6 געהילפס־כוחות און 4947 פאַמיליע־גלידער. יודען — גאָרנישט.

הענדלער קריסטען: סך הכל 1395 נפשות, דער־ונטער 296 הויפּט־פערזאָנען, 87 געהילפס־כוחות און 1012 פאַמיליע־גלידער. הענדלער, יודען — סך הכל 1346 נפשות, דערונטער 247 הויפּט־פערזאָנען, 104 געהילפס־כוחות און 995 פאַמיליע־גלידער.

אינדוסטריע און מלאכה, קריסטען — סך הכל 16222, דערונטער 3148 הויפּט־פערזאָנען, 5965 געהילפס־כוחות און 7109 פאַמיליע־גלידער. יודען — סך הכל 1319 נפשות, דערונטער 199 הויפּט־פערזאָנען, 410 געהילפס־כוחות און 710 פאַמיליע־גלידער.

(יודען זענען בעשעפטיגט אין פאָלגענדיגע צווייגען פון דער אינדוסטריע און מלאכה: פאַבריקאַנטען פון פיינוועל, וואָל און פלאַכס־אויסאַרבייטונגען, פאַב־ריקאַנטען פון חלב׳נע ליכט און פון קראָכמאַל, מיל־נער, פלאַכבאַרעס, בעקער, גאַסען־ברוקירער, איינבינ־דער, גאַרבער, גלעזער, גאָלדשמידען, העמשקע־מאַ־כער, וואַטען־מאַכער, זייפענזידער, זייגערמאַכער, מישלער, שטובענמאָלער, היטענפּיצער און הוטענ־פּעטערקעס, מעשענגיסער, פאַרבער, פעלדשער און בירורגען, קירזשנער און היטעל־מאַכער, קצבים, שוס־טער, פענדער־מאַכער, שניידער און שפּילקע־מאַכער)

פרייע בערופען, קריסטען — סך הכל 597 נפשות דערונטער 146 הויפּט־פערזאָנען, 20 געהילפס־כוחות און 431 פאַמיליע־גלידער. יודען — סך הכל 12 נפשות, דערונטער 2 הויפּט־פערזאָנען (מעדיצינער) און 10 פאַמיליע־גלידער.

גייסטליכע, קריסטען — סך הכל 23 נפשות [...] רונטער 6 הויפּט־פערזאָנען, 4 געהילפס־כוחות [...] 13 פאַמיליע־גלידער. יודען — 19 נפשות. ד[...] הויפּט־פערזאָן, 3 געהילפס־כוחות און 15 פאַמ[...] גלידער.

שכירי־יום און דינערשאַפט, קריסטען — [...] הכל 9020 נפשות, דערונטער 6542 הויפּט־פערז[...] און 2478 פאַמיליע־גלידער. יודען — סך הכל [...] נפשות, דערונטער 521 הויפּט־פערזאָנען און [...] פאַמיליע־גלידער.

אין טראַנספּאָרט, קריסטען — סך הכ[...] נפשות, דערונטער 10 הויפּט־פערזאָנען, 15 געה[...] כוחות און 36 פאַמיליע־גלידער. יודען — סך [...] 128 נפשות, דערונטער 34 הויפּט־פערזאָנען, 30 [...] הילפס־כוחות און 64 פאַמיליע־גלידער.

פאַסעסיע־בעזיצער און קאַפּיטאַליסטען, קר[...] טען — סך הכל 2427 נפשות, דערונטער 886 ה[...] פערזאָנען און 1541 פאַמיליע־גלידער. יודען [...] סך הכל 1282 נפשות, דערונטער 202 הויפּט[...] זאָנען און 1080 פאַמיליע־גלידער.

אנדערע בעשעפטיגונגען, קריסטען — סך [...] 11 נפשות, דערונטער 7 הויפּט־פערזאָנען און 4 [...] מיליע־גלידער. יודען — סך הכל 12 נפשות, ד[...] טער 3 הויפּט־פערזאָנען, 3 געהילפס־כוחות א[...] פאַמיליע־גליהער.

לויט דער דאָזיגער אויפשטעלונג האָבען די ה[...] פערזאָנען אויסגעמאַכט, צווישען יודען 25 מיט [...] צעהנטעל פּראָצענט פון דער גאַנצער יודישער [...] פעלקערונג און ביי קריסטען — 33 מיט 7 צעה[...] פּראָצענט פון דער גאַנצער קריסטליכער בעפ[...] קערונג.

דער הויכער פּראָצענט פון הויפּט־פערזאָנען, [...] שען דער קריסטליכער בעפעלקערונג, נעהמט זי[...] צווישען אַנדערען — אויך דערפון, וואָס אין ד[...] אינדוסטריע איז, צווישען קריסטען פערהאַן אַ [...] דייטענדיגע צאָהל זעלבסטשטענדיגע פאַבריקאַ[...]

די געהילפס־כוחות, בעטרעפען ביי יודען מיט 4 צעהנטעל פּראָצענט פון דער יודישער בע[...] קערונג און צווישען קריסטען — 17 פּראָצענט [...] דער קריסטליכער בעפעלקערונג.

אויב וועלען מיר צורעכענען די לאַנד־אַרבי[...] רישע בעפעלקערונג (צווישען וועלכע ס׳געפינען [...] איינאַנצען נישט קיין יודען) וועלען דעמאָלט די [...] הילפס־כוחות מיט זיך פאָרשטעלען, ביי יודען נאָ[...] מיט 4 צעהנטעל פּראָצענט און ביי קריסטען — [...] מיט 1 צעהנטעל פּראָצענט.

—*X*—

אוי, אוי, דערוויזען!...

מאָנאָלאָג פון אַ לאָדזער יוד

פון י. אַבערזשאַנקע

אוי הערט איהר, האָב איך געציטערט פאַר דעם מאַי האָב איך געפלאַטערט פאַר דעם פריהלינג, זעהענדיג די ערשטע גרינע בלעטלעך אויף די בוימער, איז מיר די נשמה אויסגעגאַנגען.

און וואָס איז דער חידוש וואָס? גרינע בלעט־לעך שמעקט מיט פריהלינג, פריהלינג שמעקט מיט זומער, און זומער שמעקט... מיט קאַרלסבאַד און מיט זומער־וואוינונג...

יעדען זומער פיהרט מיין יודענע אַוועק איהרע „שטיינער“ קיין קאַרלסבאַד, און פאַר די ווערים דינגט זי אַ זומער־וואוינונג, אָנפאַנג זומער מאַכט זי זיך אַ דריי טוץ קליידלעך, שיך, קאַפעלושען, קאָסטיומען און מאַנטלען: פּאַקט איין חעם באַגאַזש און היידא קיין קאַרלסבאַד. דאָרט לאָזט זי איבער ס׳געלד מיט די שטיינער און קומט צוריק אויף די זומער־וואוינונג, קלאַפּט מען אָן אויף דער טיר אַ „וויטאַמי“ און די איבעריגע ליעטנישקעס פּלאַצען פון „זאַזדראָשטש“.

— אַנדערש פּאַסט איהר נישט, נאָר קאַרלסבאַד!..

— זי ליידט אַזוי אויף גאַל־שטיינער, ווי איך!...

— זי וויל אַ לעבעטון, מאַכט זי די משוגענע קונץ!....

— נאָך אַ קוראַציע, האָט מען אַזעלכע אויסגער פרעסענע פּיסקעס?...

אָט אַזוי שמועסען צווישען זיך די ליעטניטש־קעס און פּלאַצען אויש פון קנאה.

אַזוי איז עס יאָהר־איין, יאָהר־אויס. יעדעס יאָהר פיהרט זי אַוועק קיין קאַרלסבאַד אַ קאַפּעל געלד, לאָזט עס דאָרט איבער צוזאַמען מיט די שטיינער. איך פיהר דריי בעל־הבית׳ישקייטען: זי — אין קאַרלסבאַד. די קינדער — אויף דער זומער־וואוי־נונג, און איך? און איך ווער אויסגעריסען אין דער שטאָט.

פריהשטיק עס איך צוזאַמען מיטן מיטאָג, און אַזוי ווי כ׳עס זעהר אָפט נישט קיין מיטאָג, עס איך צוזאַמען ס׳פריהשטיק מיטן אָווענד־ברויט. אַ סך מאָל עס איך ס׳אָווענד־ברויט ערשט צומאָרגענס.

נו, איז טאַקע קיין חידוש נישט, וואָס איך ציטער אַזוי פאַרן מאַי, וואָס איך פלאַטער אַזוי פאַרן פריהלינג, וואָס איך האָב אַזוי מורא פאַר די ערשטע גרינע בלעטלעך. אָבער קיינמאָל האָב איך נישט אַזוי געציטערט פאַרן זומער ווי הייאָהר. ראשית, די צייט, נעהם אַ יהדענע, אַ מאַמע פון קליינע ווערים. אַ ווייב פון אַ אײנציגען מאַן. אַ ווייב מיט אַ גאַנצען שטיינער־לאַגער, וואָס האָט אַ גאַנצען זאַמד גראַפּען און קאַלך־סקלאַד אין בויך. גיה נעהם אַזאַ ווייבעל און עקספּעדיר זי קיין קאַרלסבאַד....

איצט, אַ זומער־וואוינונג פאַר די קינדער. גיה שיק אַרויס קינדער מיט אַ דינסט אין אַ דאָרף אַריין צו קאָוואַלסקיס תלמידים....

נאָר די וויכטיגסטע פראַגע איז די דריטע — די געלד־פראַגע. פון וואַנען נעהמט מען פסח אויף די זאַכען? אַז דאָס מיין „טאַלאַנט“ האָט אויפגעהערט, און „וואָקסען“ מאַכט מען נאָר פּרימאַ שבּפרימאַ. אַלץ פּירמאָווע זאַכען, אונטערשרייבען די שווינגער און אַ זשיראָ פון דער שיקסע — אַזעלכע וועקסלען מאַכט מען נישט מעהר. טאָ פון וואַנען נעהמט מען געלד אויף די זאַכען?

האָב איך מיר טאַקע געבראָכען דעם קאָפּ. ווי נאָר איך האָב געזעהען די ערשטע שפּראָצונגען אויף די בוימער, בין איך אַרומגעגאַנגען אַ צעדרעהטער: געוואַלד, ווי נעהמט מען געלד? ווי אַזוי וועל איך היי־יאָהר אַדורכאַרבייטען דעם זומער? ווי אַזוי וועל איך היי־יאָהר עקספּעדירען מיין ווייבס שטיינער, זאַמד און קאַלך קיין קאַרלסבאַד? ווי אַזוי וועל איך קענען פיהרען דריי בעל־הבית׳ישקייטען? ס׳איז דאָך ביי מיר „חסרון־כיס“ — לופטיגע טאַשען, הייסט עס, און זיי, די ווייבער, ווילען דאָך פון דעם נישט וויסען, זיי שרייען:

ווייאַ פעהדעלעך!... איהר געהט אין שפּאַן, טאָ שלעפּט דעם וואָגען!...

בין איך טאַקע אַרומגעגאַנגען אַ צעדולדעטער, וואָס טוט מען פאַרט? וואו נעהמט מען געלד?

האָט מען דאָך אָבער אַ גרויסען גאָט אויף דער וועלט, וואָס האָט אַ השגחה אויפן מינדסטען ווער־רימעל, מכּל שכּן אויף אַ מענש, אויף אַ מאַן פון אַ ווייב, וואָס האָט גאַל־שטיינער, אַ טאַטע פון קליינע ווערים. נו, בעוויזט ער אַ נס, אַ נס, וואָס וועט מיך אויסלייזען פון אַלע צרות, פון צרות קאַרלסבאַד, פון צרות זומער־וואוינונג, פון די צרות פון די בעל־הבית׳ישקייטען, און פון נאָך אַ סך, אַ סך צרות און שלעק.

— ווייסט איהר רבּותי, וואָס דער נס איז גע־ווען?

— דעוויזען! די דעוויזען־בעגרענעצונג!

ווי נאָר איך האָב אינדערפריה געלעזען אין דער צייטונג די פרעהליכע ידיעה וועגען די דעוויזען־בע־גרענעצונג, איז מיר געוואָרען ליכטיג אין די אויגען. דאָס האַרץ האָט ביי מיר געקלאַפּט פון פרייד. דאָס גאַנצע פּנים האָט געלאַכט פון שמחה. אַ קלייניגקייט. אַ דעוויזען־בעגרענעצונג! דעוויזען־שפּערע! מ׳־וועט נישט טאָרען אַרויספיהרען קיין וואַלוטע קיין אויסלאַנד! איהר ווייסט, וואָס דאָס בעדייט פאַר מיר אַ דעוויזען־בעגרענעצונג?

איהר ווייסט נישט? וועל איך אייך דערצעה־לען:

ווי נאָר די פערערדנונג איז אַריין אין קראַפט, האָב איך פאַר מיין ווייב אַ גרייטען, אַ גאָלדענעם תירוץ. וואָס זי וויל, וואָס זי פערלאַנגט, האָב איך פאַר איהר איין תירוץ: —

דעוויזען!

האָט זי צו מיר געזאָגט:

— הערש מרדכי, מ׳דאַרף שוין אַ טראַכטען וועגען קאַרלסבאַד, האָב איך געענטפערט:

— פערדעלע קרוין. דו ווייסט דאָך, אַז ס׳איז אַ דעוויזען־בעגרענצונג.

— וואָס איז דאָס אַזוינס אַ דעוויזען־בעגרענ־צונג? — האָט זי געפרעגט.

— מ׳טאָר נישט אַרויספיהרען קיין געלד פון פּוילען, איז אויב דו ווילסט פאָהרען אָהן די זאַכען, אָהן געלד, אָהן פראַשען באַרדזאָ!...

דערהערט וועגען דער דעוויזען־גזירה, האָט מיי־נע אָראָפּגעלאָזט די אויגען און רעזיגנירט פון קאַרלס־באַד. אין רעזיגנירען פון קאַרלסבאַד, הייסט רעזיגני־רען פון 36 קליידלעך, פון אַ 10 טוץ זיידענע זאָקען, פון שיך, קאַפּעלושען, מאַנטלען און אַנדערע שמאָכ־נים — דאָס איז שוין ריינער ריווח. !...

— און וואָס וועט זיין מיט אַ זומער־וואוינונג?

— האָט זי אַ טרויעריגע געפרעגט.

— אַ זומער־וואוינונג? אויך די איינ[...] מעשה — דעוויזען!

— אויך דעוויזען? אַ זומער־וואוינונג האָט א[...] אַ שייכות דעוויזען, דאָס איז אַזאַ זאַך... פער[...] שטעהסט דו מיך... דעוויזען, דאָס איז אַזאַ מי[...] ב׳קאָן דיר נישט טלומאַטשען, וואָס דאָס איז, נו[...] אַז מ׳טאָר נישט אַרויספיהרען, פערשטעהסט? [...] טאָר נישט אַרויספיהרען!...

און אפשר מיינט איהר, אַז בלויז פאַר מיין [...] בעל־הבית האָב איך דעם תירוץ — דעוויזען? ווי פ[...] איהר אויס? דער תירוץ איז גוט פאַר בעלי־חובו[...] פאַקט; ווירט און פאַר אַנדערע שלעק.

קומט צו מיר אַ בעל־חוב מאָהנען אַ חוב, [...] איך איהם אַ מעסטראָפ פון קאָפּ ביז פיס.

— ר׳ יוד, פון וואַנען קומט איהר? פון האַ[...] לאָלו? וואָס הייסט, איהר קומט היינט מאָהנען [...] בות? איהר ווייסט גאָרנישט, אַז ס׳איז אַ דעווי[...] זען־בעגרענצונג?

פלייבט יענער שטעהן אַ דערשראָקענער, ווייס נישט וואָס צו ענטפערען. עפּעס האָט ער דאָך [...] לעזען וועגען דעוויזען, נאָר וואָס דאָס איז ווייס ער לא עליכם נישט, פערשטעהט ער דאָך, אַז ד[...] איז מסתמא אַזאַ מין מאָראַטאָריום, ענטשולדי[...] ער זיך:

— זייט מוחל, כ׳האָב נישט געוואוסט דע[...] און געהט זיין וועג.

אַזוי איז עס מיט אַנדערע בעלי־חובות. ווי [...] זיי טרעטען איבער די שוועל, נעהם איך אַ הוי[...] טאָן, די „איבערע צע“:

— פאַניע, געהט אייך געזונדערהייט, איהר וו[...] אַזוי גוט זיין קומען נאָך דער דעוויזען־בעגרענצונ[...]

אָט אַזוי פּטר איך אָפּ איינעם נאָכן אַנדערען[...] דעוויזען!...

און ווי זיי הערען דאָס וואָרט „דעוויזען“, פ[...] בען זיי צע׳חוש׳ט. נעהמען די פיס אונטער אַר[...] און נעהען פּליטה.

אָט אַזוי האָט מיר גאָט צוגעשיקט איין תירו[...] אַ טייערען תירוץ, אַ גאָלדענעם תירוץ — דעווי[...] און אַ דאַנק דעם דאָזיגען תירוץ בין איך היי־יאָ[...] פּטור פון קאַרלסבאַד, פון זומער־וואוינונג, [...] בעלי־חובות, פון ווירט און פון אַנדערע שלעק.

אוי... אוי... דעוויזען!...

—*※*—

רבי, ס'ברענט!

(חסידיש)

פון משה בראָדערזאָן

...ען צו צולויפען, מיט אימפעט און מיט
...י דריי חסידים, אַנשי שלומינו, צום רביין ר'
...פון פשיסכע, און דער זמר ווערט געזונגען
...אזא אופן :)

די דריי חסידים

...ניו, רבי־ניו —
...ווילדעווען רשעים!
...ניו, רבי־ניו,
...פאַלט אַלץ פון די הענד!
...ניו, רבי־ניו,
...ווייזען פלאי־פלאים!
...ניו, רבי־ניו —
...עלט עס ברענט!

דער רבי, ר' בונם

...ס'אַרע בייזע בשורה
...ער עטץ ברענגט צוטראָגען?
...ס'אי דאָרט נישט פשורה —
...יין זאָל מעכעל זאָגען!

די דריי חסידים

...איי! איי־איי! איי־איי!
...פיר געשטעלט די האָהר!
...טעלעגראַף געשאַפען
...אַלדי גוטע יאָהר!

מעכעל חסיד

...האָבען דאָך געשאַפען
...טעלעגראַף אַזוינעם —
...און אַ דעפעשע קלאַפען
...כּאַסקעל און פון גרונם!
...ן יעדעס וואָרט קאָסט פסף,
...ן יעדעס וואָרט — מען ציילט עס!
...ך האָב אַליין געהערט, ווי —
...געהערט, ווי מען פערציילט עס...

דער רבי, ר' בונם

...יי, גוט!
איי, וואויל!
איי, טייער!
דעם חידוש — איך בעזין איהם:
ס'קאָסט געלט אַ וואָרט —
איי, פייער!
אַ וואָרט איז נישט בחנם!

די דריי חסידים

אַ וואָרט קאָסט געלט — איי, טייער!
אַ תורה זיס,
און טיף — אַ תהום!
ס'איז ממש אומסגעהייער —
איי, בומטאַראַריסאַ — באָם!
(ריקוד)

די דריי חסידים

רבי־ניו, רבי־ניו —
עס ווילדעווען רשעים!
רבי־ניו, רבי־ניו,
עס פאַלט אַלץ פון די הענד!
רבי־ניו, רבי־ניו,
זיי ווייזען פלאי־פלאים!
רבי־ניו, רבי־ניו —
אַ וועלט עס ברענט!

דער רבי, ר' בונם

וואָס'אַרע בייזע בשורה —
אַהער עטץ ברענגט צוטראָגען?
וואָס'אי דאָרט נישט פשורה —
אַליין זאָל בעריש זאָגען!

די דריי חסידים

איי־איי! איי־איי! איי־איי!
קאַפויר געשטעלט די האָהר!
אַ טעלעפאָן געשאַפען
צו אַלדי גוטע יאָהר!

בעריש חסיד

זיי האָבען דאָך געמאַכט דאָרט
אַ טעלעפאָן מיט דראָטען —
דער גוטער יאָהר נאָר ווייסט עס,
דאָס מוז זיין מעשה־שטן!
אַ משחית אָט אַזוינעם
אַ פישוף פונם גלח,
וואָס דאָ מ'רעדט, למשל,
דאָס הערט מען — אַ מהלך!

דער רבי, ר' בונם

איי, גוט!
איי, וואויל!
איי, טייער!
משמעות, קליגער ווערט מען:
אַז דאָ מען רעדט —
איי, פייער!
איז דאָרטען... אויבען הערט מען!

די דריי חסידים

איי, דאָרטען הערט מען!... טייער:
אַ תורה זיס,
און טיף — אַ תהום!
ס'איז ממש אומסגעהייער —
איי, בומטאַראַריסאַ — באָם!
(ריקוד)

די דריי חסידים

רבי־ניו, רבי־ניו —
עס ווילדעווען רשעים!
רבי־ניו, רבי־ניו,
עס פאַלט אַלץ פון די הענד!
רבי־ניו, רבי־ניו,
זיי ווייזען פלאי־פלאים!
רבי־ניו, רבי־ניו —
אַ וועלט עס ברענט!

דער רבי, ר' בונם

וואָס'אַרע בייזע בשורה
אַהער עטץ ברענגט צוטראָגען?
וואָס'אי דאָרט נישט פשורה,
אַליין זאָל יאַנטשע זאָגען!

די דריי חסידים

איי־איי! איי־איי! איי־איי!
קאַפויר געשטעלט די האָהר!
אַ כאַהן אַזאַ געשאַפען
צו אַלדי גוטע יאָהר!

יאַנטשע חסיד

געמאַכט אַ באַהן צום פאָהרען —
אַ רייטוואָגען פון פּרעה:
איז יאָגט עס, לויפט עס, פליהט עס
אויף קויהלען און אויף פּאַרע!
פערשפעטיגען אויף דעם — דאָ
מען קאָן נישט, ווי אויף וועגען...
עס פאָהרט אַרויס, און קומט אָן
גענוי־פונקט צו דער רגע!

דער רבי, ר' בונם

איי, גוט!
איי, וואויל!
איי, טייער!
דאָס איז דעם בוראים ווילען:
עס הייסט: מען קאָן... מען קאָן נאָך
פערשפעטיגען חלילה!

די דריי חסידים

איי, שפעט נישט קומען!... טייער:
איי, תורה זיס,
און טיף — אַ תהום!
ס'איז ממש אומסגעהייער —
איי, בומטאַראַריסאַ — באָם!
(אַ ריקודיל — אַ כפל־שמונה־דיגער)

אַסטראָווצער שמיד / וואָס איז געוואָרן אַ רבי

פון מנשה אונגער

...ער ,,הייליגער מוראַוועטשיק" איז געווען אַ ...סטער יוד פון אָסטראָווצע. האָט דאָרטען גע־ ...ט מיט אַ הונדערט און דרייסיג יאָהר צוריק. ער ...אין זיינע יונגע יאָהרען געאַרבייט אין אַ קו־ ...ביי אַ קאָוואַל. הערנאָך האָט ער גענומען וואָס־ ...ער קומען אין דער קוזניע אַריין און פלעגט ...שווינדען פונם שטעטעל אויף גאַנצע טעג. דער ...הבית זיינער, דער קאָוואַל, האָט איהם פון ...אָנגעהויבען צו מוסר'ן, אַז ער איז אַ פּויר ...בעל־מלאכה, און געסטראַשעט, אַז ער וועט ...ם אַרויסוואַרפען פון קוזניע. אָבער מיט דער ...האָט זיך דער קאָוואַל צוגעקוקט צו זיין התנ־ ...ות און ער האָט געזעהן, אַז דער פועל זיינער איז ...קיין פראָסטער מענש, אַז ווי נאָר ער ווערט ...פון דער אַרבייט, נעהמט ער אַרויס אַ תהלים'ל, ...ער האַלט תמיד אין זיינע לעדערנע הויזען־קע־ ...ענעס, און הויבט אָן צו זאָגען תהלים. און איז ...צווישען אַריינגעקומען אַ בעל־עגלה און געהיי־ ...אויסגליהען אַ פּאָר פּאַדקאָוועס פאַר זיינע ...ד, האָט ער אָוועקגעלייגט דאָס תהלים'ל און גע־ ...ען אַרבייטען מיט דעם גרויסען האַמער, און דער ...האָט ער אויסגעפרעגט דעם בעל־עגלה, ווי עס ...ט איהם אין פרנסה, וואָס זיין ווייב און קינדער ...ן, און וואָס איהם פעהלט. און ווי דער סדר איז, ...ט דער בעל־עגלה אָנגעהויבען צו דערצעהלען, ...ס איהם פעהלט און זיך פאַר איהם אויסגערעדט ...ס האַרץ. דעמאָלט האָט דער יונגער בעל־מלאכה ...אָנגעלייגט דאָס אויסגעגליהטע אייזען און אַרויס ...ט דעם בעל־עגלה אין וואַלד אַריין און מיט איהם ...אָמען אָנגעהויבען צו זאָגען תהלים.

און ווען דער בעל־עגלה איז אַהיימגעקומען אין ...ף אַריין, האָט ער דערזעהן, אַז ער איז נעהאָל־ ...נגעוואָרען, אַז דאָס וואָס ער האָט געבעטען צו־ ...מען מיטן יונגען קאָוואַל איז מקוים געוואָרען. ...ט דער בעל־עגלה דערצעהלט זיין ווייב און די ...דאָרפס־יודען אין דער יודישער קרעטשמע, וואָס ...ר אַ בעל־מלאכה עס איז פערהאַן ביים יודישען ...קאָוואַל אין אָסטראָווצע. האָבען די דאָרפס־יודען ...אָנגעהויבען צו דערציילען רימופתים זיינע צווישען ...די פויערים פון די דערפער אַרום אָסטראָווצע; האָ־ ...בען די פויערים אָנגעהויבען צו דערצעהלען מעשיות, ...ווי זעהען אָפּט דעם יונגען יודישען קאָוואַל אין ...וואַלד צווישען די מוראַשקעס; האָט מען ערשט פער־ ...שטאַנען צוליב וואָס דער בעל־מלאכה ווערט אַזוי ...אָפט פערשוואונדען פון דער קוזניע אויף גאַנצע טעג.

און אַז די יודען פון אָסטראָווצע האָבען דערצ־ ...ט וואָס פאַר אַנ'אויסטערלישע מעשיות די ...דאָרפס־יודען און פויערים דערצעהלען וועגען דעם ...יונגען קאָוואַל האָבען זיי געהויבען מיט די פּליי־ ...צעס און נישט געוואָלט גלויבען. אָבער מיט דער ...צייט, האָט דער שמש פונם שטאָטישען בית־מדרש ...דערצעהלט, אַז דער יונגער קאָוואַל ריכט אָפּ יעדע ...נאַכט ,,חצות" אין פּאָליש, און אַז ער פאַסט פון ...שבת צו שבת, און טוט זיך אָן גרויסע סגופים און ...שיינט זעהר שטאַרק זיין גוף.

און איינע פון זיינע פייניגונגען איז נאַקע גע־ ...ווען, וואָס ער פלעגט זיך יעדען טאָג פער'גנב'ענען ...אין וואַלד אַריין, דאָרטען אויסזוכען אַ נעסט פון ...מילבען (מוראַשקעס), זיך אויסטאָן נאַקעט און אַזוי ...דאָרטען אַפּליגען, ביז די מוראַשקעס האָבען איהם ...צעביסען דאָס גאַנצע לייב... און דערפאַר האָבען ...איהם די אָסטראָווצער יודען אַ נאָמען געגעבען ,,דער ...הייליגער מוראַוועטשיק".

פון אָנפאַנג האָט דער ,,הייליגער מוראַוועטשיק" ...פּעצויגען צו זיך דעם גאַנצען המון־עם פון שטע־טעל, דעם פראָסטען עולם. נאָר איינמאָל איז דער ,,חוזה" פון לובלין דורכגעפאָהרען אָסטראָווצע, האָט מען איהם דערצעהלט וועגען די אויסטערלישע דרכים פונם ,,הייליגען מוראַוועטשיק"; האָט דער לובלינער רבי זיך געהייסען צופיהרען צום וואַלד, וואו דער ,,מוראַוועטשיק" ליגט אין דער מילבען־נעסט. איז דער לובלינער רבי מיט זיינע חסידים פון שטאָט געגאַנגען אין וואַלד אַריין. און ווען ער איז צוגעקומען צו דער מילבען־נעסט און געזעהן, ווי אַזוי דער ,,הייליגער מוראַוועטשיק" ליגט אַ נאַ־קעטער, און די מוראַשקעס צעביסען איהם זיין גאַנצען קערפער, האָט ער אַ געשריי געטאָן: ,,אונזער דרך איז נישט קיין דרך פון סגופים! מיר קאָנען מכפּר זיין אויף די זינד פון די בעל־עבירה'ניקעס דורך תפילה. און ווען איינער איז אַזוי אויסגעאַר־בייט, אַז ער וויל זיך מפקיר זיין פאַרן כלל ישראל — דעמאָלט וועלען איהם די מוראַשקעס אויך נאָר נישט טאָן!...."

און אַזוי ווי דער לובלינער רבי האָט דאָס אַ־רויסגעזאָגט — דערצעהלט די חסידישע לעגענדע — האָבען זיך די מוראַשקעס צעשפּריים אין אַלע זייטען און זיי האָבען דעם ,,הייליגען מוראַוועטשיק" מעהר נישט אָנגעריהרט.

איז דער ,,הייליגער מוראַוועטשיק" געבליבען לי־גען אין וואַלד און ער האָט זעהר געוויינט. ווייל ער האָט געזעהן, אַז די מוראַשקעס טשעפּען איהם מעהר נישט. האָט ער געטאָן תפילה צום רבונו של עולם און איהם געפרעגט: ,,מיט וואָס האָב איך אַזוי גע־זינדיגט, אַז די מוראַשקעס ווילען מעהר נישט ביי־סען מיין גוף?" האָט מען איהם מגלה געווען אין הימעל, אַז אין שטאָט איז איצט פערהאַן, דער ,,חוזה" פון לובלין — זאָל ער צו איהם געהן פרעגען די סיבה.

און ווען דער ,,הייליגער מוראַוועטשיק" איז אַ־ריינגעקומען צום לובלינער רבין מיט אַ קוויטעל, האָט דער ,,חוזה" פון לובלין זיך געגעבען אַ שטעל אויף און האָט געגעבען אַ זאָג: ,,ברוך הבא, הייליגער יוד!" און האָט איהם געהייסען דערלאַנגען אַ שטוהל צום זיצען....

זינט דעמאָלט איז דער ,,הייליגער מוראַוועטשיק" געוואָרען אויך פערעהרט פון די חסידישע יודען פון שטעטעל, און זיי זענען צו איהם געגאַנגען מיט קוויטלעך אין יעדער עת־צרה, וואָס עס האָט זיך אין שטעטעל געטראָפען.

צווישען די פיל מעשיות, וואָס ווערען אין אָס־טראָווצע דערצעהלט וועגען דעם ,,הייליגען מוראַווי־טשיק", איז די אינטערעסאַנטסטע — דער מופת פון אַפּט.

דער מופת האָט זיך פערלאָפען אין אַפּט (נע־בען אָסטראָווצע) פאַר פסח מיט די דאָרטיגע יו־דען, וועלכע זענען אַלע געווען אין גרויס געפאַהר צוליב אַנ'עלילת־דם, וואָס אַ משומד האָט אויף זיי געהאַט אויסגעטראַכט.

די מעשה איז געווען אַזוי: אין אַפּט האָט גע־וואוינט אַ יוד אַ גרויסער נגיד, וועלכער איז אויך געווען דער ראש־הקהל פון שטעטעל. ביי איהם האָט געדינט אַ שיקסעל, וואָס האָט זיך אויסגעהאַלטען אין זיין הויז. דאָס שיקסעל פלעגט טאָן פערשידענע אַרבייטען אין הויז און געהן אַמאָל אַ וואַיטען גאַנג צו אַ שכן פאַר דער בעל־הבית'טע. איינמאָל, פאַר פסח, איז דאָס שיקסעל פלוצלונג פערשוואונדען פונם נגיד'ס הויז. צוערשט האָט מען געמיינט, אַז זי איז אַהיימגעגאַנגען אין דאָרף אַריין, צו איהר פאָטער. אָבער ס'זענען דורכגעגאַנגען אַ פאָר טעג, און דאָס שיקסעל איז אַלץ נישט צוריקגעקומען. האָט די בעל־הבית'טע געשיקט אַ שליח אין דאָרף אַריין פרעגען דעם פּויער, פאַרוואָס זיין טאָכטער, וואַנדאַ, קומט נישט צו דער אַרבייט.

האָט דער פּויער געענטפערט, אַז ער האָט משוין זיין טאָכטער נישט געזעהן אַ לאַנגע צייט, און ער ווייסט גאָרנישט, אַז זיין וואַנדאַ פעהלט ביים נגיד אין הויז.

האָט זיך באַלד פערשפּרייט אַ קלאַנג צווישען די פּויערים, אַז די יודען האָבען דער'הרג'עט דאָס שיק־סעל, ווייל זיי דאַרפען דאָס בלוט פאַר די מצות אויף פסח. און גלייך האָבען זיך שוין געפונען גוי־אישע עדות, וועלכע האָבען ,,געזעהען ווי דער ראש הקהל האָט ביינאַכט צוגעפּגערופען דעם רב מיט די דיינים פון שטאָט, און זיי האָבען עפּעס אָפּגע־האַלטען אַ געהיימע אסיפה אין קעלער..."

ס'האָט זיך אויך געפונען אַ משומד, וועלכער האָט געהעצט די פּויערים צו מאַכען אַ פּאָגראָם אויף די יודען. די פּויערים זענען אַריין צום יודישען נגיד און האָבען דורכגענישטערט דאָס גאַנצע הויז. זיי האָבען אָבער גאָר נישט געפונען אַ חוץ אַ פעסעל אָנגעשטעלטען רויטען באָרשט, וואָס די בעל־הבית־טע האָט געהאַט אָנגעשטעלט פון רויטע בוראַקעס, אויף פסח.

האָבען די גויים גענומען דאָס פעסעל באָרשט, ווייל זיי זענען געווען זיכער, אַז אינם באָרשט גע־פינען זיך די רויטע טראָפּענס בלוט פון דעם גע'־הרג'עטען שיקסעל. די פּויערים זענען געוואָרען מלא רציחה און זיי האָבען גענומען שלאָגען די יודען פון שטאָט. ביז עס איז אָנגעקומען די פּאָליציי און האָט אַרעסטירט דעם ראש־הקהל מיט דעם רב, מיט די דיינים און אַלע אנשים חשובים פון שטאָט.

דער משומד פון אַפּט האָט צונויפגערופען די ,,עדות", וועלכע האָבען ,,געזעהן", ווי אַזוי דער ראש־הקהל האָט אָפּגעהאַלטען אַ געהיימע אסיפה אין קעלער פון זיין הויז און עס האָבען זיך שוין גע־פונען גויים, וואָס האָבען געשוואוירען, אַז מיט אַ פּאָר טעג פריהער, איידער דאָס שיקסעל איז פער־שוואונדען געוואָרען, האָט זי זיך פאַר זיי בעקלאָגט, אַז די יודען ווילען איהר שלעכטס טון, און אַז איינ־מאָל האָט דער ראש־הקהל זי אַריינגערופען אין זיין ,,סאַלע" אַריין. דאָרט זענען געזעסען די ,,ראַבינס" און דער ראש־הקהל האָט עפּעס געשוואונקען מיט די אויגען צו די רבנים. און דערנאָך האָט מען איהר גע־הייסען אַרויסגעהן, — האָט זי זיך פאַר שרעק זעהר צעוויינט און האָט געפרעגט דעם בעל־הבית צו וואָס מען האָט זי אַריינגערופען צו די ,,ראַבינס", האָט די בעל־הבית'טע איהר געגעבען אַ צוקערל און האָט איהר געזאָגט, אַז זי וועט אין אַ פּאָר טעג אַהים וויסען צו וואָס מען האָט זי גערופען האָבען. און דערנאָך האָט די בעל־הבית'טע זיך עפּעס גאָר גוט בעצויגען צו איהר....

די יודען פון אַפּט זענען דערפאַר דעמאָלט גע־ווען אין אַ גרויסער געפאַהר און זיי האָבען געטוי אַלץ אויסצוגעפינען וואו דאָס פערשוואונדענע שיק־סעל איז אַהינגעקומען. די יודען פון אַפּט האָבען גוזר־תענית געווען און האָבען געפאַסט דריי טעג רצופים און בסדר געזאָגט תהלים. די פראָסטע יודען זענען געפאָהרען קיין אָסטראָווצע צום ,,הייליגען מוראַוועטשיק", ער זאָל מתפלל זיין פאַר די אַפּטער יודען, וועלכע זענען אין אַ גרויסער סכנה.

אין דער ,,הייליגער מוראַוועטשיק" אוועק אין וואַלד און האָט זיך אויסגעטון נאַקעט — דערציילט די חסידישע לעגענדע — און זיך אוועקגעזעצט צווישען די נעסטען פון מילבען, און אָנגעהויבען צו וויינען און קלאָגען, וואָס די מוראַשקעס ריהרען זיך צו איהם נישט צו.... ער איז אַזוי אָפּגעלעגען אַ פּאָר שעה ביז זיין גוף איז אינגאַנצען צעביסען געוואָרען. און ווען ער האָט דערזעהען, אַז די מוראַשקעס הויבען שוין אָן צוצוקריכען צו זיין גוף, האָט ער פערשטאַנען, אַז זיינע תפילות וועלען מקוים ווע־רען. איז ער אוועק צום טייך, וואָס האָט זיך געפונ־נען לעבען וואַלד און האָט זיך דאָרטען טובל געווען און אָנגעהויבען צו זאָגען תהלים. און פאַרנאַכט, ווען ער איז צוריקגעקומען פון וואַלד האָט ער אַריינגע־רופען די יודען פון אַפּט און האָט זיי געזאָגט, אַז זיי זאָלען זיך גאָרנישט שרעקען, ווייל אויפן משפּט וועט דער אמת אַרויסשווימען ווי בוימעל אויפן וואַ־סער. זענען די יודען אַהיימגעפאָהרען מיט פריידיגע הערצער און ווען עס איז געקומען דער טאָג פון משפּט, האָבען אַלע יודען געריסען קברים און זיי האָבען שוין געוואָלט זעהן דעם נס, וואָס עס וועט מיט זיי געשעהען.

עס זענען צום משפּט געקומען זעהר אַ סך פּוי־ערים פון אַלע דערפער אַרום. די יודען האָבען מורא געהאַט אַרויסצוגעהען פון זייערע הייזער און דער גאַס אַריין, און זענען געלעגען בעהאַלטען אין די קעלערס. דער משומד האָט געהאַלטען אין גערוכט אויפן משפּט אַ דרשה פול מיט גיפט, און יעדער ,,עדות" וואָס איז געקומען פאַרן ריכטער האָט עדות געזאָגט ווי אַזוי ער האָט געהערט פון דעם שיקסעל ,,אַז די יודען ווילען זי דער'הרג'ענען". עס האָט אויך עדות געזאָגט אַ גוי אַ מומחה פון מאַכען באָרשט און ער האָט פערזיכערט, אַז ער האָט פערזוכט דעם באָרשט, און עס איז ביי איהם קיין שום ספק נישטאָ, אַז עס געפינען זיך אין באָרשט טראָפּענס בלוט... און די ריכטער האָבען זיך שוין געוואָלט אויפהויבען פון זייערע שטוהלען, זיך צו בעראַטען, וואָס פאַר אַ פּסק־דין זיי זאָלען אַרויסגעבען. אָבער פּלוצ־לונג האָט זיך אין געריכטס־זאָל דערהערט אַ מורא'־דיגער קוויטש — די שטימע פון דעם פערשוואונ־דענעם שיקסעל. אַלע מענשען האָבען זיך זעהר דער־שראָקען און זיי זענען געבליבען זיצען אין געריכטס זאָל ווי פערשטיינערט, ווען זיי האָבען דערזעהן ווי צו די ריכטער האָט זיך צוגעשאַרט דאָס ,,דער'הרג'־עטע" שיקסעל, וואָס איז געווען אינגאַנצען צע־בייזלט און צעשלאָגען, און זי האָט דערצעהלט, אַז דער משומד האָט זי מיט אַ פּאָר טעג צוריק געכאַפּט ביינאַכט און האָט זי אַריינגעוואָרפען אין קעלער פון זיין הויז און האָט זי דאָרטען מורא'דיג געפייניגט. זי האָט געמיינט, אַז זי וועט שוין פון דאָרטען קיין לעבעדיגע נישט אַרויס, אָבער אין דער פערגאַנגע־נער נאַכט, פאַרטאָג, איז צו איהר געקומען צו געהן אַ יוד מיט אַ לאַנגער באָרד, וואָס האָט אויסגעזעהן ווי אַ ,,ראַבין", זיין קערפּער איז געווען אינגאַנצען צעביסען און ער האָט איהר געזאָגט: ,,איך בין גער וואָריר געוואָרען, אַז מען פייניגט דיך דאָ, און וועל איך דיך בעפרייען, נאָר מיט איין תנאי, דו זאָלסט געהן אין געריכט אַריין און דאָרטען אַלץ דערצעה־לען, וואָס מען האָט מיט דיר געטון און ווי אַזוי דער משומד האָט דיך געפייניגט...."

און ווי די ריכטער האָבען דאָס דערהערט, האָ־בען זיי באַלד בעפרייט אַלע יודען און האָבען גלייך אַרעסטירט דעם משומד מיט אַלע ,,עדות", וועלכע האָבען געוואָלט מאַכען אַנ'עלילת־דם אויפן גאַנצען שטעטעל.

וועמען האט זי פעראטען?

ערצעהלונג ● נאכן פראנצויזישן ● פון ב. פערלמאן

ווען פלאָרא האָט חתונה געהאט מיט העטרין, האָבען אלע, — די צוויי פאמיליעס, זייערע פריינד, זייערע קרובים, — געהאלטען, אז עס איז געווען א זעלטען־פיינער, צוזאמעפאסענער שידוך. פלאָרא איז געווען א זעהר שעהן מיידעל פון נייגצעהן יאהר, ברונעט, דין, אינטעליגענט, אביסעל קאָקעטיש, מאָדערן — נישט צופיל, — און בעזאָרגט מיט א היבשען נדן. העטרי איז געווען א שעהנער בלאנדער בחור פון א יאהר זעקס־און־צוואנציג, ענערגיש, מיט א גוטען קאָפּ אויף די אקסעל און מיט א ווינטיגער שטעלע אין א גרויסען עקספּאָרט־געשעפט.

— עס איז א נחת צו זעהן, ווי די קינדער האָבען זיך ליב! — האָבען געזאָגט די גליקליכע עלטערען.

— וואָס פאר א שעהן פּאָרעל! — האָבען אלע אויסגערופען מיט בעוואונדערונג.

נאָך צוויי יאָהר צוזאמענלעבען מיט העטרין האָט דאָס יונגע ווייבעל גענומען זיך ארומזעהען, אז העטרי איז געווען צופיל לופט־מענש, צו יונגליש־לייכטזיניג צו קאָנען זיין א גוטער מאן. דאָס לעבען אויסערן הויז האָט פערנומען ביי איהם א צו ווינטיגען פּלאץ, אז ער זאָל קענען און ווועלען זיך אפגעבען מיט די שטילע פריידען פון פערהייראטען לעבען. ער האָט מיט זיין גאנצען כאראקטער, מיט זיין טעמפעראמענט, מיט זיין אומרוהיגקייט אזוי ווייניג זיך געפאסט צו זיין א באלעבעסל, א היים־זיצער.

— איך קאָן נישט פערהבלייבען דאָס גאנצע לעבען צוגעשפּאנט צו מיין ווייבס קליידעל, — פלעגט ער אפט זאגען.

פלאָרא האָט נישט געצווייפעלט, אז ער האָט זי נאָך אלץ ליבגעהאט, זי האָט אָבער אויך נישט געצווייפעלט, אז ער האָט אויך געפיהרט ליבעס מיט אנדערע יונגע פרויען, — און זעהר מעגליך, אז צווישען זיי זענען אויך טעטען אזוינע, וואָס זי, פלאָרא, האָט זיי געקענט. זי האָט געקעמפט צו געווינען איהם איינגאנצען פאר זיך, זי האָט אָבער פערלוירען: העטרי האָט זיך נישט געלאָזט צוימען און אזוי איז אוועק א יאהר.

אין לויף פון דעם צווייטען יאהר איז דער שלום בית צווישען פלאָראַן און העטרין איינגאנצען צושטערט געוואָרען. נישט קיין שלום־בית איז דאָס געווען, נאָר א לעבען ווי צווישען צוויי קעץ אין איין זאק. העטרי איז געוואָרען איבערגעזעטיגט מיט פלאָראס „סצענעס". און פלאָרא האָט מעהר נישט געקאָנט פערטראָגען העטריס פאלשקייט, „זיין יאָגען זיך נאָך פרעמדע קליידלעך", ווי זי פלעגט איהם פאַרוואַרפען. זי האָט אפילו זיך אליין נישט געקאָנט זאָגען, צי האָט זי איהם נאָך אלץ ליב געהאט, אזוי שטארק פערצווייפעלט איז זי געווען. זי האָט, פון נקמה וועגען, זיך אויך געוואָלט אינטשאפען א געליבטען, אָבער קיין איינער פון די מענער, וואָס זי האָט געקענט, איז נישט ווערט געווען, — אזוי האָט זי געמיינט, — צו זיין דער אויסדערוויילטער. דעם אמת געזאָגט, איז זי אין דער נאטור געווען אן ערליכע, אן ערנטליכע נשמה. און שוין דער געדאנק אליין צו פעראטען איהר מאן, ווען אפילו ער, דער אויסוואורף, האָט זיך נישט אפגעשטעלט צו פעראטען — שוין דער געדאנק אליין איז איהר געווען שווער צו פערטראָגען. זי איז געווען א גוטע ווייבעל!

אָבער גראָד אין יענער צייט איז געקומען לואי, העטרים אן אלטער פריינד. ער איז געווען א שטילער בחור, א פּעשיידענער, אביסעל אפילו שעהמעוודיג, און סענטימענטאל, ווי א זעכצעהן־יעהריג מיידעל, כאָטש ער איז שוין אלט געווען צוויי מאָל זעכצעהן. ער האָט זיך פערליבט אין פלאָראַן גאָר אָהן א קאָפּ, אזוי פערליבט, אז ער האָט איינגאנצען פערלוירען זיין שעהמעוודיגקייט. מיט אן ערנסטען, פרומען פנים האָט ער איהר דערצעהלט פון זיין גרויסער ליבע. אין די שעהנסטע ווערטער, אין די פאָר עטווישסטע פראזען האָט ער אויסגעדריקט פאר איהר זיין טיפען בעדויער, וואָס זי איז אזוי „שלעכט פערהייראט". ער האָט, קניהענדיג פאר איהר, זיך געבעטען, ווי מען בעט זיך ביי א געטין, אז זי זאָל אָפּ׳גט׳ען איהר מאן, וואָס איז זי נישט ווערט, און ווערען זיין פרוי.

פלאָרא איז דעמאָלט שוין געווען מיד פון זיין די לעבען־בעגלייטערין פון א מאן, וואָס פערנאכלעסיגט זי אזוי, וואָס אָט איז ער גוט און אָט איז ער שלעכט — עס ווענדט זיך ווי זיינע אקציעס אין דרויסען שטעהען. זי האָט איהם געוואָלט רעכט ווייזען, אז זי קאָן זיך בעגעהן אָהן איהם, און זי האָט זיך צוגעהערט צו לואיס רייד. עס איז געווען פאר איהר די גרינגסטע זאך צו קריגען א גט, און זי האָט געקראָגען דעם גט. זי איז באלד נאָך דעם געוואָרען לואיס פרוי. עס איז נישט נויטיג צו זאָגען, אז לואי האָט געמוזט מקריב זיין העטרים פריינדשאפט צו געווינען פאר זיך אזא פערל, אזא אוצר, ווי פלאָרא.

א נייע לעבען האָט זיך אנגעהויבען פאר פלאָראַן. איהר נייער מאן, נאָך אלץ פערליבט אין איהר אָהן א קאָפּ, איז דאָך געווען קאָרעקט און אפילו מאטעמאטיש־אויסגערעכענט, אזוי צו זאָגען, אין זיינע סאמע לייד׳ענשאפטליכע מאָמענטען. דאָס יונגע ווייבעל איז געווען גליקליך מיט איהם, עס איז אָבער געווען א מין רוהיג גליק, א גליק, וואָס איז איהר געפאלען אביסעל שווערליך. אמת טאקע, זי האָט משהר נישט געליטען, זי איז מעהר נישט געווען איפערזיכטיג, איהר ליבע און איהר זעלבסט־ליבע זענען מעהר נישט אויסגעשטאָכען די טיפע וואונדען פון א מאן אן שגאָאיסט. לואי איז געווען א שטילער, רוהיגער מענש, וואָס האָט געפונען זיין איינציג גליק אין פלאָראס געזעלשאפט, אין איהר נאָהענטקייט. ער האָט זי פערגעטערט און זי האָט געמוזט זאָגען, אז ער איז ווערט געווען איהר ליבע. זי האָט איהם אויך ליב געהאט אזוי גוט, ווי זי האָט נאָר געקאָנט און אויב זי האָט זיך דאָך נישט געפיהלט זעהר גליקליך, האָט זי צו קיינעם נישט געקאָנט האָבען קיין טענות פאר דעם, נאָר צו זיך אליין. איז זי טאקע נישט א מאָדנער מענש, וואָס זי איז קיינמאָל נישט צופרידען מיט איהר מזל? וואָס נאָך קאָן זי דען פערלאנגען? זי האָט א מאן, וואָס האָט זי אזוי ליב, וואָס געהט אויס נאָך איהרע טריט, — און דאָך איז זי נישט צופרידען. ווייל זי אפשר האָבען א געליבטען? ניין. זי איז נישט געבויט פון אזא מאטעריאל. זי איז א פרוי, וואָס געטריישאפט איז איהר צווייטע נאטור, און זי קאָן גאָר נישט טראכטען פון אן׳אנדער מאן. זי איז געווען א יונג, שעהן ווייבעל, און זי האָט אוודאי געפונען א סך בעלנים אויף איהר יוגנשאפט און שעהנקייט. זי האָט זיי אָבער אלע אפגעשטויסען פון זיך מיט פעם, וואָס האָט זיך גארנישט געפאסט פאר א היינטוועלטיג ווייבעל. זי האָט געוואָלט מיט איהר צווייטען מאן, פונקט ווי מיט איהר ערשטען, פערבליבען ריין פון זינד. אָבער מיט דעם אלעם האָט זי זיך געפיהלט אזוי לאנגווייליג. זעקס יאהר האָט זי אזוי אפגעלעבט מיט איהר צווייטען מאן, ביז וואנען עפעס האָט פאסירט: זי האָט ווידער געטראָפען איהר ערשטען מאן.

אין יענעם יאהר, — עס איז געווען אין דעם הייסען מאָנאט יולי, — איז זי איינע אליין געפאָהרען פערברענגען עטליכע וואָכען ביים ים. לואי האָט נישט געקאָנט מיטפאָהרען, די געשעפטען האָבען איהם פערהאלטען אין שטאָט. ער האָט געזאָלט, ווען עס וועט זיין מעגליך, קומען צו איהר ערשט אין אויגוסט.

אויפן צווייטען טאָג נאָך איהר אנקומען האָט פלאָרא שפּאצירט איבערן זאמדיגען ברעג ים און איהר הארץ איז געווען איבערפולט מיט דעם זיסען געפיהל פון פרייהייט, פון אומאָפּהענגיגקייט, ווי זי וואָלט ווידער, אין איהרע זיבען־און־צוואנציג יאהר, געוואָרען א מיידעל. זי איז פריי, קיינער קאָן איהר נישט זאָגען קיין דעה, און ווייל זי איז געווען פריי, און ווייל קיינער האָט איהר נישט געקאָנט זאָגען קיין דעה, האָט זי גראָד געוואָלט זיך אויפפיהרען ווי א ריין, אומשולדיג מיידעל, און אנטלויפען פון זינד, אויב עס איז נאָר מעגליך.

אָבער ווי זי האָט אזוי שפּאצירט ביים ברעג ים, האָט זי פון דער ווייטענס דערזעהען א הויכען, עלעגאנטען מאנספערשוין, וואָס איז איהר געקומען אנטקעגען.

די זון, וואָס האָט געהאלטען ביים פערגעהן, האָט איהר לעצטען אויפשיין איהר פערבלענדעט די אויגען. ערשט, ווען דער מאנספערשוין האָט זיך געפונען א פאָר טריט פון איהר, האָט זי דערקענט אין איהם העטרין, איהר ערשטען מאן. זי האָט זיך אויפגעצויטערט מיטן גאנצען קערפער. העטרי איז צוגעקומען גאָר נאָהענט צו איהר.

— פלאָרא — האָט ער אנגעהויבען שטיל, — וועסט מיר ערלויבען צו ריידען צו דיר? איך ... דיר שוין געהאט בעמערקט נאָך היינט אינדערפרי, איך ווייס, אז דו ביסט דאָ איינע אליין. דו ראָ... פערשטעהען, אז איך וואָלט פערפייגעגענ... פרעמדע...

א צערודערטע און אלע איהרע געפיהלען... צ קלאפעדיג הארץ, האָט זי איהם בעטראכט... זי האָט איהם געהאט אפגעגעבן, האָט זי זעהר ...ניג געהערט פון איהם. זי האָט נאָר געוואוסט... ער האָט א סך געררייזט איבערן לאנד און האָט ... אלץ נישט חתונה געהאט. זי האָט געראכענט... ער האָט נישט געוואָלט חתונה האָבען, — ער ... נישט געוואוסט ווי צו שעצען זיין ערשטע פרוי ... נאָך אזא ווייבעל, ווי זיין פלאָרא, איז נישט גע... אזוי גרינג צו געפינען. זי האָט זיך געוואונ... וואָס זי איז געוואָרען אזוי שטארק גערירט... זי האָט נאָר אומגעריכט זיך געטראָפען מיט א... אויג אויף אויג. זי האָט זיך געמוזט מודה זיין... ער זעהט איצט אויס שעהנער ווי אמאָל. ער ... נאָך אלץ געווען דער שעהנער יונג. וואָס ... פרויען. נאָך משהר: ער האָט איצט אויסגעזעה... נאָך מעהר מאן, ערנסטער, סאָלידער, נישט ... דאָס לייכטזיניגע יונגעל, וואָס אין איהר אמאָל... נישט געווען צום הארצען.

און ער אליין האָט אויך מעהר און בעסער ... געשעצט פלאָראס שעהנקייט:

— דו ביסט איצט פלאָרא, — האָט ער ... זאָגט, — טויזענד מאָל שעהנער ווי דעמאָלס... מיר האָבען געלעבט צוזאמען. דעמאָלט ביסט... ווען נאָך גאָר א קינד, דין, מאָגער, נאַרנישע... פרוי. אויך איצט ביסטו דין און שלאנק, אָבער ... הארמאָניש, אזוי רייצענדיג־ווייבליך.... פלא... ביסט א וואונדערליך בעשעפעניש... ווען איך ... א טראכט, אז איך האָב דיך פערלוירען צוליב ... איינענער שולד. איך האָב צו שטעט פערשט... וואָס דו ביסט געווען פאר מיר. יאָ, איך האָב ... שטארק פערשולדיגט קעגען דיר. מיט מיין ... קייט האָב איך דיך געשטויסען צו ווערען פאלש... מיר, צו נעהמען זיך פאר א געליבטען, אָט דעם ... שוין, מיין פלומרשדיגען פריינד, וואָס און דיך ... ווערט.....

פלאָרא האָט זיך אנטצונדען.

— לואי איז נישט געווען מיין געליבטער!...

האָט זי אויסגעשריגען מיט הארץ, — ער איז ... מאן. איך האָב דיך קיינמאָל נישט פעראטען... האָב דיך צופיל ליב געהאט, אז איך זאָל דיך ... ראטען.

זי האָט זיך אפגעהאקט, פערשעהמט פון די ... וואָס האָבען זיך ארויסגעכאפט ביי איהר אזוי ...

(ווייטער זעה זייט 20)

פסיכא־היגיענע פון קינד

אין דער איינקינדער־משפחה

א פרוב צו העלפען לעזען די פראגע

פון ד"ר ישראל ביבער

צוערשט לאָמיר זיך פרעגען: „ווי איז די לאגע פון קינד אין דער איינקינדער־משפחה?"

נישט וויכטיג איז דאָ אָרעם און רייך. דאָס איינציגע קינד — דער בן־יחיד (בת יחידה) — איז, אביעקטיוו גענומען, אפילו אין דער רייכער משפחה, פעראיינזאמט. נישט עלטערן און נישט באָנעס קענען פערטרייטען דעם קינד זיין נאטירליכע געזעלשאפט — קינדער פון זיין עלטער.

זיכער געפינען די עלטערן און קינדער־פלעגעריגס אינטערעס און פערשטענדניש צו פערברענגען מיטן קינד — אָבער אינערליך בעטראכטען זיי עס דאָך אלס קרבן. שוין דאָס אליין האָט אונז פון פאָראויס קלאָר מאכען, אז דאָס אויפגעצוואונגענע „פערברענגען" מיט׳ן קינד קען נישט פערטרייטען דעם קינד שפּיל־חברים פון זעלביגען עלטער. קיינער קען זיך נישט אזוי לאָזען פערכאפּען פון א קינדער־שפּיל, ווי דאָס קינד נאָך.

קיין וואונדער נישט, אז מיט דער צייט פערטרעגערן זיך די געגענזייטיגע בעציהונגען צווישען קינד און דערוואקסענעם אָדער דערוואקסענע, וואָס געהערען צו דער נאָהענטסטער סביבה פון קינד. ווי אָפט הערען מיר פון א זייט א פילאָסאָפיע איבערחזרונג פון א פּראָטע, וואָס עס שטעלט א קינד זיין דערציהער און ער הערט עס נישט, ווייל ער איז פערנומען מיט „זיין" ארבייט; נישט וויכטיג, צי עס איז ליטעראטור, שמועס, אָדער עפּעס אנדערש.

ווי אָפט הערט מען אפילו א קורצע ברוגז׳ע תשובה: „נודזשע נישט".

און דאָס קינד לאָזט נישט נאָך, עס פרעגט ווייטער ווייל... עס וויל דאָך וויסען. חסר סך־הכל: מיט דער צייט קען דאָס קינד אויפהערען צו זיין נייגעריג. עס הערט אויף צו „נודזשען", אויב מיר זאָלען זיך בענוצען מיט דער טערמינאָלאָגיע פון זיין געזעלשאפטער.

און צי קען מען טאקע אזוי לייכט פערוואנדלען זיך אין א קינדער־געזעלשאפטער?

צי קען מען מאכי פערגעסען אָהן קאָבעריגען טעגליכען אָרום מיט אלע זיינע קאָמפּלעקסען פון פראגען און... שפּילען זיך זארגלאָז מיטן קינד?

ווען דאָס קינד האָט נישט קיין שפּיל־חברים, קען עס ווערען מיט דער צייט ניירוועזיש, אומרוהיג, אומדיסציפּלינירט און אפילו טיראניש, אָדער גאָר פּאסיוו, אפּאטיש, שעמעוודיג, מיט אן׳אפּשיי פאר מענשען א. א. וו. אזא קינד פעהלט דער געזעל־שאפּט־ווייטאָמין, אויב איך זאָל זיך אויסדריקען לויט ד"ר שניאורסאָן.

עס איז איבעריג צו דערמאָנען, אז און ערשטער ריי מיינען מיר דאָ קינדער אין פּאָרשול־עלטער, וואָס האָבען נאָך נישט די געלעגענהייט צו פערברענגען אפילו א האלבען טאָג אין קינדער־געזעלשאפט.

אזעלכע קינדער ליידען נישט זעלטען פון נאכט־שרעק און האָבען בכלל מורא צו זיין אליין אפילו בייטאָג. ווען מיר נעמען אָבער נאָך אין אכט, די לאגע פון אזא קינד אין דער הורבשניטליכער משפחה, וואו די אומאינטעליגענטע דינסט איז די דערציהערין פון קינד, וואו טעראָר איז אָפט דער איינציגער דערציהונגס־מיטל, וועלען מיר זיך נישט דארפען וואונדערן איבער דער גרויסער צאָהל נערוועזע (טיראַנישע) קינדער ביי דער שטענדיג וואקסענדיגער צאָהל פון איינקינדער־משפחות.

וואו איז דער אויסוועג?

ערשטענס דארף מען אויפקלערען די עלטערן פון איינקינדער־משפחות וועגען גורל פון זייערע קינדער. זיי, אפילו אינטעליגענטישע עלטערן, גיבען זיך אָפט נישט אָפּ קיין דין־וחשבון וואָס פאר א שווער פּראָבלעם עס דערוואַרט זיי. דאָס האָט א שייכות אויך נישט נאָר צו איינקינדער־משפּחות, ווייל ווען עס זענען פערהאן אפילו מעהר קינדער נאָר אין א גרויסען דיסטאנץ פון די געבורט טען שאפט זיך אן׳ענליכע לאגע.

צווייטענס קען דער אויסוועג נאָך זיין אנ׳אנדערער. צוויי משפחות מיט איינציגע קינדער אין איין לפי־ערך׳דיגען עלטער דארפען זיך פעראייניגען אין איין דירה און געבען א מעגליכקייט זייערע קינדער זיי זאָלען זיך אויסלעבען אין זייער נאטירליכען רהאנג צו שפּילען, שטיפעריען און קינדער־לעבען בכלל.

דאָס פעראיינזאמטע קינד בעקומט מיט אמאָל א חבר אין זיין עלטער. דאָס קינד, וואָס האָט ביז איצט געהערט נאָר זיין אייגענע קינדער־שטימע, ווען עס האָט געהערט צו זיך — בעקומט א פּאַרטנער. דאָס קינד, וואָס האָט ביז איצט נישט אנגעשטאָפּען אויף קיין ווידערשטאנד אין זיינע שפּילען, אויף קיין מיטהעלפער אָדער אויספיהרער, קיין ראטגעבער — געפינט זיך מיט אמאָל אין נייע סיטואציעס. דער לעבעדיגער חבר איז נישט מעהר די שטומע לאלקע, פּאר וועלכער דאָס קינד פלעגט אליין מוזען ענטפערן, מען אלץ (לויט׳ן איינענעם ווילען) נאטירליך — דער חבר האָט זיינע איינפאלען, זיינע פלענער, זיין ווילען, זיין מיינונג און אפּשאצונג. עס הערען אויף די סיטואציעס פון אימיטאציע, פון זעלבסטהערשונג, פון אומנאטירליכקייט, פון „נודזשען" עלטערע, פון גיין אין זייערע דרכים, לעבען מיט זייער אינטערעסען, צוהערען זיך צו זייערע אומפערשטענדליכע שמועסען — ווען עס רעדען עלטערע מיט עלטערע — און אפילו פון הערען זייערע מעשיות. ווי גוט זיי זאָלען נישט זיין צוגעטראכט פאר׳ן קינד.

ווער קען עס דען אזוי לייכט זיך פערמעסטען אויפהערען צו דענקען מיט אייגענע קאטעגאריעס און פערוואנדלען זיך אין א...קינד?

קיין ספק נישט, אז דאָס קינד נויטיגט זיך אויך אין דער געזעלשאפט פון דערוואקסענעם, אז די געזעלשאפט קען און דארף ווירקען פּאזיטיוו, אָבער דאָס וועט דאָך דאָס קינד נישט פערלירען — עס ווערט נישט איזאלירט פון די דערוואקסענע.

ווי לעבט זיך אויס דאָס פריער איינזאמע קינד אין דער פעראייניגטער משפחה?

די קינדער בעקומען זייער קינדער־צימער, וואו זיי קענען אומגעשטערט פערברענגען דעם טאָג און שלאָפען ביינאכט. דאָרט געפינען זיך אויך זייערע שפּיל און ארבייטס־מכשירים. און מערקווירדיג, זעלביגע קינדער, וואָס זענען פריהער — אין איינקינדער־משפחה — נישט אפגעטראָטען זייערע עלטערן (הערציהער) ווייזען זיך נישט אפילו דאן ווען מ׳רופט זיי. פּלעצליך אנטפערן... מען מאכען דאָרט די קינדער, אויף איינענער ... צו די עלטערן ווענדען זיי זיך נישט נאָך עצות... שפּילט מען טעאטער, מען טאנצט, מען שפּילט זיך ... משפחה (מיידלעך). מען געהט אָבער אויך צו... שפּאצירען, מען נעמט אויף גאַסט־קינדער, מען ... צו געסט, מען מאכט אויפנאַבען פאר דער שול, ... לייענט זיך עפּעס פאָר, דערצעהלט מעשיות א.א... איבערגעאל צוזאמען — אויך אין וואשצימער ... אפילו ערגעץ אנדערש.

ווען עס ווערט נאכט שלאָפט מען אוועק־פר... צוזאמען, מען וואשט זיך און מען גייט שלא... אין געמיינזאמען שלאָפצימער. פונם שטיפען של... מען באלד איין. נישט זעלטען דערצעהלט מען ... אָבער אויך מעשה׳לעך אין די בעטלעך.

קינדער שרעקעוודיגע, וואָס וואָלטען איינצ... נישט געבליבען אין פינסטערען צימער, האָבען ... א מעגליכקייט צו פערלירען זייער שרעק.

סלאָר, אז מיט דער צייט קען זיך א נייראָ... קינד בעפרייען אין גאנצען פון נייראָז — ביי ... נייע בעדינגונגען אין דער פעראייניגטער משפ... עס זענען נאטירליך נישט אויסגעשלאָסען קיין ... געריטען, מיספערשטענדנישען א. א. צווישען די ... דער, ווי ס׳קומט נאטירליך אויך פאָר אין דער ... פחה, אָבער דאָס זענען נאָר עפּיזאָדען; מען ... גלעכט אליין אלץ אָהן דער איינמישונג פון עלטער... ווייל... ווייל מען איז דאָך אין דער אמת׳ן פּריי... מען איז אָפט אָנטאָוויזען אויף זיך אליין. קורץ ... יאָגט — מען לעבט זיך אויס אין קינדערישען ... און פרייד.

אין דער איצטיגער שווערער צייט, ווען אזוי ... מאמעס זענען פערנומען מיט ארבייט און קענען ... געבען נאָר ווייניג פריי צייט דער ווירטשאפט ... דער דערציהונג פון קינד, איז אזא פעראייני... משפחה א גוטער אויסוועג פון דער שווערער לא...

מיר קענען לייכט ראטעווען פיל בני־יחיד... (בת־יחידות) פון זייער איינזאמקייט און אָפט ... א זיכערן נייראָז, מיט דער הילף פון דעם ... פאַרגעשלאָגענעם „וויטאמין".

—*X*—

קורצער פרייטאָג און שבת הגדול

שבת הגדול: איהר ווייסט, פאַניע קורצער פרייטאָג, וואָס איך וועל אייך זאָגען, אַז מוסאָליני וועט אין די 9 טעג מעגען עסען פלייש.

קורצער פרייטאָג: ווי אַזוי?

שבת הגדול: ער האָט דאָך געמאַכט אַ סיום אויף אַביסיניען.

עפּעס פון טאַטען
און עפּעס פון דער מאַמען

אַ שדכן האָט אַמאָל אַ רב גע'שדכ'ענט פאַר זיין זוהן, דעם עילוי, אַ רייכען קצב'ס אַ טאָכטער. אַזוי ווי דער רב איז געווען אַ בלוטיגער אָרימאַן און דער קצב האָט אָוועקגעלעגט 3000 רובעל נדן, האָט ער דעם רב אָנגעהויבען אַריינצוזעהען אין קאָפּ אַריין. דאָך האָט ער זיך נאָך שטאַרק געקווענקעלט און עס איז שווער אָנגעקומען אויף דעם שריט זיך צו בעשליסען.

דער שדכן, וועלכער האָט מיט דעם רב געאַרבייט מעשים, האָט אָנגעווענדעט אַלע אַרגומענטען; אין דער וועלט צו בעווייזען, אַז דער רב דאַרף און מוז דעם שידוך טון. צום סוף האָט ער אויסגעשריגען:

אַז איהר וועט טון דעם שידוך, וועט דאָך פון דעם זיווג אַרויסקוקען אַ בריליאַנטענער דור! שטעלט אייך פאָר, עס וועלען געבוירען ווערען קינדער, וואָס וועלען האָבען דער מוטערס כוח און דעם פאָטערס מוח!

הקיצור, דער שידוך איז געשלאָסען געוואָרען, עס איז מיט מזל פאָרגעקומען די חופה. אין ניין חדשים ארום איז געבוירען געוואָרען אַ זוהן.

אין אַ צייט ארום, ווען דער שדכן האָט געטראָפען דעם רב און איהם געפרעגט, צי עס טוט איהם כאָטש אַ נחת־רוח פון דעם גוטען שידוך, וואָס ער האָט געטון — האָט דער רב געענטפערט:

— אַלץ הייסט צופרידען, און בנוגע דעם „דור" האָט איהר אייך געטראָפען אַקוראַט. נאָר מיט איין קליינעם חילוק.

— ההיינו?

— דאָס איינציקעל מיינס, האָט גע'ירשנ'ט דעם כוח פון טאַטען און דעם מוח פון דער מאַמען....

מע'ער צווישען זיך
וועגען זייערע ווייבער

— דו ווייסט העניק, מיין יחדנע האָט זיך אַראָפּגע'גנב'עט 15 יאָהר פון איהר עלטער!

— זאָרג זיך נישט, זי וועט זיך נישט האַלטען מיט דער גנבה. די יאָהרען, וואָס זי האָט ביי זיך גע'גנבעט, וועט זי זיכער צולעגען צו די יאָהרען פון איינער פון איהרע „בעסטע פּשיאַטשול־קעס"....

אַ בעקאַנטער לאָדזער „עסקן"
און זיין „אני בצדק"

אין לאָדז איז דאָ אַ בעקאַנטער „עסקן", אַ „טוער" (ער לאָזט אָרימעלייט און אינקאַסענטען פון צדקה־חברות... ביז צו דער טיר). בכלל האָט ער גרויסע פערדינסטען „פון" זיין געזעלשאַפטליכער אַרבייט. ער איז אַ גרויסער גביר, און נאָך אַ גרעסערער דבר־אחר, זאָגט מען מאַקע, אַז ביי איהם הייסט „אני בצדק":

איך
נאָר
יוד,
ביז
צו
דער
קעשענע.

אַ געלונגענער אַרטיקעל
וועגען פאַן פּרעזעס

אין אַ היגען פעראיין, זאָגט אַ מיטגליד צום פּרעזעס:

— פאַניע פּרעזעסע, כ'האָב היינט וועגען אייך געלייענט אַ געלונגענעם אַרטיקעל.

— אַן אַרטיקעל? וועגען מיר? וואו?

— אין אַ שטראָף־קאָדעקס.

דאָס געהער צום פּראָקורענט!
כמעט אַן אמת'ע מעשה וועגען אַ היגען אַלטען בחור

אין די היגע סוחרישע קרייזען איז בעקאַנט אַ רייכער סוחר, וואָס איז ביז איצט געווען אַ בחור. זעהענדיג אין פּאַס אַז ער האָט שוין איבערגעטאַנצט די 50 האָט ער בעשלאָסען אָפּצורייסן זיך פון מסחר און חתונה האָבען.

גלייך נאָך דער חתונה, האָט ער געמאַכט אַ רייזע מיט זיין 20־יעהריגער פרוי קיין זאַקאָפּאַנע. זייענדיג שטאַרק מיד פון וועג, האָט זיך די פרוי אין האָטעל צוגעלעגט אין בעט אַריין, און ער איז אַראָפּגעגאַנגען אין לעזע־זאַל לייענען אַ צייטונג.

האָט ער זיך אַזוי שטאַרק אַריינגעלאָזט אין אַן אַרטיקעל, אַז ער האָט גאָר פאַרגעסען, אַז זיין יונג ווייבעל וואַרט אויף איהם, און ווען דער פּאָרטיער האָט איהם געמאָלדען:

— פּראָשען פּאַנאַ. איהר ווערט געבעטען אַרויף, האָט ער מיט כעס געענטפערט:

— איך בין איצט זעהר זאַיענטע! אַזעלכע ספּראַוועס זאַלאַטוויעט מיין פּראָקורענט!...

אַ מענש מיט אַ בריטען זשעסט

— וואָס וואָלסטו געטון, ווען דו פערלירסט 10 טויזענד זלאָטעס?

— כ'וואָלט אַנאָנסירט אין פאָלקסבלאַט, אַז דער עהרליכער פינדער בעקומט טויזענד זל. אַ בעלוינונג.

— און וואָס וואָלסטו געטון, ווען דו געפינסט 10 טויזענד זלאָטעס?

— דאָס אייגענע: כ'וואָלט אַנאָנסירט אַז איך גיב טויזענד זל. דעם עהרליכען פערלירער.

אַ בלינד פערד און פענסיאָנאַט

ווייב: פאַר וואָס האָסטו נישט אָנגענומען דעם גאַסט אין פענסיאָנאַט?

מאַן: ווייל ער קען פרעסען ווי אַ בלינד פערד.

ווייב: פון וואַנען נעהמסטו עס, ער האָט דאָך ביי אונז נישט געגעסען?

מאַן: ווייל רעדענדיג מיט איהם, האָב איך געזעהען, אַז ער איז אַ פערד, און איז בלינד אויף איין אויג.

א. איטקין

פּייטעל און טרייטעל

פּייטעל: זאָג מיר טרייטעל, צו וואָס פאַר אַ ראַסע געהערען די אַראַבער?

טרייטעל: צו דער אַנטיסעמיטישער ראַסע.

פּייטעל: וואָס הייסט? זיי זענען דאָך אַליין סעמיטען?

טרייטעל: זיי זענען ביידע: סעמיטען און אַנטיסעמיטען.

ווען איך לאַך אַלץ

איך לאַך ווען...
...אַ מיידעל פּרובירט מיך איבערצייגען, אַז זי איז יונגער פון איהר חבר'טע.
ווען...
...מען זאָגט, אַז דער יודישער וועלט־קאָנגרעס קומט שוין פאָר.
ווען...
..דער פעלקער־בונד רופט אַ שלום־זיצונג.
ווען...
...מען איז חושד אַ כלל־טוער, אַז ער אַרבייט נאָר לטובת הכלל.
ווען...
...מען שמועסט, אַז ענגלאַנד וויל אויפבויען אַ יודישע מלוכה.
ווען...
...מען שרייבט, אַז אין אַמעריקאַ איז אַ קריזיס און אין פּוילען איז גוט.
ווען...
...אַ סוחר צאָהלט אַ וועקסעל,
און ווען....
...עס גלוסט זיך מיר.....

אונטערשרייבען ב. ק.

צוליבן דאָלאַר

נאָך דעם פערעפענטליכען די פעראָרדנונג וועגען דער דעוויזען־בעגרענצונג, האָט איין צייטונג פערעפענטליכט דעם נישט אָפיציעלען קורס פון דאָלאַר, די צייטונג איז העראַר קאָנפיסקירט געוואָרען. דעם צווייטען טאָג, איז אין דער צייטונג געווען אַ בעשטעטיגונג פון דער קאָנפיסקאַציע:

די צייטונג איז קאָנפיסקירט געוואָרען צוליב אַן אַרטיקעל, וואָס האָט זיך אָנגעהויבען מיט די ווערטער: „דער דאָלאַר איז נעכטען געשטאַנען 6.57 זל."

וואָס קינדער טראַכטען

די לעהרערין אין דער שולע פרעגט אַ 8־יעהריג מיידעלע:

— סאַלוניו, וואָס האָסטו דיך אַזוי פערטראַכט?

— די מאַמעשי האָט געשריגען אויפן טאַטעשי: „דו פערד", און דער טאַטעשי צו דער מאַמעשי: „דו נאַרישע ציג". נו, קלער איך — וואָס איך בין איך?

* * *

איין קינד פרעגט דעם אַנדערן:

— לייזערל, דער באָבשאַן האָט דיין מאַמעשי ווידער געבראַכט אַ ברודערל? — און ווי הייסט ער?

— מ'ווייסט נאָך נישט, מ'פערשטעהט נאָך נישט, וואָס ער רעדט.

דער קונדס

הומאָר ● סאַטירע ●

צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

בײלאַגע צום „נײעם פאָלקסבלאַט" נומער 107 — פרייטאָג, דעם 8 מאַי 1936

איהם איז וואויל

קיין פרעמדע וואַליוטע האָט ער נישט, און קיין דעוויזען דאַרף ער נישט...

פאליטיק פון וואך

אוים אביסיניען!

ווי געפעלט אייך דאס שטיקל ארבייט? ווועמענס ארבייט פרעגט איהר? — דאס שטיקל ארבייט פון דער פעלקער־ליגע.

אט אזוי האט די פעלקער־ליגע פערזארגט און געשיצט איהרם א מיטגליד. איז דאך אביסיניען נאך איצט אויך א מיטגליד פון דער ליגע און; מען האט דאך זעם געגום צוגעזאגט גאלדענע בערג, מען וועט, מען וועט און מען וועט. האט מען אזוי לאנג גע׳מענטשעוועט ביז — אוים אביסיניען.

איז דאך די קשיא: סטייטש, ווי איז יושר? איז דער תירוץ: סטייטש, ווי איז יושר?

עס איז דער אלטער כלל פון האטענטאטישען יושר, ווער עס איז שטארקער, דער נעהמט אוים.

זענען די אביסיניער שוואכער, זאגט די פעלקער־ליגע, אז מיט שוואכע גייט מען נישט צום טיש. שוואכע הארפען נישט טראגען אויף זייערע שוואכע פלייצעס אזא שווערע לאסט, ווי פיהרען א מדינה.

דאס איז יושר לגבי דעם שוואכען, דאס איז רחמנות - געפיהל, גאר גרויסער רחמנות.

די טרעסטע בעלי רחמנות זיצען אין דער פעלקער־ליגע.

אוים רחמנות האט מען פערכאפט אזא מדינה ווי אביסיניען.

זייער סיים - ארבייט

אין די סיים־קולארען טרעפען זיך צוויי דעפוטאטען, זאגט איינער צום צווייטען:

— אין דער איצטיגער סעסיע האב איך שוין געהערט צוויי מאל, און איהר האט נאך איינמאל דאס מויל נישט געעפענט.

— נישט אמת, ווען איהר האט גערעדט, האב איך ביידע מאל געגעניצט.

פארוואס בעקומען סיים-דעפוטאטען — געלד?

רעדען איז זילבער, שווייגען איז גאלד, און פאר דעם בעקומען 210 דעפוטאטען; צו 33 זלאטעס טעגליך.

זייער פאפולאריטעט

אין די פאליטישע קרייזען שמועסט מען, אז דער פרעמיער קאשטשאלקאווסקי איז זעהר פאפולער..... אין אונגארן, און דער פרעמיער געמבעס איז אונגעהויער פאפולער.... אין פוילען.

היטלערס ירושה

— ערקלער מיר, וואס איז די משנה, וואס דער היטלער פלוידערט אזויפיל?

— ער זיצט דאך אויפן דייטשען טראהן, מוז ער דאך כאטש מיט עפעס זיין ענליך צום קייזער ווילהעלם.

זייף=זופען אין אדיס=אבעבא
די איטאליענישע קולטור - טרעגער אין אביסיניע

אדיס־אבעבא, (טעל. צום „קונדסיי)

נאך דעם ווי דאס איטאליענישע מיליטער איז אריין קיין אדיס־אבעבא, האט דער איטאליענישער קאמענדאנט גערופען צו זיך די אביסינישע פיהרער און זיי געזאגט:

— צי ווייסט איהר ווי אזוי אין איראפא ווערט געמאסטען די קולטור פון א פאלק?

— ניין, מיר ווייסען נישט — האבען די אביסינישע פיהרער געענטפערט.

— לויט דער צאהל פערנוצטע זייף, פון מארגען אן, וועלען אלע איינוואוינער פון אדיס־אבעבא עסען דריי מאל טעגליך זייף־זופען.

וואו נעמט מען, רבותי, טיטוסעס פליג?..

דורך גיפטיגע גאזען, דורך פייער און בלוט,
פערכאפט איז דאס לאנד אביסיניע...
זאל הילכען די פויקען, לאז שאלען טראמפייט
ציער אוים מיט גירלאנדען, די פעהנער צושפרייט
פארן זיגרייכען העלד מוסאליני!...

ס׳איז אדיס-אבעבא פון רויבער א נעסט
— זעהט אוים פון באנדיטען א מלינה....
מען רויבט און מען הוליעט..... מען מארדעט, מען פרעסט
לכבוד די רוימישע טייערע געסט!
לכבוד דעם העלד מוסאליני!..

דער ארימער קעניג, דער נעגוס, ער האט
בעצייטענס פון לאנד אפגעצויגען,
אזוי ווי דעם ביבלישען קעניג אמאל,
געציטערט, אז ה׳ מוסאליני, עס זאל
נישט אויסשטעכען איהם זיינע אויגען....

טיטוס׳עס אייניקעל פייערט א זיג
פערנומען איז אדיס - אבעבא...
דער קעניג אנטלאפען... צו ענדע דער קריג...

— — — — — — — — — — — — — — —

ווי נעהמט מען, רבותי, טיטוס׳עס פליג
זאל טאטשען אין מוח די „פני פון דער וועלט״
און פייניגען זייער געוויסען...
וואס האבען דערלאזט, אז א העלדישעס פאלק
זאל ווערען בערויבט און צעריסען.....

* * *

יא, פונקט ווי מיט טויזענטער יאהרען צוריק
קיין אונטערשיד גארנישט פערהאנגען...
דער שטארקער דעם שוואכען בערויבט ווי אמאל
עס העלפט נישט קיין געטהע, קיין שעקספיר, צומאל,
קיין ראדיא, און קיין אעראפלאנען...

פאליטיק אויפן שפיץ מעסער
פון א, איטקין

איטאליען:
מוסאליני איז איצט א מושל בכפה.

פראנקרייך:
תאט צרות פון יעקען ווי פון א ווייב א קליפה.

יאפאן:
אין ווייטען מזרח, האלט זי פעסט דעם בייטש.

טערקיי:
סעמאל, פיהרט גאנץ שטרענג זיין ממשלה.

כינא:
דארט איז גלאט א מישמאש — א בהלה.

ענגלאנד:
היט די אראבער ווי אנ׳אויג אין קאפ.

אמעריקא:
פיקט אויף אייראפא פון אויבען אראפ.

דייטשלאנד:
שניידט יודען ווי אנ׳אמת׳ער קאט.

שפאניען:
איז מיט רעוואלוציעס גוט זאט.

סלאוואקיען:
ציטערען פאר יעקען, ווי אין א שטורעם א בלאט.

סאוויעטען:
בעלאגערט פון א וועלט מיט שונאים און הערט אלע ווי דעם קאטער.

אביסיניע:
איטאליע האט איהר צוגעלעגט א פעסטען פלאסטער.

פיניעלע מוזיק
גים לישון

די וואך איז מיער שוין ניש גיגאנע אזוי מילעריש ווי יענע וואך. די וואך אב איעך שוין ניש גיגאט קא נאגניסנעיפיש. ציפויטן אב איעך אפיליק גיגאט אביסל שרעק, ציוויסן פין ווענמען פון ביסינישן קייסער, פין דעיעם ניגוס. כאב מוירע גיגאט פאר די טרילעינער, זיי זאלן פין עיעם ניש מאכן קא קאנטלעט מיט וולאסקע קאפוסטע. נאר אז איעך אב גילייענט אין פאליקסבלאט, אז עיער איז מיט דעיר קייסערן געגאנע פלייטע קא ריצרועל, בין איעך גיוועין ציפרידן.

כיווג ענק, יאטן, אב איעך גיגאט אכמוניס אף דעים ניגוסל, אזא וואויל ניגוסל, מיט אזא שיין שווארץ בעידילע, צאץ גידארפט זעיען, ווי ער איז גיריסן אף אניאיידילע מיט א פאראסאל צין פראנט, כאב אף דעים ניגוסל גיגאט גרויס אכמונים. יעץ איז עיער שוין אין ריצרועל אין אט די טרילעינער ארד פיציער פין ריקן. פיסונע עט עיער אין ריצרועל אכיט הובן — סיאיז ניש אזוי!

דיגועך אב איעך גיגאט נאך א שמיקל שימכע. צאץ גילייענט וואס סיטיט זיך אין פריז? ציוויסט גורנישט? עב איעך ענק פאציילן:

אין פריז, בא די פרענצויזן זענע גיוועיט וואלן, אזוי ווי בא אינדז אין לאדזש צין שטוט־נאר, ציגעדענקט? אין לאדזש אנע די קלובים, די אינדעקעס גיגאט שטימען פאר אלדע שווארצע יועך, אין דארט, אין פריז, בא די פרענצויזן, אבן די ציצילייסטן גיגאט א מעכיע. אלע אבן גישטימט פאר די ציציליסטען. נו, ווייסט עץ וואס סעט יעץ זאן? העיערץ, יאטן, וואס סעט זאן: אין פריז עט זאן א ידישער קייסער, זאך אזוי לעיבן אין גיזינט זאן — א ידישער קייסער. כיאב אליינט גילייענט אין פאליקסבלאט, עיער איז א גאנצער מאכער בא די ציציליסטען, עיער הייסט מיטן באנומע — בלום, אין אפן נומע הייסט עיער אזיו ווי מאן פעטער אין ענגלאנד — לעיאן.

ציהעירט? אז איעך אב גילייענט, אז אין פריז עט זאן א ידישער קייסער אב איעך א גאנצן טוג גימאנצט פין פרייד. אף צי־זאצינש אין ציטראסקיניש די אלע טיסימיטן עבן מיער הובן א ידישען קייסער אין פריז....

יעץ נאך א זאך: מיער עבן יעץ הובן נאך א יזישן דופיטאט אין סיים, פין דעים בין איעך אכיט ציפרידן, זאל נאך א יוד הובן פינוסע....

כאב טאקיש גיגאט א גיטע וואך עפטשער עט די נאיע וואך אכיט זאן א גיטע. נו. אצין מיער א גיטן שאבים אין זאצין מיער גיזינט.

***

נאכן מבול

אין חדר פרעגט דער רבי א יונגעל:

— זאג מיר יאסעלע, וואס איז געווען נאכן מבול?

— א בלאטע! — האט יאסעלע געענטפערט.

די געשיקטע „טראיקע״
פאבעל פון א. איטקין

א געקליבענע „טראיקע״ נישט שטארק עלעגאנט,
האט מען אמאל אין א וואגען געשפאנט,
געפאסט איז דער דריילינג געווען זעהר שלעכט,
בעשטאנען איז ער: פון אן אדלער, א ראק און א העכט

דער דריילינג, ער האט קיין קרעפטען געשפארט,
דאך, דעם וואגען, ער ריהרט נישט פון ארט,
דער „אדלער״ ער פליהט אין דער הויך,
דער „ראקי״ ציהט צוריק מיטן גאנצען כוח,
און צום טייך ציהט דער העכט.

ווער פון זיי איז שולדיג, ווער איז גערעכט,
דאס קאן קיינער נישט זאגען,
דערווייל, פון ארט סיריהרט נישט דער וואגען.

הנמשל

די וועלט־חכמים, די קלוגע,
פון דער זשענעווער פעלקער־ליגע,
וואס ציהען דעם וועלט־וואגען,
זיי קאנען אייך באלד זאגען,
קורץ און גלאט,
אז דער פאבעל פאסט פאר זיי אקוראט

ביידע זעהען זיי נישט
דיר. דוד צעלמייסטער און דער ,סטאר׳

אין ראזומאימאשטשי״ - טעאטער איז אנימעלטען געקומען א „סטאר״ אויף גאסטראלען. דער דירעקטאר דוד צעלמייסטער, האט געמאכט די אמת׳ע הצלחה, נאר דער עולם האט נישט געהאט קיין חשק צו קומען.

זיצענדיג אין דער קאנצעלאריע, זאגט דער סטאר צום דירעקטאר:

— פאניע דירעקטאזשע, איהר ווייסט, אז ווען איך שפיל אויף דער ביהנע, פערגעס איך די גאנצע וועלט ארום זיך. איך זעה אפילו נישט דאס פובליקום אין טעאטער.

— ווען איהר שפילט, זעה איך אויך נישט קיין פובליקום אין טעאטער — האט דער דירעקטאר צעלמייסטער געענטפערט.

דער לאדזער סוחר און זיין „פריין=קוראנט״
ווי אזוי ער „פערצוקערט זיינע פינף פשעדוואיענע טעכטער

א בעקאנטער לאדזשער גביר, האט א חוץ דעם גרויסען פערמעגען — אויך א שוהנעם וויבור פון טעכטער. נישט קוקענדיג אויף די פעטע נדנים, גערינען זיך ווענים אמאטארען אויף די דעפעקטע ווארע״.

די טעג איז צו איהם געקומען א יונגערמאן בעטען די האנד פון א טאכטער, זאגט צו איהם דער גליקליכער פאטער:

— וועגען וועלכע האנדלט עס זיך רעדן? ווארום דער יונגסטע רעגינע גאב איך 5 טויזענד זל. גרונסאלטשען, וואס איז אלט 25 יאהר גיב איך 10 טויזענד; ריוזטשען, וואס איז אלט 28 יאהר — 15 טויזענד; רוזשקע איז אלט 32 יאהר — 20 טויזענד; לושע איז אלט 36 יאהר בעקומט 25 טויזענד און פייטשע 40 יאהר, בעקומט...

— ענטשולדיגט — האט איהם דער יונגערמאן איבערגעריסען — גיט מיר אייער פרייז־קוראנט, פון מארגען וועל איך אייך זאגען תשובה.

2 כוסה=בחורים
אין דער „אובעזפיעטשאלניע״

ערשטער: איהר לידט אויף אלקאהאל?

צווייטער: צי איך ליד? דאס איז מיין גאנצע היתנה. נו, און איהר טרינקט א גלעזעל ביער?

ערשטער: צי איך טרינק א גלעזעל? ווען איך האב היינט דאס ביער, וואס איך האב שוין אראפגעלאזט, וואלט איך געהאט א גרעסערע ברויעריי ווי אקאטשים.

* * *

קראנקער (צום דאקטאר): פאניע דאקטאזשע, איך בין אזוי שוואך, אז ווען איהר זאגט מיר איצט, אז כ׳בין שוין געשטארבען, וואלט איך אייך אפילו נישט אפגעשפארט און וואלט מיך געהייסען בעגראבען.

דער שניידער
און זיין קליענט

א בריף פון שנייהער:

„ליבער הער!

ס׳וואונדערט מיך זעהר, וואס איהר האט נישט דערהאלטען דעם בעשטעלטען אנצוג, קאן מען ווייסען, וואס ס׳פעהלט?

צומארגענס בעקומט דער שניידער אנ׳ענטפער:

— דער פעהלער איז געלד. קאנט איהר דעם פעהלער בעזייטיגען, בין איך גרייט דעם אנצוג אנצונעהמען.

טרויעריגע מאיאווע געדאנקען

די האפענונג איז דאס לעבען, אז מ׳פערלירט די ערשטע, נעהמט מען זיך די צווייטע.

א. איטקין

יא פאקטן
אבער וועלכע האנט דארף מען וואשן?

דער לייטער פון א היגער פאווישעכנע שולע האט דערהאלטען אנ׳אקולניק:

„מארגען שטעלט מען די קינדער פאקטן, די קינדער דארפען זיך שטעלען מיט געוואשענע הענד״.

דערויף האט דער קישראווניק צוריק געשריבען:

— „וועלכע הענטלעך דארפען די שילער וואשען, די לינקע צי די רעכטע?...״

ווען זי זאל וויסען!

אנ׳אלמן איז געווארען פרעזעס אין א פאראיין. אהיימקומענדיג זאגט ער צו דער דינסט:

— ווען די מאמע אין קבר זאל וויסען, אז זי איז געווארען א פרעזעסאווע. אוי, וואלט זי זיך גערפרייט!

לאָקאַל-שטייער

פון אדוו. ע. שעסקין

דעם 29 אַפּריל איז ערשינען אַ פֿעראָרדענונג פון פינאַנץ - מיניסטעריום וועגען אויספֿיהרען דעם דעקרעט פֿון מלוכה-פּרעזידענט פֿון 14 נאָיועמבער 1935 וועגען לאָקאַל-שטייער.

דער לאָקאַל-שטייער איז אַמפּאָפּולערסטען, אָדער בעסער געזאָגט, אַ נישט פּאָפּולערער שטייער, ווייל ער נעהמט אַרום די ברייטסטע שיכטען פון דער בעפֿעלקערונג, דערפֿאַר איז כדאי, כאָטש אין אַלגעמיינע שטריכען, אויפֿצוקלעהרען, ווי אַזוי ס'וועט אויס די געזעצגעבונג פֿון דאָזיגען שטייער.

דעם לאָקאַל-שטייער אונטערליגען אַלערליי לאָקאַלען אויפֿ'ן שטח פֿון די שטאָטישע גמינעס מיט'ן אויסנאַהם פֿון בתי-תפֿילות, לאָקאַלען וועלכע זענען פֿערנומען דורך מלוכה-אַמטען, בילדונגס און וואוילטעטיגקייטס-אינסטיטוציעס, לאָקאַלן וועלכע זענען פֿערנומען דורך אינדוסטריע אַנשטאַלטען, ווי אויך לאָקאַלען אין נייע הייזער, וואָס געניסען פֿון הנחות, וועלכע זענען פֿאַרגעזעהען אין געזעץ פֿר 24 מערץ 1933.

פֿריי פֿון לאָקאַל-שטייער זענען נישט פֿערנומענע לאָקאַלען און וואוינונגען פֿון 1 און 2 צימערען, 3 צימערדיגע וואוינונגען, וועלכע זענען פֿערנומען דורך אַרבייטסלאָזע זענען פֿריי פֿון שטייער, אויב זיי האָבען נישט קיין סובלאָקאַטאָרען.

די אויספֿיהרונגס-פֿעראָרדנונג פֿון 29 אַפּריל האָט אויפֿגעקלעהרט, אַז לאָקאַלען, וועלכע זענען פֿערנומען דורך פֿעראיינען און געזעלשאַפֿטען, וואָס האָבען אין סטאַטוט צוישען אַנדערע אויך וויסענשאַפֿטליכע, בילדונגס אָדער פֿילאַנטראָפּישע צילען, געניסען נישט פֿון די שטייער-בעפֿרייאונג.

די דאָזיגע פֿעראָרדנונג האָט אויך אויפֿגעקלעהרט, אַז אויב אַ אינסטיטוציע-אַנשטאַלט פֿערנעהמט אַ טייל פֿון לאָקאַל און דער צווייטער טייל פֿון דעמזעלבען לאָקאַל איז פֿערנומען אויף אַ וואוינונג, ווערט דער שטייער אויסגעמאָסטען נאָר אויף דעם וואוינונגס-טייל לויט דער ענטשפּרעכענדער סטאַוקע פֿאַר דעם בעשטימטען טייל פֿון לאָקאַל.

אַ שניידער-וואַרשטאַט, למשל, פֿערנעהמט 2 שטובען אין אַ לאָקאַל פֿון 5 צימערען, דער שטייער ווערט אויסגעמאָסטען פֿון די איבעריגע וואוינונגס-צימערען מיט דער 8-פּראָצענטיגער שטייער-סטאַוקע, ווי איך האָב פֿריהער דערמאָהנט זענען 1 און 2 צימערדיגע וואוינונגען פֿריי פֿון שטייער, אויב אָבער אַ טייל לאָקאַל איז פֿערנומען אויף אַ האַנדעלס-לאָקאַל און דער איבעריגער אויף אַ וואוינונג ווערט פֿון גאַנצען לאָקאַל גענומען לאָקאַל-שטייער.

כדי צו בעווייזען, אַז מען איז אַרבייטסלאָז (מיט'ן ציל צו בעפֿרייען פֿון שטייער אַ 3-צימערדיגע וואוינונג) דאַרף מען פֿאָרשטעלען אַ צייגניש פֿון מלוכה'שען אַרבייטס-פֿערמיטלונגס-ביוראָ און אַ צייגניש פֿון הויזווירט, וועלכע שטעלט פֿעסט פֿון וועלכער צייט דער פּעטענט איז אַרבייטסלאָז, וואָס פֿאַראַ פֿאַך ער האָט און צי ער האָט אַ סובלאָקאַטאָר, דאָס נעהמען אונטערשטיצונג נעהמט נישט אַוועק ביים אַרבייטסלאָזען דאָס רעכט בעפֿרייט צו ווערען פֿון שטייער.

אַלס יסוד פֿון דער שטייער-אויסמעסטונג ווערט אָנגענומען דאָס פֿאַקטישע דירה-געלד פֿון איין יאָהר פֿריהער ווי ס'ווערט אויסגעמאָסטען דער שטייער.

פֿאַר לאָקאַלען וועלכע זענען אין פֿריהערדיגען יאָהר נישט געווען פֿערנומען אָדער זענען געווען אַוועקגעגעבען בחנם איז דער יסוד אָנגענומען דאָס דירה-געלד וואָס מ'קען דערגרייכען ביים פֿערדונגען דעם לאָקאַל, אויב נאָר א טייל פֿון לאָקאַל אונטערליגט דער בעשטייערונג ווערט אויך אַלס יסוד פֿון דער אויסמעסטונג אָנגענומען דער ענטשפּרעכענדער טייל פֿון דירה-געלד וואָס ווערט גענומען פֿון גאַנצען לאָקאַל.

דער שטייער בעטרעפֿט פֿאַר 1, 2 און 3 צימערדיגע לאָקאַלען — 8 פּראָצענט, 4 צימערדיגע און מעהר — 12 פּראָצענט פֿון דירה-געלד, באָד-צימערען, שפּיזשאַרניעס, ווערענדעס, קאָרידאָרען ווערען נישט גערעכענט אַלס צימערען, דער יסוד פֿון דער אויסמעסטונג אויף יעדען יאָהר פֿון 2-יאָהריגען שטייער-פּעריאָד. דער שטייער אַליין ווערט אויסגעמאָסטען אויף 2 יאָהר.

אויב אין ערשטען יאָהר פֿון 2-יאָהריגען שטייער-פּעריאָד וועט אַריינטרעטען אַ ענדערונג אין דירה-געלד וואָס שטייגט איבער 10 פּראָצענט פֿון דעם שטייער ווערט דער שטייער אין 2-טען יאָהר ענטשפּרעכענד געענדערט.

פֿאַר לאָקאַלען וואָס אונטערליגען דעם געזעץ וועגען לאָקאַטאָרען-שוץ, ווערט דער יסוד פֿון דער אויסמעסטונג אויף יעדען יאָהר פֿון שטייער-פּעריאָד 1936 און 1937, פֿעסטגעשטעלט אין דער הויך פֿון 12 מאָל פֿון דירה-געלד וואָס איז געצאָהלט געוואָרען אין דעצעמבער 1935.

אויב אַ גרויסער לאָקאַל איז געטיילט געוואָרען אויף קלענערע לאָקאַלען, וועלכע האָבען בעזונדערע בעדינגונגס-אָפּמאַכען, דעמאָלט ווערן צו די דאָזיגע לאָקאַלען אָנגעווענדעט די פֿאָרשריפֿטען פֿון אַרט. 8 פֿון געזעץ וועגען לאָקאַל-שטייער.

ביי דער דאָזיגער געלעגנהייט דאַרף מען זיך משער זיין, אַז די פֿערלעגענע חובות פֿון לאָקאַל-שטייער ביז'ן 1 יאַנואַר 1936 פֿון 1 און 2 צימערדיגע וואוינונגס-לאָקאַלען דאַרפֿען זיין אַנולירט.

טעאַטער „פֿילהאַרמאָניע" נאַרוטאָוויטשאַ 20

וואַרשאַווער סקאַלאַ-טעאַטער

זונטאָג, דעם 10-טען מאַי (ל"ג בעומר) 9 אָוונט קומט פֿאָר

לטובת דעם הילפֿס-פֿעראיין „תומכי אורחים"

אַ גראַנדיעזע טעאַטער-פֿאָרשטעלונג

געשפּילט וועט ווערען די שלאַגער-פּרעמיערע

דער קאַבאַרעט-זינגער

מיט'ן אָנטייל פֿון די בעליבטע אַרטיסטען:

וויערא קאַניעווסקאַ, פּאָול בריטמאַן

אין 3 אַקטען מיט פּראָלאָג: נעגווייערס אין די ווייטערדיגע אַנאָנסען.

בילעטען צו בעקומען אין טעראַטגס-לאָקאַל פּעטריקער 18 און אין טאָג פֿון דער פֿאָרשטעלונג ביי דער קאַסע.

מאַי

זון-אויפֿגאַנג	4.09
זון-אונטערגאַנג	7.17
ליכטצינדען:	7.05

פֿרייטאָג, 8

ט"ז אייר תרצו

אַמביליגסטען און אַמבעסטען צום מזרח-יריד

קיין ארץ-ישראל

אויספֿלוג קיין בודאַפּעשט און וויען דעם 8/5 — 112 זל.

הנחה- און סוראַציע-פּעסער קיין עסטרייך, טשעכאָסלאָוואַקיי און אין אַנדערע לענדער.

פֿאַרשטעהערשאַפֿט פֿון „אינטוריסט" אויספֿלוגען קיין רוסלאַנד.

באַהן-בילעטען און שיפֿס-קאַרטען קיין אויסלאַנד. אינפֿאָרמ. ערטיילט טעגליך

דאס רייזע-ביוראָ

Union Lloyd

PIOTRKOWSKA 42,

telefon 107-87.

פֿאַבאַר 1915

...טען שבת דעם 9 ה. ח.:

...דער קאָמיסיע נומער 1 פֿון דריטען קאָמי־...ריאַט, מיט די אותיות פֿון

K. ביז Ko

...דער קאָמיסיע נומער 2 פֿון 1 קאָמיסאַר־...מיט די אותיות:

F, G, H, I, J

...דאַרפֿען זיך שטעלען צו דער פֿאַבאַר־...נומער 1 די פֿאַבאַראַנטעס, וואָס זענען ...געוואָרע: אין 1915, וועלכע וואוינען ...שטח פֿון 3. קאָמיסאַריאַט און זייערע פֿאַ־...נעמען הויבען זיך אָן מיט

G, H

...דער פֿאַבאַר-קאָמיסיע נומער 2 — די, וואָס ...וואוינען אויפֿ'ן שטח פֿון 4 קאָמיסאַריאַט און זייע ...פֿאַמיליען-נעמען הויבען זיך אָן מיט די אותיות:

A, B, C, Ch, D, E

...פֿייערליכע זיצונג פֿון ביירעט ווערט נישט פֿאָרקומען?

די נאָהענטסטע טעג האָט געזאָלט פֿאָרקומען ...פֿייערליכע זיצונג פֿון שטאָטישען ביירעט, אויף ...וועלכער ס'האָט געזאָלט איבערגעגעבען ווערען דער ...פּלאָם און די פּרעמיע פֿון דער שטאָט לאָדז דעם ...יעהריגען לאַורעאַט פּראָפֿ. קאַזשימיעזש טוואַר־...דאָווסקי.

...צוליב דעם שוואַכען געזונד-צושטאַנד פֿון פּראָפֿ. ...דאָווסקי, איז די דאָזיגע זיצונג אָפּגערופֿען ...געוואָרען.

אַ ספּעציעלע לאָדזער דעלעגאַציע וועט פֿאָה־...רען קיין לעמבערג און איבערגעבען דעם פּראָפֿ. ...טוואַרדאָווסקי דעם דיפּלאָם און פּרעמיע.

ווען וועלען פֿאָרקומען קהלה-וואַהלען אין לאָדז

ס'איז מעגליך, אַז שוין אין חודש סעפּטעמבער

די קהלות האָבען געכטען בעקומען אַ ידיעה, אַז לויט א פֿעראָרדנונג פֿון מיניסטעריום פֿאַר בילדונג און אמונות, וועלען אין חודש סעפּטעמבער פֿאָרקומען וואַהלען צו אַלע יודישע קהלות אין פּוילען.

וואָס שייך די וואַהלען אין לאָדז, ענטשטעהט ווידעראַמאָל די מיינונגס-פֿערשידענהייט, צי די קאַדענץ פֿון דער לאָדזער קהלה האָט זיך שוין פֿערענדיגט, אָדער נישט. אויב די קאַדענץ וועט גערעכענט ווערען פֿון מאָמענט, ווען ס'זענען פֿאָרגעקומען די וואַהלען צום קהלה-ראַט אין לאָדז, דאַן איז די קאַדענץ שוין לאַנג פֿערענדיגט, און די וואַהלען צום לאָדזער קהלה-ראַט וועלען פֿאָרקומען אין חודש סעפּטעמבער, צוגלייך מיט אַלע קהלות אין פּוילען. אויב אָבער דאָס מיניסטעריום וועט האַלטען, אַז די קאַדענץ רעכענט זיך פֿון מאָמענט, ווען די פֿערוואַלטונג האָט איבערגענומען די טעטיגקייט, דאַן ענדיגט זיך די קאַדענץ ערשט אין חודש נאָוועמבער.

די דאָזיגע שטרייט-פֿראַגע וועט אויפֿגעקלערט ווערען נאָך אַ פֿערשטענדיגונג פֿון קהלה-פּרעזעס דעפּ. מינצבערג אין מיניסטעריום פֿאַר אמונות.

א גרהינום פֿאַר יודישע רעטניקעס

ווערט דער וועג פֿון לאָדז קיין ווישניאָווא-גוראַ

דער דאַטשע-סעזאָן האָט זיך נאָך נישט אָנגעהויבען, און די כוליגאַנעס האָבען זיך שוין גענומען צו דער „מלאכה".

אויף דער וואַרשאַווער „ליניע", וואו עס געפֿינען זיך אַמייסטען יודישע זומער-וואוינונגען, האָבען די כוליגאַנעס נאָך מיט עטליכע וואָכען צוריק זיך גענומען צו דער אַרבייט. מ'ציינדט אונטער ווילעס, פֿוהרלעך מיט זאַכען ווערען בעגאָסען מיט נאַפֿט און אונטערגעצינדען, די יודישע בעלי-עגלות ווערען געשלאָגען מכות-רצח.

די לאָדזער רעטניקעס האָבען זיך היי-יאָהר צוריקגעהאַלטען מיט'ן דינגען זומער-וואוינונגען, און די וואָס האָבען שוין יאָ געדינגען, איז נאָך אַ גרויסער ספק, צי זיי וועלען אַרויספֿיקען זייערע פֿרויען און קינדער, פּשוט אויס מורא, כ'אַל נישט עפּעס געשעהען.

און אַז ס'איז דאָ פֿאַרוואָס זיך צו שרעקען, קאָן דינען פֿאָלגענדער פֿאַל, וואָס האָט נעכטען פּאַסירט:

נעכטען איז דער בעל-עגלה אברהם ראָגאָטשקע ((סטראַ שיקאָווסקא 18) געפֿאָהרען מיט אַ פֿוהר זאַכען קיין ווישניאָוואַ-גוראַ. אַרויספֿאָהרענדיג צוריק, איז ער אויפֿ'ן וועג בעפֿאַלען געוואָרען פֿון 4 כוליגאַנעס, וועלכע האָבען אָפּגעשטעלט דעם וואָגען, דעם יודישען בעל-עגלה אַראָפּגעוואָרפֿען אויף דער ערד, און איהם מערדעריליך צושלאָגען. ביי איהם זענען צובראָכען געוואָרען עטליכע ריפּען, און געשפּאָלטען דער קאָפּ.

ליגענדיג אין אַזאַ מצב אין אַ קאַלוזשע בלוט, האָבען זיי אַ שמיץ געטון דעם פֿערד, און אַריבער־געפֿיהרט דעם וואָגען איבער דעם צעבלוטיגטען קערפּער.

אין אַ שווערען צושטאַנד האָט מען איהם אַריבערגעפֿיהרט אין שטאָט אַריין. זיין לאַגע איז אַ ערנסטע.

ווי כ'איז צו זעהען, ווערט דער וועג פֿון לאָדז קיין ווישניאָוואַ גוראַ אַ גיהנום דורך וועלכען עס וועלען דאַרפֿען אַדורכפֿאָהרען די פֿוהרלעך פֿון די יודישע לעטניקעס.

Dr. med.

Sadokierski

כירורג פֿון צייהן און יאסלעס

Piotrkowska 164 tel 114-20.

r. med.

HALTRECHT

ספּעציעל-אַרצט פֿאַר הויט-, געשלעכטס קראַנקהייטען און מענער-שוועכע

האָט זיך איבערגעצויגען: אין נעמט אָן

פּיעטריקאָווער 161. טעל. 245-21

פֿראָנט דריטער שטאָק

פֿון 10 פֿריה ביז 2 מיטאָג און פֿון 7 ביז 9 אָוונט

זונטאָג פֿון 11 ביז 1 מיטאָג

פֿאַר פֿרויען אַ בעזונדער וואַרטע-זאַל

פֿאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פּרייז

געז. „קולטור-ליגע", זאַכאָדניאַ 68.

שבת, דעם 9-טען מאַי, 10 פֿריה, קומט פֿאָר אין פֿילהאַרמאָניע

א פֿייערליכער ראַמען ראָלאַן פֿרידמאַרגען

געווידמעט דעם 70. געבורטסטאָג פֿון גרויסען מענש און גענ‍יאַלען שרייבער

אין פּראָגראַם: 1) אַ רעפֿעראַט פֿון ח' ב. וויראַווסקי א. ד. ט. ראַמען ראָלאַן — דער לייכט-טורעם פֿון אונזער צייט. 2) רעציטאַציעס פֿון ראָלאַנס ווערק. אויסגעפֿיהרט דורך דער דראַמ. סטודיע „באַגינען". 3) קאָנצערט פֿון פֿאָלקס-כאָר ביי דער געז. קולטור-ליגע" אונטער דער לייטונג פֿון פּראָפֿ. ט. רידער

ביים קלאַוויר: אַרמור באַלוים.

בילעטען צו 25 און 54 גר. שוין צו בעקומען אין סעקרעטאַריאַט זאַכאָדניאַ 68, שבת — ביים אריינגאַנג.

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער

ZACHĘTA

זגערזשער 26.

היינט און פֿאָלגענדע טעג!

...רעכטיגער דאָפּעלטער שלאַגער-פּראָגראַם

— I —

הערליכער מעלאָדישער פֿילם

די גאָלד-זוכערינס

אין די הויפּט-ראָלען:

WARREN WILLIAM

R. KEELER, G. ROGGERS.

— II —

גרויסע דראַמע פֿון דער העכסטער שפּאַנונג

„לעצטער סיגנאַל"

אין די הויפּט-ראָלען:

R. Barthelmess. Ch. Eylers.

פֿערקלענערטע פּרייזען!

אָנהויב 4 נאָכם. שבת און זונטאָג 12 ביי טאָג.

וואס זאגט די פּרעסע ?

וו. גראַפּמאַן — „מאָמענט"
..דער שוואָק פון פּראָגראַם — „קעלבערנע התפּעלות" איז א געלונגענע שטיפעריי — א פּאַראָדיע אויף „יאָשע קאַלב"... דער עולם „לעקט די פינגער"... אַנ'אָנגעפּיקעוועטער פּראָ גראַם מיט כל-טוב. מען מוז איהם גיין זעהן...

מ. סעלים — „היינטיגע נייעס"
..כדאי צו זעהען דאָס פּראָגראַם „א וועלט מיט נסים". א הונדערט פּראָצענטיגער אייראָפּע אישער פּראָגראַם וואָס פערבאַפט דאָס אויג מיט דעם פיינעם פאַרבען שפּיל און מוסטערהאַפטע טענץ...

J. Apenszlak — „Nasz Przegląd"
„A Welt mit Nisym" — świetny program.. nadzwyczajny humor... wogóle coś nowego w teatrze żydowskim... Wystawa - godna wielkich musichallów zagranicznych. Całość na bardzo wysokim poziomie...

טעאַטער „ראַזמאַיטאָשטשי"
צוגעל-נעס 27 — טעל. 112-25.
דיר. דוד צעלמייסטער.

נאָר א קורצע צייט!
פאַר'ן אָפּפאָהרען היין לישע און לעטלאַנד געציילטע גאַסטשפּילען פון
„אַראַראַט"
קינסטל. אָנפ.: מ. בראָדערזאָן
היינט 9 אָוונט ● מאָרגען שבת, 4 נאָכמ. (פּאָפּולערע פּרייזען) און 9 אָוונט
גרויסער רעווי-ספּעקטאַקל א.נ.
„א וועלט מיט נסים"
מיט דער סענסאַציאָנעלער פּאַראָדיע פון „יאָשע קאַלב".
מאָנטאַזש און רעזשי: ש. דזשיגאַן און י. שומאַכער.
דער אַנסאַמבל (לויט א"ב.): חנה גראָסבערג, מאַלווינאַ ראַפּעל, שיינע מרים, מ. אַפּען-היים, וולאַד. נאַדים, ש. דזשיגאַן, סאַם היאַר, ם. פּולאַווער. און י. שומאַכער.
דירידענט: דוד בייגעלמאַן. — אַזאַ אויסשטאַטונג האָט נאָך לאָדזש נישט געזעהן!
א שפּע פון הומאָר, געזאַנג, פרייד און געלעכטער!
דאָס געשפּרעך פון לאָדזש איז — „א וועלט מיט נסים!"

וואס זאגט די פּרעסע ?

י. פּערלע אין „ראַדיאָ":
...אין דער פּאַראָדיע אויף „יאָשע קאַלב" ווערט מען פערכאַפּט און מיטגעריסען פון דער טרעפליכקייט. מיר האָבן געלאַכט פון גאַנצען האַרצען. די פּאַראָדיע איז א דערגרייכונג... „אַראַראַט" האָט כוח, יונגען, פרישען, שעהנעם כוח.

ב. שעפנער, — „פאָלקסצייטונג".
...די פּאַראָדיע „קעלבערנע התפּעלות" איז דער רוקען-ביין פון פּראָגראַם... א שטאַרקע סאַטירע וועלכע האָט ממש איבעראַשט. די בילדער פינקלען מיט פאַרבען און שאַרפזין... די „אַראַראַט" באַלאַסטערע איז דאַכט זיך יונגער געוואָרען, זיך צעשפּילט אויפן גרויסען שטייגער, מיט התלהבות, כל עצמותי תאמרנה...

מ. קיפּנים — „היינט"
...„א וועלט מיט נסים — איז א פיינער אויפטו אויפן אייראָפּעאישען שטייגער, וואָס דאָס יודישע רעווי-טעאַטער האָט אַזעלכעס נאָך נישט געזעהן. דאָס פּראָגראַם איז אויך הו-מאָרפול און דער עולם לאַכט זיך גאַנץ געשמאַק

אלחנן צייטלין — „עקספּרעס"
אין „א וועלט מיט נסים" איז אריינגעלייגט געוואָרען א סך אַרבייט, אָנשטרענגונג, די ממש אימפּאָנירענדע דעקאָראַציעס, דאַרפען בעגריסט ווערען. דער עולם האָט גרויס הנאה.

נייע אקופּאַציע-שטרייקען

(א) שוין אַ מעשה פיר וואָכן, ווי עס דויערט דער אָקופּאַציע-שטרייק אין הערצקס פאַבריק אין רודע-פּאַביאַניצקע, וואו 900 אַרבייטער פּערנעהמען די מויערן פון דער פאַבריק. די פאַבריק-דירעקציע האָט אַלע אַרבייטער געקינדיגט, און זי וויל בשום אופן נישט נאָכגעבען זייערע פאָדערונגען, ווייל זי האַלט דעם שטרייק פאַר אַ נישט-בערעכטיגטען.

די אַרבייטער זענען שטאַרק אויפגעבראַכט, און נעכטען האָבן זיי צושלאָגען דעם פייערלעשער יאַן קאַמיסאַרטשיק, וועלכע האָט אָפּגעהיט אַ לאַסט אויטאָ מיט סחורה, וואָס מ'איז געגאַנגען אַרויס-נעהמען פון'ם פאַבריק-הויף.

* * *

(א) נעכטען איז אויסגעבראָכען אַנ'אָקופּאַציע-שטרייק אין דער אַפּרעטור פון דוד שוואַלסקי (פּעטריקאָווער 214). עס שטרייקען אַנ'ערך 300 אַרבייטער צוליב דעם, וואָס די פאַבריקס-לייטונג האָט אָנגעקינדיגט אַ רעדוקציע פון דער אַרבייטס-צייט.

* * *

(א) מחמת'ן נישט האָנאָרירען דעם קאָלעקטיוועז אָפּמאַך און רעדוצירען די לוינען, איז אויסגעבראָכען אַנ'אָקופּאַציע-שטרייק פון 120 אַרבייטער אין הייזלערס צעגעלניע אין סרעברזשגאַ, הינטער לאָדז.

* * *

(א) עטליכע אָקופּאַציע-שטרייקען זענען אויס געבראָכען אין די אַלעקסאַנדרער זאָקען-פאַבריקען. עס שטרייקען אַנ'ערך 160 אַרבייטער.

געיעג נאָך א פּער'משפּט'ען גנב

פּאָליציאַנטען שיסען איהם נאָך, אָבער קריגען אין—די אינטערגעשטעלטע פוס...

(א) נעכטען איז געשטאַנען פאַר'ן שטאָטישען געריכט דער פּראָפעסיאָנעלער גנב, דער 28-יאָהריגער יאַן טאַדעאושיאַק. קיין גרויסער צדיק איז ער, ווייזט אויס, נישט — האָט איהם דאָס געריכט מכבד געווען מיט אַ „זויראַק" 3 יאָהר זיצען.

אַז מ'האָט איהם געהאַלטען ביים אַריינזעצען אין דער טורמע-קאַרעטקע, האָט ער אָפּגעשטויסען די 2 פּאָליציאַנטען, וואָס האָבן איהם אַהין בע-גלייט, און זיך אַליין געלאָזט ענטלויפען.

די פּאָליציאַנטען זענען איהם נאָכגעלאָפען און נאָכגעשאָסען, ישעט עפּנער אויהם.

אַ צופעליגער פאַרבייגייער האָט זיך אָבער אָריענטירט וועגען וואָס עס האַנדעלט זיך, און אונטערגעשטעלט דעם ענטלויפענדען גנב אַ פוס.

דער גנב איז אַנידערגעפאַלען און זיך צושע-דיגט דעם קאָפּ.

מ'האָט איהם דאַן געשמידט אין קייטען און „אין פאַראַד" אָפּגעפיהרט אין טורמע.

א מאָדנע „שוואַרצע האַנד"

וואס פאַלט אריין צוליב זיינע ברויגע הענד

(א) נעכטען איז פאַר'ן קרייז-געריכט געשטאַנען דער 31-יאָהריגער אברהם פלאַזונער, וועלכער איז בעשולדיגט געוואָרען אין פאָלגענדער אויסטערלי-שער געשיכטע.

אין די חדשים פעברואַר-מערץ, נאָך די טרוי-עריגע פעטאַרדע-אַטענטאַטען אין לאָדז, האָבן אַ רייהע יודישע סוחרים אויף דער לימאַנאָווסקיעגאָ און זגערזשער גאַס אָנגעהויבען צו בעקומען צעט-לעך מיט אַנ'אָפּצייכנונג פון דער „שוואַרצער האַנד" און מיט פאָלגענדען אינהאַלט: (אויף פויליש) „אויב דאָס לעבען איז דיר טייער, טאָ לייג אריין 50 זל. אין אַ שאַכטעלע פון זאַפּאַלקעס, איינ'ז קלאָגעט אויף לימאַנאָווסקיעגאָ 63. אין געגענפאַל וועסטו אומקומען. אויב דו וועסט זיך ווענדען צו דער פּאָליציי, וועט מען דיר חוץ דערהרג'ענען אויפ-רייסען דאָס געשעפט דיינס מיט אַ באָמבע".

אַזעלכע געשמאַקע צעטעלעך האָבן צ. אַ. בעקומען: יוסף זאָנענבערג (לימאַנאָווסקיעגאָ 7), כאַסקעל קאָן (זגערזשער 14) און כאַסקעל קירשענ-בוים (לימאַנאָווסקיעגאָ 6).

זיי אַלע האָבן נישט געטראַכט קיין סך („גיי שפּיל זיך מיט'ן מלאך המות!") און האָבן געטון ככתוב, ווי געשריבען...

מאַכט זיך אַ מעשה, אַז אַזאַ צעטעלע בעקומט דעם 28-טען מערץ 1936 איינער יאַנקעל גלאַז (לימאַנאָווסקיעגאָ 18), און אַזוי-ווי ער האָט זיך נייטש געקאָנט מחמת שבת און זונטאָג אויסבאָרגען אין ערגיץ די נויטיגע 50 זלאָטעס — האָט ער בעקומען אַ האַרץ-אַטאַק, און מ'האָט צו איהם גע-מוזט אַרויסרופען אַ דאָקטאָר.

דער דאָקטאָר האָט, זיך אָנגעהויבען ביי דעם חולה נאָכצופרעגען, וואָס איז די מעשה מיט איהם, און ביסלעכווייז, ביסלעכווייז האָט ער פון איהם אַרויסגעקראָגען די געשיכטע מיט'ן צעטעל פון דער „שוואַרצער האַנד"...

הקצור הדבר — דער דאָקטאָר האָט וועגן דעם ענין געמאָלדען אין דער פּאָליציי. דאָרט ווידער האָט מען בעפוילען גלאַזן, ער זאָל טון, ווי אין צעטע-לע שטייט, נאָר אין שכטעלע אריינצולייגען סתם פּאַפּירלעך, און עס בעשמירען מיט בלויע „פאַרבקע" וואָס מ'בעניצט צו וועש.

חוץ מזה איז פאַראָרדענט געוואָרען אַ אָב-סערוואַציע, און — דער סוף איז געווען, אַז די „שוואַרצע האַנד" איז דער אברהם פלאַזונער, וועל-כען מ'האָט געלאָזט... זיך פערשמירען די הענד מיט דער „פאַרבקע", און ביי וועלכען מ'האָט גע-פונען דעם שטעמפּעל פון דער שוואַרצער האַנד א. אַ. קאָמפּראָמיטירענדע דאָקומענטען.

דער'ווייל האָט ער בעקומען אַ פּסק-דין — איין יאָהר טורמע.

אַ סברא, אַז ער וועט נאָך האָבן אַ פּראָצעס פאַר קאָמוניסטישער טעטיגקייט.

אפעל צו דער יוד. בעפעלקערונ[g] פון גייערס-ראַיאָן

דער יודישער בעפעלקערונג אין ראַיאָן פון מאָנד-פּלאַץ איז געווען גוט בעקאַנט דער יוד[ישער] ספּאָרט-קלוב „ירדן" וועלכער האָט זיך געשט[עלט] פאַר זיין אויפגאַבע די פיזישע און גייסטיגע [...] נאַציע פון דער יודישער יוגענד.

דער קלוב איז געגרינדעט געוואָרען אין [...] 1932 דורך עטליכע ענטוזיאַסטען און אידעא[ליס]טען, וועלכע האָבן געשטרעבט איהם צו דער[הויבען] מען אויף דעם געהעריגען ניוואָ. די ענטוויקלונ[ג] א געוויסע צייט געגאַנגען אַלץ ווייטער און ווי[טער] און ס'זענען געווען די בעסטע אויסזיכטען און פּענונגען, אַז מיר וועלען קענען שאַפען אין [...] טיגען ראַיאָן א יוגענד פיזיש, מאָראַליש און ג[ייסטיג] פריש, שטאַלץ און פריי.

לײדער בעמערקט זיך אין די לעצטע צייט געוויסער צוזאַמענברוך אין אונזערע רייהען. דעם זענען שולדיג נישט נאָר דער מאַטעריעלער שטאַנד, נאָר דער עיקר די אַפּאַטיע פון דער יוד[ישער] געזעלשאַפט אין יענעם ראַיאָן, וועלכע האָט [...] פיל פערשטענדניש פאַר געזעלשאַפטליכע, פי[לאַנ]טראָפּישע און סאָציאַלע טעטיגקייט. נאָר האָט [...] פערשטאַנען אָפּצוהיטען און אונטערצושטיצן [די] פּאָזיציע, וועלכע דינט דעם פיזישען און קולטו[רעלען] יודערויפלעבונג פון יודישען אַפּלה.

אַזאַ צושטאַנד טאָר נישט מעהר דערלאָזט [ווע]רען. „ירדן" אַפּעלירט צו דער יודישער בעפ[עלקע]רונג אין גייערס ראַיאָן צו געבען אונז מוט און פערשטיצונג, כדי אונז מעגליך צו מאַכען [...] ווייטער צו פיהרען די אַרבייט אויסצוגלייכ[ען] פערהויקערטע פּלייצעס פון דער יודישער [...] גייבען זיי געזונד, מאַכען זיי פאַר שטאַלצע, [...] נאַלע יודען. מיר ווענדען זיך צו די עלטערען [מיט] דער בקשה, טרויט אונז אָן אייערע קינדער צו [גימ]נאַסטיק און ספּאָרט.

מיר זענען גרייט ווייטער צו דינען דער [...] פון דער יודישער ספּאָרט בעוועגונג.

די פערוואַלטונג פון יודי[שען] ספּאָרט - פעראיין „ירדן".

פּ. ס. די אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון „[ירדן"] קומט פאַר זונטאָג דעם 10 מאַי 7 א זייגע[ר] אָוונט אין לאָקאַל „בני ציון" זשגאַוסקא 7.

ליקווידירט דעם שטרייק אי[ן] גאַרבערייען

(א) נעכטען איז נאָך אַ קאָנפערענץ אין בייטס-אינספּעקטאָראַט אונטערגעשריבען ג[עוואָרען] אַ קאָלעקטיווער אָפּמאַך אין דער גאַרבעריי-בר[אַנזשע] און אַזוי איז ענדגילטיג ליקווידירט געוואָר[ען] סכסוך, וואָס האָט געדויערט 10 וואָכען.

וועגען אַ קאָלעקטיווען אָפּ[מאַך] אין דער מעטאַל-אינדוסטריע

(א) נאָך די ציוויי נישט-געלונגענע ק[אָנפע]רענצען וועגען שליסען אַ קאָלעקטיווען אָפּמ[אַך] דער מעטאַל-אינדוסטריע, וואָס זענען פאָרג[עקומען] אין אַפּריל ה.י. ווערען איצט בענייט די א[ונטער]האַנדלונגען וועגען דעם זעלבען ענין. מען ה[אָפט] אַז איצט וועט שוין קומען צו אַ פּאָזיטיוו[ען] רעזולטאַט.

Dr. med. L. Berman
צעגעלניאַנאַ 15. טעל. 07-...
ספּעציאַל-אַרצט פאַר מענער - שוועכ[ע] האַנדלונג און טעקסועלע בעראַ[טונג]
נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט
זונטאָג פון 9—1 פאַרמיטאָג
פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פּר[ייזען]

Wytworna Pani
nosi
BIELIZNĘ I BLUZKI
firmy
„FEMINA"
Łódź, Sienkiewicza 78 ● tel. 170-59

פאָרזיכטיג ביים אויסשטעלען דאָקומענטען!

(א) עס קומען פאָר אָפטע פאַלען פון פעלשען פערשידענע דאָקומענטען, וואָס ווערען אויס געשטעלט דורך אַמטען, געריכטען א. אַ. וו. אין דער פאָרם פון קאַלקע-קאָפּיעס, ובפרט ביים אָנ נעהמען צאָהלונגען, אַסיגנאַטעס א.אַז.וו.

איצט זענען אַרויסגעגעבען געוואָרען אינ-סטרוקציעס, אַז די אַלע מיני דאָקומענטען דאַרפען געשריבען ווערען פאַר די פעראינטערעסירטע מיט אַ כעמישען בליי, און נישט מיט אַ געוועהנליכען, ווי עס איז ביז איצט פראַקטיצירט געוואָרען.

געפאַלען!

(א) אויף לוטאָמירסקאַ-גאַז האָט זיך אויס-געגליטשט און איז געפאַלען די 57-יאָהריגע איטע קאַרמאַן (באַזאַרנאַ 8). זי האָט זיך אַזוי צוקאַליע-טשעט, אַז מ'האָט צו איהר געמוזט אַרויסרופען פּאָגאָטאָוויע, וואָס האָט זי אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל.

Dr. med. H. LUBICZ
ספּעציאַליסט פאַר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראַנקהייטען
צעגעלניאַנאַ 7 (פריהער 43), טעלעפאָן 141-32
עמפּפאַנגס-שעה'ן 8-10, 12-2 און 5-8 אָוונט

אין די ראַהמען פון די דעוויזען-פעראָרדנונגען
14 מאַי—30 מאַי. 290 זל.
קיין רומעניען און טערקיי.
16 מאַי—6 יוני 295 זל. קיין בולגאַריען.
18 מאַי — 10 יוני. 435 זל.
קיין יוגאָסלאַוויען.
די פּרייזען נעהמען אַרום אַלע קאָסטען פון אויספלוג.
פּאָפּולערער צוג קיין וואַרשע
דעם 10-טען מאַי. פּרייז 7.70 זל.
קיין וויען
14 מאַי אויף 5 און 28 טעג. 75 זל.
... „קאַשטשושקאָ" „דורך 7 ימים" 12 יוני. פון 400 זל.
הנהה-רייזעס קיין זאַקאָפּאַנע
אויסלאַנד. הנחה-פּעסער קיין עסטרייך, טשעכאָסלאָוואַקיי און יוגאָסלאַוויע
„אָרביס" פּעטריקאָווער 18
(מפּוונג) טעל. 249-40.

טעאַטער פילהאַרמאָניע
20 נאַרוטאָוויטשאַ 20

אַנסאַמבל:
אייזענבערג אהרן. זאַסלאַווסקאַ בערטאַ.
ברייטמאַן פּאָול. נערה רבקה.
שטריכערמאַן לייב. נייהויז וואָלף.
ווינשפּאַן יעקב. פּאָזנאַנסקי משה.
גראָס רעגינאַ. קאַניעווסקאַ וויערא
דראַנאָוו מרדכי רייזער אנעטאַ.
האַמבורגער דוד. ראַקאָוו יחיאל א. א.

אַלע! גאַנץ לאָדז קומט
נעזענגענען די טרופּע אַלע!

באַמערקונג: די פאָרשטעלונג, וואָס קומט פאָר
זונטאָג, דעם 10־טן מאַי, 9 אָוונט, איז די הכנסה
באַשטימט לטובת דעם יודישן הילפס־פאַראיין
„תומכי אורחים“

גאַסטשפּילן פון בעליבטע קינסטלער־פּאָרל
וויערא קאַניעווסקאַ
פּאָול ברייטמאַן
צום ערשטן מאָל! פּרעמיערע!
היינט, פרייטאַג, 9 אָוונט
שבת, 4 נאָכמ. און 9 אָוונט
דער קאַבאַרעט־זינגער
אָפּערעטע אין 3 אַקטן מיט מוזיק פון פליישער.

„דער קאַבאַרעט־זינגער“
איז געשפּילט געוואָרן מיט'ן גרעסטן
ערפאָלג אין וואַרשע.

„דער קאַבאַרעט־זינגער“
איז איינאָפּעאיש, סיי לויט'ן אינהאַלט, סיי
לויט די מוזיק, קאָסטיומען און דעקאָראַציע.

„דער קאַבאַרעט־זינגער“
איז אַ פאָרשטעלונג פון פראַכט און גלאַנץ אין
דער אויספירונג פון קאַניעווסקאַ — ברייטמאַן.

לעצטע
פּרעמיערע!
געזאַנג
מוזיק
טענץ
בילעטן צו בעקומען אין
קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

ווער ווייסט

...געפינען זיך 2 וואַליזקעס מיט קליידונג, וועש, ...ביכער, בריליאַנטן וואָס געהערן דעם אָרימען ... שלמה מאַנטשאַזש פון לאָנדאָן, זאָל ... זיין דעם ראַבינאַט.

דער ראַבינאַט זוכט:

די קרובים פון פראַנק־סימאָן גאָלדמאַן (זוהן ... און דינה) וועלכער געפינט זיך אין רוים; ... אַברהם פאַרגאַמענט, אַ גאָלדשמידט, פון ...

ווער ס'ווייסט עפּעס וועגן די דערמאָהנטע פּער... ... זאָל מעלדען אין ראַבינאַט.

קאָנטראָלע פון לאָטעריע־קאָלעקטורען

די פינאַנץ־מאַכט פירט אדורך, אין הסכם ... בעקומענע אינסטרוקציעס, אין לאָדז און אין ... אַ קאָנטראָלע פון לאָטעריע־קאָלעקטורעס ... פעסטצושטעלען, וואָס פאַר אַ ווירטשאַפט עס ... אין זיי געפירט, און די ריכטיגקייט פון ...

Dr.
Wołkowyski
ציגעל־גאַס 11, טעל. 238-02
... פאַר טריפּער, סיפיליס און הויט־קראַנקה.
בעהאַנדלונג פון מענער־שוועכע
... פון 8—11 בייטאָג און 4—9 אָוונט.

עקספּערטען ביים אויסמעסטען די שטייערן

(אג) צוליב דעם, וואָס עס איז אָפּגעשאַפט געוואָרען די אינסטיטוציע פון אינפאָרמאַטאָרען און עס ווערען צוגעלאָזט נאָר עקספּערטען, וואָס ווערען בעשטימט פון דער ליסטע, וועלכע עס שטעלט צו די לאָדזער האַנדעלס־קאַמער, ווערט אַקטועל די אויפקלערונג פון דער פראַגע פון אויסנוצען דעם בעווייז־מאַטעריאַל פון די עקספּערטען. קודם־כל האַנדעלט עס זיך, צי די ערקלערונגען פון די עקספּערטען ווערען פּראָטאָקאָלירט, צי מען פאָדערט פון זיי אין קאָנקרעטע פאַלען אַ מיינונג, מעלדענדיג זיי וועגן מאַטעריאַל, וואָס איז דורך דער שטייער מאַכט געזאַמעלט געוואָרען, אָדער מען פאָדערט פון זיי אינפאָרמאַציעס פון אַלגעמיינעם כאַראַקטער.

די ערפאַהרונג פון די פריערדיגע יאָהרען לאָזט גלויבען, אַז די אויפגאַבע פון די עקספּערטען בעשטעהט אויך אין געבען אַלגעמיינע אינפאָרמאַציעס. די אָנוועזענהייט פון די פּראַאינטערעסירטע שטייער־צאָהלער, ביים אויסהערען די עקספּערטען איז נישט שטענדיג אָנגעוועדעט געוואָרען.

געז. „קולטור־ליגע“ זאַכאָדניאַ 68 | טעאַטער ראַזמאַיטאָשטשי
מימוואָד, דעם 13־טען מאַי, 9 אָוונד קומט פאָר
אַנ'אײנציגע הנהה־פאָרשטעלונג
פון „אַראַראַט“
אין זיין רעוועלאַציע־פּראָגראַם
אורעלט מיט נסים
בילעטן פון 54 גר. אָן שוין צו בעקומען אין „קולטור־ליגע“. זאַכאָדניאַ 68.

16־יעהריגער אַרבייטער פאַלט אַראָפּ פון דער רושטשאָוואַניע און ווערט שטערבליך פאַרוואונדעט

(ז.ז.) אויף דער נאָוואָמיעסקאַ 5 ווערט איצט אַדורכגעפיהרט אַ רעמאָנט פון הויז. נעכטען בעת דער אַרבייט איז דער אַרבייטער טאַדעאוש וויטקאָווסקי, 16 יאָהר אַלט, אַראָפּגעפאַלען פון דער רושטאָוואַניע פון דער הויך פון דריטען שטאָק, אין אַ שווערען צושטאַנד איז ער איבערגעפיהרט געוואָרן אין שפּיטאָל, וואו ער איז, נישט־קומענדיג צום בעוואוסטזיין, געשטאָרבען.

די פּאָליציי ציהט צו צו פאַראַנטוואָרטליכקייט די אונטערנעהמער, ווייל לויט די פאָרשריפטען האָט וויטקאָווסקי, אַלס מינדעריעהריגער, נישט געטאָרט בעשעפטיגט ווערען אויף דער מויער.

ZDROJOWISKO nad Niemnem DRUSKIENIKI
סאָלאָנקאָווע בעדער, באַראָווין, קויהלען־זויער־שטאָף, טלען און פיאַנקאָווע. הידראָפּאַטיע, עלעקטרא־היילונג. גינעקאָלאָגישע פּצרהיטונגס־מיטלען. סאָלאָנקאָווע אינהאַלאַציעס מיט דער הילף פון אַפּאַראַטען פון פערשידענע סיסטעמען. קאַסקאַד־בעדער. בערימטער היילונגס־אַנשטאַלט פון אַנוועגדען זון, לופט און בעוועגונג א. נ. פון ד"ר ע. לעוויצקאַ.
דער קור־סעזאָן איז פון 15־טען מאַי ביז'ן 30־טען סעפּטעמבער.
אין דער צייט פון 15־טען מאַי ביז'ן 15־טען יוני זענען די פרייזען פערמינערט.

בעשולדיגט אין פעלשען אונטערשריפטען אויף וועקסלען

(א) נעכטען זענען פאַר'ן היגען קרייז־געריכט געשטאַנען דער אינהאַבער פון דער פרויען־שולע „חבצלת“ (ציגעל־גאַס 2) און דער אינקאַסענט פון דערזעלבער שולע, הערש זיידע.

זיי זענען בעשולדיגט געוואָרען אין לאָזען אין גאַנג וועקסלען מיט פאַלשע אונטערשריפטען אויף 522 זלאָטעס.

דער פּראָצעס איז אָפּגעלייגט געוואָרען.

ברודער!
אנשטאַט בלומען און אַנדערע
בעגריסונגען צו ל"ג בעומר שפּענדעט
לטובת די הונגעריגע יודען
פון פשיטיק.

ערשינען אַ בוך לידער פון יונגען דיכטער מישא טראַיאַנאָוו

אין וואַרשאָ איז די טעג ערשינען אַ בוך לידער א. נ. „אומעטיקע האָריזאָנטען“ פון לאָדזער יונגען דיכטער מישאַ טראָיאַנאָוו.

„אומעטיקע האָריזאָנטען“ האָט אַרויסגערופען פאַראינטערעסירונג אין די ליטעראַרישע קרייזען און ווערט גוט אויפגענומען פון דער קריטיק.

Doktór Z.
Henrykowski
ספּעציעל־אַרצט פאַר מענער - שוועכע
ווענערישע און הויט־קראַנקהייטען
טראַוגוטאַ 9, טעל. 262-98
נעמט אָן פון 8—11 און פון 6—9 אָוונט.
זונטאָג פון 9 פריה ביז 12.30 בייטאָג
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע פרייזן

א. אייזראַעל

אויסגעלייטערטע נשמות

סענסאַציאָנעל שפּאַנענדער ראָמאַן פון יודישען לעבען

...די האָט אָבער איהרע צרות געשטיקט, אין ... האָט קיינמאָל נישט פערצעהלט איהר פאַ־... האָט געהאַט, אַז זי וועט גאָרנישט אויס־... אַכמעהר דעמאָלס ווען זי האָט זיך איבער־... אַז זי וועט בקרוב ווערען אַ מוטער.

...דעם ווי זי האָט געבוירען דאָס קינד ... אַרומגענומען געוואָרען מיט אַ מאָדנע גע־... מאַרילאַ איז איצט געווען שטאַרק צופרידען ... לאַגע, זי וועט מעהר נישט זיין איינזאַם ... דער וועלט, איהר מאַן איז פאַר איהר געוואָ־... אינגאַנצען גלייכגילטיג, ס'איז איהר מעהר ... געווען קיין אונטערשיד וואָס ער טוט, וואו ... איז אַזוי ער בעהאַנדעלט ... ... חושים זענען געווען צו דעם קינד, יעדע ... פון איהר האַרץ איז געווען אָנגעשטעלט ... אויף וואיל פון דעם קינד, די גאַנצע אויפ־... מערקזאַמקייט איז געוואָרען קאָנצענטרירט נאָר ... דעם קליינעם עופהלע. מאַרילאַ האָט זיך צוריק ... זי האָט צוריקבעקומען איהר פרייד און ... צופרידענהייט.

...די ערשטע צייט נאָך דער דאָזיגער ענדערונג ... מאַרילאַס הומאָר און אויפפיהרען זיך, איז ... מאַן מאַריאַן אזשעלאָווסקי געווען צופרידען. — זעט זי מ'ך כאָטש צורוה לאָזן, האָט ער זיך ... מ'האָט דאָך נישט געהאַט קיין פרייע ... אַ מענש איז געווען זי אָנגעבונדען אויף ...

...אָבער ווען ער האָט אָנגעהויבען צו דערפיה־... ... גלייכגילטיג מאַרילאַ איז געוואָרען צו איהם, ... וואָס פאַראַ פאַראַכטונג און עקעל זי קוקט אויף איהם, ווי זי מיידט אויס זיין אָנוועזענהייט און געזעלשאַפט, האָט ער אָנגעהויבען מורא צו בעקומען, ס'האָט זיך איהם אויסגעדוכט, אַז מאַרילאַ האָט צוגעטראַכט אַ פּלאַן ווי אַזוי פּטור צו ווערען פון איהם. אַז זי וויל דאָס ער זאָל בעזייטיגט ווערען פון גוט און אפשר אינגאַנצען זיך גט'ען מיט איהם, צו דעם האָט מאַריאַן נישט געקענט דערלאָזען. ער אַליין איז געווען אינגאַנצען רואינירט, דאָס ביסעל פערמעגען, וועלכעס ער האָט געבראַכט פון דערהיים איז שוין לאַנג געווען פערהוליעט און ער האָט נאָר געלעבט אין זכות פון זיין רייכען שווער אין דער צייט איז ער שוין געווען פערחובט ביז איבער די אויערען און דעם קרעדיט האָט ער בעקומען נאָר אדאַנק דעם רייכטום פון זיין שווער דעם פריץ באַרטקאָווסקי, נישט אַלץ איז שוין געווען כשר, ווען מ'האָט גע־דאַרפט צאָהלען חובות אָדער די גראָבע פּראָצענטער פון זיי, האָט מאַריאַן נישט האָבענדיג קיין געלד און נישט זעהענדיג קיין אַנדערען אויסוועג פון דער לאַגע, זיך ערלויבט אונטערצושרייבען אַמאָל זיין פאָטער און אַמאָל זיין שווער. די ערשטע צווי וועקסלען האָט זיין פאָטער אויסגעקויפט אָהן שום ווידערשטאַנד און אָהן סקאַנדאַלען, גלייכצייטיג האָט אָבער מאַריאַן בעקומען א בריף פון זיין פאָטער אין וועלכען יענער האָט געשריבען, אַז אויב אי־מיצער וועט נאָך קומען מיט איין וועקסעל צו איהם וועט ער אָהן שום וואָרנונג איבערגעבען זיין זוהן אין די הענד פון דער פּאָליציי.

מאַריאַן האָט געוואוסט, אַז דאָס זענען נישט קיין פוסטע דראָהונגען, אַז זיין פאָטער איז דאָס גרייט אויסצופיהרען, צו גוט האָט ער געקענט דעם אַלטען שליכטשיץ אזשעלאָווסקי. דעם ריקזיכטס לאָזען מענשען מיט דער דייטשער דיסציפּלין און ריקזיכטסלאָזיגקייט. דעריבער האָט מאַריאַן אָפּגע־שטעלט דאָס אונטערשרייבען די וועקסלען דורך זיין פאָטער, אָבער היות ער האָט שוין געשטעקט טיף אין דער בלאָטע, האָט ער געמוזט אונטער־שרייבען זיין שווער באַרטקאָווסקי.

איצט ווען ער האָט דערפיהלט, אַז זיין פרוי מאַרילאַ האָט זיך אינגאַנצען אָפּגעווענדעט פון איהם האָט ער אָנגעהויבען ערנסט מורא צו בע־קומען, ער האָט אָבער נישט אויפגעהערט זיין הולטייסקע לעבען, אין דער צייט ווען מ'האָט געפּינ־זיין פרוי און קינד טויט נעבען טייך, איז מאַריאַן אזשעלאָווסקי געווען אין לאָדז, אין די קאַבאַ־רעטען און נאַכט־לאָקאַלען האָט מען איהם גוט געקענט, ער איז געווען אַ גוטער גאַסט און האָט שטענדיג איבערגעלאָזען דאָרט פיל געלד. אויך אין יענע נאַכט נאָכ'ן טויט פון זיין פרוי און קינד האָט ער פערברענגט אין איינעם פון די נאַכט־לאָקאַ־לען...

— צום טייוועל, האָט ער געזאָגט צו זיינס אַ פריינד קאָוואַלסקי, מיט וועלכען ער איז געזעסען אין לאָקאַל, כ'האָב נאָך נישט געהאַט דעם פאַל, אַז אימיצער פון אונזערע מיידלעך אין דאָרף און אין שטעטעל זאָלען זיך מיר אַקעגענשטעלען ווען איך וויל זיי בעזיצען, פאַר מאַכ'ע איז עס נאָך אַ גאַנצער יחוס, א כבוד צו ליגען אין איין בעט מיט'ן פריץ, אָבער אין דעם פאַל, האָב איך פער־לוירען מייז גאַנצען קוראַזש און מענערישקייט.

— ווער איז זי דאָס?

— פערשטעהסט דו, איך האָב זיך שוין צעהן מאָל דעצידירט, אַז איך מוז די דאָזיגע דאָרטע נוס איינבייסען, אָבער ווען איך טרעט צו דאָס אויסצופיהרען, ווערט מיר אַזוי קאַלט אין די ביי־נער, אַז איך לעג עס כסדר אָפּ אויף אַנ'אַנדערשמאָל.

— אָבער ווער איז זי דאָס?

מאַריאַן האָט נישט געהערט וואָס זיין פריינד פרעגט איהם און ווייטער גערעדט.

— איצט אָבער שווער איך דיר, אַז ווען איך וועל אַהיימקומען מוז איך מיין פערלאַנג בעפרידיגען ביזעס גאָרנישט העלפען.

— אָבער ווער איז זי די דאָזיגע, צו וועלכער די בעגעהרסט אַזוי שטאַרק.

— בנאמנות, ער ווייס נישט וועגן וועמען איך רעד, האָט מאַריאַן געזאָגט מיט זיין שיכורער שטים, דאָס איז דאָך סאָניע, אַ זשידובקע, סאָניע רופט מען זי, דאָס שענסטע יודישע מיידעל אין דער שטאָט, און דערצו נאָך אַ גרויסער יחסן איהר פאָטער איז דער גרעסטער גביר אין שטעטעל און צווישען אונז גערעדט, האָב איך שוין נישט איין הלואה ביי איהם גענומען און ביז היינט נישט בעצאָהלט, קלוג איז ער גענוג דער זשידעק, ער רעדט מיר נישט, אַז איך זאָל איהם צוריקגעבען דאָס געלד, דערפאַר האָב איך נישט קיין מוט איהם קאַליע צו מאַכען ביי מיין שווער, אַז ער זאָל אויפהערען צו האָבען געשעפטען מיט זשידעס, וועלכע איך האָב אַזוי פיינד.

— דו רעדסט היינט נישט צו דער זאַך, מאַריאַן, טרינקסט היינט צופיל און אַלץ איז דיר וועניג, די הייסט נאָך אַלץ דערלאַנגען, איך פרעג דיך וועגען דעם מיידעל און דו דערצעהלסט מיר וועגען איהר פאָטער.

— אַלץ האָט אַ־אורזאַך, האָט מאַריאַן גע־ענטפערט, אַלצדינג, ס'איז פערהאַן אַ סיבה פאַר־וואָס איך טרינק היינט אַזויפיל, ס'איז אויך פער־האַן אַ סיבה פאַרוואָס רעדענדיג וועגען דער דאָזיגער סאָניע, דערמאָן איך איהר פאָטער, זעהסט דו קאָוואַלסקי, כ'האָב מורא מיט דעם זשידעק אָנצוהויבען, ס'קען זיין, אַז איך וועל איהם נאָך דאַרפען, כ'קען זיין אַז איך וועל נאָך מוזען האָבען זיין טובה, איצט אָבער ווען איך וועל אַהיימקומען וועל איך זיך איבערצייגען, צי איך וועל נאָך דעם זשיד דאַרפען, אויב נישט וועט סאָניע זיין ביי מיר אין קאָוואַלערסקע בעט.

— קוקט נאָר דעם קאָוואַלער, האָט קאָוואַלסקי זיך געווייצעלט.

(פאָרטזעצונג קומט)

ברויט און ארבייט...

פאר די געליטענע יודען פון פשיטיק און שכנות'דיגע שטעטלעך

די אקציע צו העלפען די געליטענע יודען פון פשיטיק און שכנות'דיגע שטעטלעך, מיט וועלכער עס פיהרט אן דער לאָדזער הילף־קאָמיטעט, איז איצט נאך מעהר נויטיג, ווי אין די ערשטע „הייסע טעג" נאך די געשעהעניש.

ערשט איצט קומען טאג־טעגליך יודען, געליטענע, רואינירטע און ארויסגעשטויסענע פון זייערע פאזיציעס, זיי קומען צום קאָמיטעט און פאָדערן, בעטען און פערלאַנגען הילף.

דער קאָמיטעט פון זיין זייט טוט אלץ, וואָס ליגט אין זיינע מעגליכקייטען, צו העלפען די אלע, וואָס ווענדען זיך צו איהם. נאך באלדיגער הילף. אויך איז אויסגעארבייט געוואָרען א גרויס און פאכמעניש פראָגראַם וועגען קאָנסטרוקטיווער הילף. גרויס אכט ווערט געלעגט אויף דער פערטיידיגונגס־אקציע פון די יודען, וועלכע זענען נאך די געשעהעניש'ען געוואָרען אַרעסטירט. צו דעם צוועק האָט דער קאָמיטעט ספעציעל דעלעגירט קיין ראַדאָם דעם אדוו. שאַכנאָוויטש, וועלכער בעמיהט זיך אויפ'ן אָרט צו בעפרייען די אַרעסטירטע ביז'ן פראָצעס.

צו דעם אלעם איז נויטיג — געלד. מיר גלויבען אבער אין געזונדען אינסטינקט פון דער לאָדזער יודישער געזעלשאַפט, אַז זי וועט מיט א ברייטער האַנד אונטערשטיצען די אַזוי נויטיגע אקציע און הילפס־אַרבייט, וואָס עס טוט דער הילפס־קאָמיטעט פאַר די געליטענע יודען פון פשיטיק און שכנות־דיגע שטעטלעך.

זאגיראווער יודען בעטען הילף

ביים לאָדזער קאָמיטעט פאַר די געליטענע יודען פון פשיטיק

צום לאָדזער קאָמיטעט פאַר די געליטענע יודען פון פשיטיק און שכנות'דיגע שטעטלעך, האָט זיך די טעג געווענדעט א דעלעגאציע פון די זאגוראָווער יודען מיט'ן אָרטיגען רב, ר' שלמה גראָדזשיבסקי בראש.

דער מרא דאתרא פון זאגוראָוו האָט פאַר'ן פרעזידיום פון קאָמיטעט דערצעהלט די אויסערגעוועהנליכע ליידען און נגישות, וואָס ס'זענען אויסגעשטאַנען און שטעהען נאָך ביז היינט אויס די יודען פון זאגוראָוו.

אויך האָט דער חשוב'ער רב איבערגעגעבען, אַז די לאַגע וואָלט נאָך נישט געווען אַזאַ אויסערסט טרויעריגע און טראַגישע, ווען נישט דאָס, וואָס די לאָדזער סוחרים האָבען לחלוטין אָפּגעשטעלט די קרעדיטען נאָר פאַר די יודישע סוחרים, ערקלערענדיג: — „איהר זייט דאָך פון זאגוראָוו, טאָר מען אייך נישט באָרגען"..

דער פועל יוצא דערפון איז, אַז די [illegible] הונדערט יודישע משפחות געהען אויס פאַר הונגער און זענען געצוואונגען צו פערלאָזען [illegible] שטעטעל, צוליב'ן באָיקאָט פון דער אָרטיגער [illegible] ליכער בעפעלקערונג. אום צו קענען אויסהאַלטען און נישט אָפּצוטרעטען פון אָרט, ס'זאָל נישט ווערן א פרעצעדענס פאַר אַנדערע שטעטלעך, איז נויטיג, אַז די לאָדזער יודישע בעפעלקערונג זאָל אונטערשטיצען און העלפען די זאגוראָווער יודען אין זייער נויט און הונגער.

זאגוראווער רב אין לאדז

וועגען א הילפס־אקציע פאר זאגוראווער יודען

דער זאגוראָווער רב, ר' שלמה גראָדזשיבסקי (געוו. ראש ישיבה פון „תורת חסד" אין [illegible]) איז געקומען קיין לאָדז וועגען א הילף־אקציע פאַר די געליטענע יודען אין זאגוראָוו. דער [illegible] שטעהט איין פאָמאָרסקאַ [illegible] (טעלעפאָן 01־[illegible]).

אין ערשטען ציהונגס־טאג IV קלאס איז דאס געווינס

10.000 זל. אויף נומער 67960

u WOLANOWA שוין געצאָלט

Dr. REICHER

פאלודניאווא 28. טעל. 120-93

ספעציאליסט

פאַר מענער · שוועכע · בעהאנדלונג

סעקסועלע בעראַטונגען פון פסיכאַ · אנאַליזען

נעמט אָן פון 8—11 און 5—8 אוונט.

זונטאג און חגאות פון 9—1

"יהונג פון דער מלוכה־לאטערי"

4־טע קלאס 1־טער טאג

10,000 zł.—27411, 67960, 88467, 144207 166120.

5,000 zł. — 83937, 103183, 137268, 159112, 194697.

2,000 zł. — 8279, 11494, 12300, 14439, [illegible]1323, 23353, 28941, 30003, 40231, 40880, [illegible]0997, 52850, 54980, 59377, 62437, 78724, [illegible]6218, 90325, 95537, 108495, 112632, [illegible]13528, 120261, 124353, 134054, 144090, [illegible]43098, 147632, 177822, 194655.

1,000 zł. 5748, 6028, 14288, 15029, [illegible]0167, 20406, 22927, 26507, 28373, 35402, [illegible]5835, 47846, 45265, 49536, 57772, 69913, [illegible]3511, 87353, 87692, 87750, 89291, 94047, [illegible]5716, 100033, 100363, 101165, 109524, [illegible]21773, 126833, 128613, 140449, 140507, [illegible]44024, 144385, 148800, 150019, 152330, [illegible]52826, 155347, 156033, 162333, 168904, [illegible]85077, 186888, 188185, 188921.

PO 200 ZŁOTYCH.

53 143 209 56 402 553 71 751 70 959 78 84 [illegible]052 179 289 339 54 92 472 523 629 49 748 876 [illegible]4 90 2076 96 147 97 266 409 53 552 679 714 90 [illegible]006 77 120 30 27 288 462 687 771 76 839 933 [illegible]00 1 231 543 67 647 72 762 900 59 5003 71 100 [illegible]5 415 541 635 93 799 824 71 6087 103 67 202 [illegible]78 324 422 546 73 94 606 78 757 70 7046 210 [illegible]376 45 463 502 43 96 681 749 61 838 98 8090 [illegible]9 420 655 59 68 738 9200 47 344 5 411 84 695 [illegible]1 37 938

10033 95 181 319 32 450 785 11068 194 278 96 [illegible]0 465 512 67 602 812 931 12317 50 444 526 37 [illegible]8 733 83 809 931 13004 27 91 104 30 349 466 [illegible]2 614 86 872 14023 51 96 114 25 223 355 72 [illegible]5 507 11 36 48 89 677 971 15040 5 137 53 270 [illegible]1 51 97 532 677 714 808 27 925 16055 161 218 [illegible]499 20 644 988 17383 438 531 52 70 600 31 [illegible]7 18310 60 454 586 867 19031 126 263 82 96 [illegible]1 457 653 63 710 944 74

20086 372 78 42 408 31 579 824 36 62 84 979 [illegible]1131 32 65 246 396 490 558 671 81 92 96 761 808 [illegible]056 123 260 66 8 89 651 87 755 66 33 29 37 351 [illegible]478 658 795 24042 175 372 444 504 628 72 789 [illegible]25231 370 433 597 660 744 838 908 26004 39 [illegible]4 431 565 92 838 77 27016 70 84 193 461 563 [illegible]9 804 17 906 64 28029 34 43 139 47 275 313 [illegible]74 595 762 903 29079

30047 70 96 669 861 947 31020 59 161 609 47 [illegible]714 856 909 32113 46 218 30 7 310 422 85 523 [illegible]702 70 33052 8 105 15 340 55 407 83 705 77 [illegible]848 956 34044 50 117 311 418 22 39 96 7 757 [illegible]6 77 35003 70 129 57 207 301 14 427 558 993 [illegible]062 244 86 466 77 509 684 37097 350 637 943 [illegible]093 103 216 97 305 767 970 39183 455 511 58 [illegible]706 8

40025 131 227 647 57 764 876 84 901 53 [illegible]041 53 156 213 89 576 772 913 20 75 42089 142 [illegible]6 80 311 60 97 99 400 50 637 798 43134 257 63 [illegible]7 90 521 28 93 813 91 902 29 44141 849 45144 [illegible]720 940 1 46064 176 236 83 354 444 78 821 [illegible]5 47093 176 97 475 657 752 948 48021 43 218 [illegible]52 68 372 416 47 543 56 57 49008 132 204 [illegible]0 725 836 79

50079 130 220 61 343 409 15 66 522 779 931 4 [illegible]042 232 9 83 466 543 77 5291 430 6 01 39 707 [illegible]7 818 28 978 53239 90 355 944 89 54025 339 [illegible]2 600 949 55267 315 742 77 56188 249 326 31 [illegible]475 95 601 29 39 68 759 57187 887 58254 80 [illegible]6 18 623 723 84 59039 78 120 388 517 36 601 [illegible]4 26 56 809

60076 214 43 481 505 646 61051 292 461 654 [illegible]9 740 841 60 84 62368 552 856 920 63239 78 451 [illegible]6 729 51 63 93 64057 388 649 836 41 65111 203 [illegible]425 75 90 583 618 996 66177 281 341 44 748 [illegible]1 62016 242 88 695 778 97 827 912 68043 73 [illegible]127 256 60 442 688 800 69056 232 407 72 786 [illegible]7 46

70077 142 214 360 435 667 715 909 71026 225 [illegible]1 47 433 94 500 661 745 91 860 934 76 72089 [illegible]8 323 46 73083 216 678 777 873 74141 225 93 [illegible]0 520 47 55 626 773 76 75208 18 51 94 76149 [illegible]7 306 410 505 50 682 863 911 20 77141 78 287 [illegible]3 45 502 78015 47 330 403 737 724 51 91 [illegible]253 65 405 659 748

80017 137 543 50 8 33 626 786 865 960 81228 [illegible]319 454 64 572 672 947 82047 158 202 543 605 [illegible]841 58 98 83134 68 273 381 442 78 602 746 [illegible]6 958 88 84002 96 107 338 402 569 980 85040 [illegible]5 712 54 9 79 868 86172 241 413 545 51 766 [illegible]8 957 87021 149 313 496 766 80 830 47 948 72 [illegible]065 121 38 42 254 371 595 615 701 89048 443 [illegible]6 641 60 806 13 976

90020 84 103 6 43 609 70 736 91215 447 576 [illegible]834 66 995 92104 77 370 82 595 795 895 949 93000 57 223 9 93 405 15 94 546 83 617 727 812 94156 958 95058 62 63 117 36 605 731 4 882 96070 216 23 615 759 866 91018 305 64 493 550 671 72 98112 32 327 28 79 467 522 791 812 17 66 99091 287 95 324 7 471 514 64 637 722

100073 4 81 352 539 101038 104 304 438 573 95 96 663 826 960 102125 34 237 50 97 325 500 712 51 959 103139 78 264 85 324 90 517 45 78 622 780 104054 102 461 612 774 105029 46 105 243 366 403 58 846 827 958 59 106002 275 450 6 616 765 8 915 107021 78 347 468 504 723 69 809 68 108076 81 200 476 90 505 945 109136 230 358 524 676 81 893 952

110357 449 73 531 683 883 87 111037 144 62 80 265 322 612 37 738 832 98 112019 387 417 33 81 556 60 694 705 836 43 113062 167 303 481 559 76 93 114057 68 91 275 95 512 831 115053 259 422 77 546 621 716 711 99 931 116044 8 169 216 304 407 518 664 768 822 117033 156 8 93 368 87 408 876 900 13 118145 210 469 95 537 94 659 874 961 119239 47 577 39 724 871 971 95

120035 102 346 625 52 812 982 121119 350 2 417 306 305 651 81 742 877 39 905 94 122104 228 429 566 797 816 48 82 926 123010 217 51 316 529 681 771 7 860 935 15 124059 76 114 214 41 352 91 409 89 598 601 43 735 967 125185 92 290 610 48 833 126049 70 150 89 291 340 506 99 687 997 98 127022 77 128 695 794 128015 258 619 931 22 129076 227 35 39 395 469 517 639 748

130111 34 239 561 623 714 29 59 813 40 131134 219 22 26 343 461 621 739 45 847 64 132027 74 82 116 361 423 614 864 133033 86 8 265 400 93 680 829 53 7 904 134079 496 516 25 76 754 831 56 976 94 135179 279 404 8 73 717 878 136005 68 73 82 118 257 547 9 659 703 56 908 137065 191 6 265 85 554 67 725 79 138355 139034 139 239 97 538 639

140025 52 169 210 509 18 684 747 72 823 52 995 141048 167 93 217 20 64 313 465 577 786 971 142038 78 392 402 77 583 636 91 956 93 143085 187 291 314 17 453 570 789 873 943 50 86 144033 79 171 83 316 21 99 406 20 40 61 528 674 816 58 145074 107 55 249 411 586 703 50 830 86 978 146132 45 50 343 54 690 801 142326 67 475 502 51 635 705 148145 204 46 360 72 515 65 9 694 722 27 809 149070 325 612 35 82 707 880

150018 259 330 563 604 24 58 151070 202 35 311 402 10 553 613 739 63 973 152142 71 298 324 94 595 781 946 153038 74 86 232 79 402 523 610 732 57 910 54 75 154012 112 36 297 302 86 585 678 755 990 155155 415 537 87 728 75 824 55 979 156058 70 186 312 404 41 514 749 84 98 157133 45 59 245 300 547 83 705 158015 118 237 503 65 857 159352 75 448 536 645 64 830 93 935

160102 35 247 97 390 661 931 161001 18 20 474 563 624 64 752 901 51 162143 294 410 26 90 519 23 48 700 18 802 163078 213 613 869 905 92 164011 320 645 6 793 89 920 31 165012 164 319 477 88 564 73 633 75 718 53 93 847 166043 57 173 224 335 430 514 49 801 72 909 167251 359 490 572 607 52 77 8 97 734 90 939 77 168000 23 115 614 777 804 996 169105 42 301 715 18 36

170055 216 42 63 94 303 400 14 563 600 48 837 171078 110 372 503 23 662 900 8 172144 65 273 315 79 484 94 516 642 79 717 843 123031 49 75 172 207 9 425 71 580 655 788 820 174093 148 232 377 520 77 627 722 75 851 4 175054 123 37 70 253 95 367 401 599 649 16083 32 543 94 774 825 177011 483 537 707 11 93 838 76 999 178037 66 9 87 139 40 226 45 325 31 511 12 73 670 752 802 179033 419 85 711 78 829

180029 197 279 317 469 81 548 63 795 954 99 181083 98 155 216 323 43 62 426 661 709 63 897 917 182024 135 506 694 74 726 964 183187 206 395 541 657 834 184060 562 768 896 974 185148 321 33 468 88 648 825 57 946 92 186498 44 614 729 838 187391 560 96 643 784 188010 52 136 275 302 6 443 700 70 800 89 992 189406 572 646 709 920 82

190200 405 604 772 869 77 949 191090 5 107 14 81 565 96 652 192126 56 86 215 57 88 358 305 87 934 193178 92 373 618 862 78 929 194122 315 568 722 888 924

CIĄGNIENIE DRUGIE.

30.000 zł. — 157998.

10.000 zł. — 21524, 144997.

5.000 zł. — 41877, 87760. 89284, 125001, 142493, 142560, 170313, 185065.

2.000 zł. — 21681, 22344. 34148, 67685, 66906, 65649, 75335, 78210. 89145, 94486, 98908, 103862, 108603. 165034, 176877, 177808, 174254 181151.

1.000 zł. — 2192, 5729, 25084. 34550, 36986, 35597, 43585, 55580, 69330. 74257, 115728, 121271, 124494, 132022. 140364, 142631, 147284, 155793, 162183. 164117, 170634, 172658, 173118, 170462. 194627, 194409.

PO Zł. 200.

306 514 621 836 1120 432 684 2019 851 918 3105 90 4258 88 315 459 747 51 5221 596 786 6826 7593 682 739 848 99 8024 48 73 847 9058 273 499 506 640 43.

10063 84 162 348 67 672 754 921 11029 153 369 534 755 826 49 904 12120 30 509 67 91 621 871 13087 151 314 418 552 629 802 954 14095 212 404 602 840 54 97 15155 685 949 16106 391 882 98 987 17101 576 609 890 18044 404 52 87 606 23 28 740 64 997 19091 551 980.

20367 463 91 645 850 21573 964 22244 521 984 23066 531 67 770 24000 585 782 979 25048 185 346 88 532 821 956 26130 624 935 27052 62 107 236 82 445 513 28058 379 84 670 96 914 29016 69 362 685 920.

30016 320 413 742 834 59 915 72 31013 269 537 722 75 946 32153 87 33073 97 132 99 246 49 391 93 34023 114 281 467 514 940 84 87 35027 306 36071 88 104 796 37115 220 857 38034 182 229 393 653 65 39232 389 498 931

40683 41076 187 407 44 61 713 940 42177 392 595 838 973 43200 74 463 550 899 44259 554 946 45532 792 969 46015 28 178 257 76 436 655 709 25 47091 109 211 16 623 76 710 870 78 48166 238 685 722 829 49003 198 233 400 610 76 892.

50021 374 491 768 80 89 908 51319 52229 736 44 844 946 53058 141 422 96 655 755 976 54156 69 853 963 55001 832 943 78 97 56018 97 656 57263 715 97 812 75 58142 59 525 655 914 59169 513 48 605 738 826 30 84.

60152 60 299 379 595 61394 730 57 924 62309 722 34 96 876 63097 632 740 73 64295 742 848 65079 190 202 72 66258 415 673 979 67875 976 68016 176 279 744 978 69333 93 544 820.

70071 110 216 371 402 91 526 904 71188 330 422 519 71 623 26 54 838 72538 658 942 73056 504 24 56 74023 578 809 75288 388 458 501 76047 150 234 576 720 17 77077 89 185 439 551 698 880 78433 502 12 617 96 870 79007 333 96 417 669.

80081 133 53 246 82 459 560 81116 557 602 897 914 82452 630 73 823 83003 112 99 435 43 766 803 968 84015 41 629 713 85291 580 85 750 81 86561 687 87094 288 388 88391 522 89035 372 427 637 723 805 32 54.

90348 564 99 716 92 831 988 99 91395 413 43 502 913 92131 642 93099 329 50 704 08 803 901 54 94142 301 30 557 62 612 843 991 95037 205 19 765 96306 623 772 97385 753 98064 248 95 305 86 775 931 99222 38 789

100013 624 101460 562 92 614 749 894 102645 924 103092 431 518 882 990 105023 147 924 42 106050 78 306 496 548 864 956 85 107195 425 609 108001 311 943 109505 41 61 644 735 110146 47 410 544 111105 345 718 44 901 93 112210 403 586 634 961 113008 258 374 458 891 902 114025 58 217 543 115246 402 969 116143 200 509 767 117046 77 705 923 118195 710 974 119983 401 91 564 662 69 844 80 120518 716 927 121074 150 238 412 935 122057 293 621 46 123128 377 511 608 972 124005 323 125252 451 530 37 126032 335 453 511 86 672 987 127181 475 608 875 128098 554 806 129116 359 503 743 893.

130104 84 328 54 699 993 131884 938 132311 405 538 686 133513 796 979 134087 250 96 406 625 85 785 135414 21 780 914 136189 348 418 624 56 986 137075 174 581 614 63 825 97 900 41 138600 139149 436 711 816 27 99

140456 599 683 141393 705 142167 546 64 635 143018 106 35 234 547 628 86 905 144013 166 282 462 621 72 145758 845 146206 47 417 597 636 724 69 969 94 147187 231 67 71 723 46 87 853 148001 226 507 871 906 149046 222 412 604 20 967 83

150128 281 474 526 665 898 151119 296 153033 616 20 52 96 983 153084 120 70 531 628 763 82 841 154022 127 75 246 434 956 80 155012 54 135 74 272 494 667 156313 44 447 640 766 909 20 99 157450 796 158153 91 587 159347 640

160343 45 51 161004 181 280 96 427 162082 88 165 557 652 57 66 80 91 747 163037 135 257 531 52 608 32 164138 55 293 904 27 165183 404 99 636 706 55 831 61 166086 433 43 542 167644 727 73 867 75 97 168137 222 33 97 319 406 559 785 814 70 169026 252 334

170320 521 34 822 171051 231 65 912 172055 169 534 691 856 950 173092 100 253 566 668 731 174018 116 60 303 579 743 979 175125 75 456 846 176226 339 576 177548 782 821 26 178049 57 221 36 610 720 921 32 36 68 179301 799

180107 66 226 350 763 181219 53 601 757 182213 25 342 512 658 446 933 46 183138 435 572 76 636 720 184344 98 415 185707 186139 331 439 666 701 948 50 56 187063 349 893 188534 66 635 51 779 80 189499 565 624

190106 232 89 617 878 191025 227 426 192088 206 429 80 716 193167 285 891 194385 517 73 657 711 39 880

CIĄGNIENIE TRZECIE.

PO Zł. 200.

396 966 1042 197 480 98 624 844 2115 35 287 395 413 32 635 61 772 854 912 82 3542 664 788 4227 429 697 716 830 995 5189 300 846 980 6074 249 374 530 755 7132 73 202 14 70 399 472 93 615 804 73 948 8016 488 92 522 802 9044 292 442 820 36 52.

10194 377 478 500 81 679 741 96 11290 303 74 881 12389 488 513 20 33 39 603 837 93 13034 436 648 14476 539 15061 146 54 589 664 804 16224 376 628 99 816 69 90 17598 628 81 18389 600 25 703 05 19337 446.

20198 229 349 643 62 73 83 880 21201 477 505 22066 172 284 627 33 854 23062 95 135 73 251 686 24034 59 328 620 721 825 25074 207 439 76 26052 162 218 635 816 953 27033 59 179 506 612 28178 260 734 906 29341

30037 186 296 468 526 983 31207 394 848 32141 73 97 220 588 835 67 92 33018 281 23 515 713 882 34190 337 682 92 963 35722 36209 483 522 935 37071 77 301 882 38079 140 94 286 675 99 910 39221 548 611 753

40241 310 600 89 911 49 41351 508 700 893 95 42045 123 69 43179 308 556 44198 484 503 774 45141 693 877 934 46497 685 801 992 47178 481 99 48228 575 650 752 925 94 98 49147 223 301 07 579 774 880 924

50006 205 45 482 721 825 91 940 51178 351 506 755 52004 525 618 771 53160 259 476 574 77 54240 716 861 93 55050 240 46 366 445 642 707 992 56167 311 12 92 613 757 894 57469 58197 418 691 777 803 965 59187 797 882.

60090 180 410 945 61078 398 488 575 600 622234 552 609 946 63210 70 531 64260 68 656 65892 959 66646 779 877 67084 462 575 95 699 971 96 68050 180 397 614 69044 137 79 486 620 832 70057 82 265 569 79 81 835.

71107 13 267 447 944 72106 98 440 856 933 77 73371 488 970 74127 905 75059 159 230 98 360 84 723 832 950 76698 823 32 992 77008 436 914 78188 326 624 760 79512 768 905 16.

80131 88 505 669 709 23 69 73 95 81002 215 541 646 720 866 92 82522 610 745 67 83325 518 839 84059 407 33 535 74 85112 494 520 670 959 86063 219 541 89 649 66 743 860 87746 937 88008 251 89067 198 258 414 729 906 16.

90065 620 753 67 871 91323 529 639 891 947 92116 229 477 561 640 747 93053 225 472 625 41 78 788 964 34003 513 75 849 95043 89 93 300 36 62 992 96026 250 664 97167 285 483 902 98516 608 09 73 785 861 99113 473 533 605 815 903 82

100218 60 63 377 432 80 728 63 821 913 101031 151 359 401 52 101160 640 103006 146 281 326 501 971 104191 242 383 897 105025 78 117 392 434 644 752 891 106068 108317 457 646 66 109135 201 382

110195 484 624 36 93 805 16 81 111307 75 461 504 97 806 112037 714 42 807 113125 245 46 363 462 734 829 43 114199 239 479 526 115083 249 360 523 116102 87 246 314 53 56 779 932 62 117065 176 786 998 118142 276 828 79 119107 276 381 739

120043 525 869 121145 428 662 789 122125 95 489 531 610 123038 221 500 603 880 124000 68 190 402 602 37 46 745 957 125211 587 653 57 824 28 44 988 126373 411 547 51 127117 128179 622 74 964 129026 269 92 488 821

130208 484 710 985 131157 203 45 63 331 48 487 501 654 781 132522 93 652 74 769 133636 39 893 945 134046 47 218 52 661 80 839 974 135017 32 230 52 62 383 540 78 935 57 136152 215 96 578 733 67 69 919 80 98 138025 139875 972

140303 575 83 628 999 141375 914 612 715 142037 166 362 66 488 505 50 143040 186 523 917 21 144136 50 95 320 518 50 921 70 145332 38 58 447 592 901 36 47 146274 634 86 749 968 147266 614 937 148107 11 263 481 718 927 58 149249 322 585 150077 129 425 756.

151437 556 684 152226 634 153017 54 123 324 74 477 592 700 18 885 154090 647 912 155241 591 632 156000 39 263 465 542 716 24 157006 199 287 590 621 736 850 158097 285 435 91 528 663 92 966

160258 464 608 161512 18 803 971 162016 274 461 716 64 163272 347 657 800 980 164169 506 37 898 165228 500 45 841 937 166673 954 167009 12 325 460 566 951 168263 437 94 716 169208 108 67 225 323 29 75 437 852.

170047 855 77 171778 172074 176 90 592 799 827 70 173488 726 800 999 174140 69 442 516 175021 94 105 258 544 768 910 60 69 176379 759 65 177025 190 236 37 410 764 76 178047 196 582 179170 306 82 740 52.

180021 28 62 353 637 752 181199 241 479 606 908 182354 447 543 82 664 183173 547 627 42 50 59 845 184185 523 28 654 86 936 185227 427 58 515 604 69 809 186284 307 728 821 984 187004 132 286 620 188382 431 76 952 189668

190393 441 72 568 696 942 191053 308 531 648 94 192019 171 230 828 75 518 903 20 193350 492 945 94 194183 379 414 554 799 822

זאַל פילהאַרמאָניע
נאַרוטאָוויטשאַ 20
טעל. 213-84

פרייטאָג-צו-נאַכטס דעם 15 מאַי, 7.30 אָוונט, צומאָרגענס שבת. פ׳ בהר-בחוקותי, שמברכים ר״ח סיון, ד. 16 מאַי, 9 פריה, וועט דער טאַלאַנט-פולער בודאַפעסטער אויבער-קאַנטאָר פון דער איזראַעליטישער געמיינדע

משה פריים

וועלכער האָט זיך קונה-שם גע-ווען אַלס דער צווייטער „ראַזומני“ מיט זיינע האַרציגע תפלות אין פוילען אויך אין גאַנץ אונגאַרן

דאַווענען קבלת שבת. מעריב. ספירה. שחרית. ר״ח בענשען און מוסף מיט דעם אַנטייל פון פראָפעסיאָנעלן גוט-איינשטודירטן כאָר אונטער דער ליטונג פון בעוואוסטן שילער פון פראָפ. י. זאַקס — לאַזאַס גורפינקיעל. עס וועט אויסגעפירט ווערן די שענסטע קאָמפּאָזיציעס פון רעליגיעזער נגינה. —::— בילעטן צום פרייז פון 75 גר. פערקויפט די קאַסע פון פילהאַרמאָניע אויך די טערקישע קאַנדיטאָריי עק פּיעטריקאָווער און פאָלודניאָווע.

דער מייסטער פון דער מאַסקע
Borys Karloff
אין גרויסן פילם פון גרויל א. נ.
ס׳געהיימניש פון א שוואַרצע שטוב
EUROPA קירצליך אין קינא

ערב די האַנדווערקער-אויסשטע-לונג אין סטאַשיץ פאַרק

אין 8 טעג אַרום וועט געעפענט ווערן די האַנדווערקער - אויסשטעלונג אין סטאַשיץ-פאַרק, וואָס האָט געוועקט די אויפמערקזאַמקייט פון כלל האַנדווערקער. די אויסשטעלונג וועט אָנהאַלטן פון 17 מאַי ביז 7 יוני.

צווישן דער גרויסער צאָהל אויסשטעלער גע-פינען זיך די אָנגעזעהענסטע האַנדווערקער-פירמעס פון די פאַרשידענסטע בראַנזשעס און אויך די בראַנזשעס, וועלכע אַרבייטן מיט דער האַנד-ווערקעריי, דורך צושטעלן מאַטעריאַלן און מכ-שירים, מאַשינען און רויה-שטאָפן, לאָדזער אינ-דוסטריע-אַנשטאַלטן און פון דער סביבה.

איצט, נאָכדעם ווי עס זענען פאַרענדיגט גע-וואָרען די בוי-אַרבייטן ביי די אַלגעמיינע פאַוויל-יאָנען, ווערט געפירט אַן אינטענסיווע אַרבייט ביים איינאָרדנען די קיאָסקען.

די דירעקציע פון דער אויסשטעלונג אין סטאַ-שיץ-פאַרק פאַוויליאָן „פ“ איז טעטיג טעגליך פון 9 ביז 3 און פון 5 ביז 8 אָוונד. טעלעפאָן פון דירעקציע 36-188.

טעאַטער, מוזיק און פאַרוויילונג
(קאָמוניקאַטן)

גאַסטשפילן פון קליינקונסט-טעאַטער אַראַראַט אין טעאַטער „ראַזמאַיטאָשטשי“

גאַנץ לאָדז יונג און אַלט, אָרים און רייך, גרויס און קליין, אַלץ איז פאַראינטערעסירט מיט דער פּרעה-ליבער חברה אַראַראַטניקעס פון טעאַטער „ראַזמאַיטאָש-טשי“, וועלכע צושטרייען די מרה-שחורה׳דיגע מיט זייער פּראָגראַם „אַ וועלט מיט נסים“. איינער דעם צוויי-טען האָלט אין איין פרעגן: האָסטו שוין געזעהן אַ וועלט מיט נסים? וואָס?! האָסט נאָך נישט געזעהן אַ וועלט מיט נסים? קלער נישט קיין סך און לויף זעהן. דו וועסט פאַרגעסן פון אַלע צרות און ווייטאָגען און צאָהלונגען, ווייל זיצענדיג אויף׳ן פּראָגראַם „אַ וועלט מיט נסים“ האַלט מען דריי שעה אין איין לאַכען און זיך האַלטן ביי די זייטען. גיט מיט פרוי און קינדער עלטערן, שווער און שוויגער, ווייל אַ וועלט מיט נסים וועט שוין לאַנג נישט געהן נאָר דעם פרייטאָג און שבת ביז טאָג און אָוונט

וויערא קאָניעווסקאַ פאַול ברייטמאַן אין זייער לעצטער פּרעמיערע אין פילהאַרמאָניע

פאַרן אָפּפאָהרען פון לאָדז טרעטן אויף די בע-ליבטע אַרטיסטען וויערא קאָניעווסקאַ און פאַול ברייט-מאַן אין זייער שלאַגער. „דער קאַבאַרעט זינגער“ איז אַ פאַרשטעלונג, וואָס בעהאַנדעלט אַ וואונדערבאַרען פּראָ-בלעם, דעם אַקטיאָרען-לעבען, וועלכע איז פּרעכטיג גע-שילדערט פון מחבר.

די פּיעסע פאַרמאָגט אַ גאַנצע רייה פּרעכטיגע גע-זאַנגס-נומערן, איז פולשטענדיג אייראָפּעאיש, סיי לויטן אינהאַלט, סיי לויט די מוזיק, סיי לויט די דעקאָראַציעס און קאָסטיומען.

די פּיעסע האָט איבעראַל געהאַט אַ גרויסן ערפאָלג און מען דאַרף האָפען, אַז פאַרן אָפּפאָהרען פון דער טרו-פּע וועט גאַנץ לאָדז קומען זיי געזעגענען.

זונטאָג אַ פאַרשטעלונג לטובת תומכי אורחים

זונטאָג דעם 10-טען מאַי (ל״ג בעומר) אָרדענט איין דער הילפס-פעראיין „תומכי אורחים“ אַ פאַרשטע-לונג אין פילהאַרמאָניע-זאַל, געשפּילט וועט ווערן די נייעסטע פּרעמיערע „דער קאַבאַרעט-זינגער“ מיט אַנ-טייל פון די בעליבטע אַרטיסטען וויערא קאָניעווסקאַ און פאַול ברייטמאַן. ס׳איז צו ערוואַרטען, אַז די יו-דישע בעפעלקערונג וועט גערן בעזוכען די זונטאָגדיגע פאַרשטעלונג, בכדי צו געבען די מעגליכקייט די פּער-וואַלטונג פאָרטצוזעצען איהר אַרבייט לטובת די אָרימע פאַמיליעס, וועלכע געניסען פון „תומכי אורחים“.

פריהמאָרגען פון אַרטיסטישע טענץ

זונטאָג דעם 10 מאַי פּינקטליך 12 פאַרמיטאָג קומט פאָר אין טעאַטער „ראַזמאַיטאָשטשי“ אַ גרויסע פריה-מאָרגען פון אַרטיסטישע טענץ אָרגאַניזירט דורך די שו-לעם פון גימנאַסטיק און פּלאַסטיק פון א. זילבערשטיין, ש. סוזען, און אסתר מילשטיין. אַחוץ די אויבענדער-מאָנטע לעהרערינס נעמען אָנטייל 95 שילערינס. פאַר-קויף פון בילעטן אין „זשעמיאַנסקאַ“ רוג פּעט-ריקאָווער און מאָניושקי.

פון פוילישען טעאַטער

היינט 8.30 אָוונד — „אינטרוז“, שבת 4 בייטאָג — „באַלאַרינאַ“, 8.30 אָוונד — „מאַטורא“.

שווערע לאַגע אין דער קאָנפעקציע-אינדוסטריע

עס ווערען ערוואַרט אַ גאַנצע רייהע באַנקראָטען

(אַג) די לעצטע צוויי חדשים איז אויפ׳ן לאָדזער קאָנפעקציע-מאַרק באַטירט געוואָרען אַ נייע כוואַליע פון באַנקראָטען. מיר האָבען שוין אָנגעגעבען 4 גרעסערע באַנקראָטען, צווישען וועלכע עס געפינען זיך קאָנפעקציע-פירמען, וואָס זענען שולדיג פון 200 ביז 300 טויזענד זל. איצט איז שייכות מיט די צאָהלונגען, וואָס פאַלען אויס פון 1—15 מאַי, ווערען ערוואַרט נייע באַנקראָטען. לויט דער מיי-נונג פון די פאַראינטערעסירטע קרייזען דערמאָהנט די איצטיגע לאַגע אין דער קאָנפעקציע-אינדוסטריע דאָס יאָהר 1929-30, ווען די גאַנצע לאָדזער קאָנ-פעקציע-אינדוסטריע איז געשטאַנען אונטער׳ן ציי-כען פון אויפגעלאָשטשען און נאַדזאָרען. דאָס איצ-טיגע אָפּשטעלען פון די צאָהלונגען אונטערשיידעט זיך אָבער דערמיט, וואָס עס איז אַן אויסדרוק פון קרידיס, בעת דאַן איז עס נאָר געווען אַ מיטעל פטור צו ווערען פון די חובות.

די סיבות זענען, לויט די פאַראינטערעסירטע קרייזען, פאָלגענדע: 1) דאָס פאַלען פון דער קאָנ-סומציע; 2) אין די לעצטע יאָהרען זענען די ווע-טערן, פון וועלכע די קאָנפעקציע-אינדוסטריע איז שטאַרק אָפּהענגיג, נישט געווען גינסטיג פאַר דער קאָנפעקציע-אינדוסטריע; 3) די קאָנקורענץ אין דער בראַנזשע וואַקסט ממש אין אַ געאָמעטרישער פּראָ-גרעסיע.

בראַוואָ, לאָדז!

צו דער פּרעמיערע פון יודישען קלאַנג-פילם „על חטא“

ווי די לעצטער ווייסען שוין פון דער פּרעסע, ווערט דער יודישער קלאַנג-פילם איצט דעמאָנסטרירט אין עטליכע שטעט אין פוילען. אין וואַרשאַ, קראָקאַ און אַנד. שטעט. איבעראַל, אין אַלע שטעט, וואו דער פילם ווערט דעמאָנסטרירט, ווערט ער אויפ-גענומען מיט בעגייסטערונג.

אויב פאַר אַנדערע שטעט, האָט דאָס דעמאָנ-סטרירען דעם דאָזיגען פילם אַרויסגערופען פאַר-אינטערעסירונג, האָט דער פילם פאַר לאָדז אַ דאָ-פּעלטע בעדייטונג, שוין דערפאַר אַליין, וואָס די „הויפּט-מחותנים“ אין דעם פילם זענען לאָדזער. אַנהויבענדיג פון מחבר, י. מ. נייַמאַן, אַ געוועזענער אַ לאָדזער, דער רעזשיסער אַלעקסאַנדער מאַר-טען — אַ לאָדזער. די הויפּט-ראָלען פיהרען אויס די בעקאַנטע אַראַראַטניקעס, די לאָדזער ליב-לינגע דזשיגאַן און שומאַכער. און דער קליינער שמואליק גאָלדשטיין איז אַ טערק? אויך אַ לאָדזער, אַ געוועזענער אַ לאָדזער.

איצט דער קאָמפּאָזיטאָר הענעך קאָן — אַ לאָד-זער. דער קינסטלערישער לייטער יאַנקעל אַדלער ווי-דער אַ לאָדזער.

הקיצור, אין דעם פילם „על חטא“ האָט לאָדז דאָס וואָרט. אָנהויבענדיג פון מחבר, אַרטיסטען, קאָמפּאָזיטאָר און דעקאָראַטאָר. דערפאַר האָט דער איטערעס צו דעם דאָזיגען פילם אַ דאָפּעלטע בע-דייטונג. ס׳איז דערום קיין חידוש נישט, וואָס דער לאָדזער יודישער טעאַטער-עולם האָט מיט אַזאַ אומ-געדולד געוואַרט אויף דער פּרעמיערע, און וואָס דער עולם האָט מיטגעשלינגען יעדעס וואָרט, מיט דער גרעסטער אויפמערקזאַמקייט נאָכגעפאָלגט יעדע סצע-נע. ס׳איז געגאַנגען געוויסען אַ קוק צו טאָן אויפ׳ן עולם, וועלכער האָט אָנגערופען יעדען אַרטיסט מיט׳ן נאָ-מען:

— דאָס איז דזשיגאַן!
— יענער איז שומאַכער!
— אַהאַ, גאָלדשטיינדעל!
— דער אַלטער איז מאַרשעווסקי!
— די סעקרעטאַרקע איז דאָך די סעגאַלאָוויטש!

און אַזוי, האָט מען יעדען אַרטיסט בעזונדער מקבל פנים געווען ווי אייגענע, ווי לאָדזער קינדער.

דער פילם האָט אַלע מעלות צו האָבען ערפאָלג.

דער אָנהויב פון דער אַקציע קומט פאָר אין די ערש-טע קריגס-יאָהרען אין אַ קליין שטעטעל, וואָס איז אָקופּירט פון די עסטרייכער. עס איז פון די הונ-דערטער טראַגעדיעס, וואָס האָבען זיך אין יענע יאָהרען אָפּגעשפּילט. יודישע מיידלעך האָבען זיך פאַרליבט אין עסטרייכישע אָדער אונגאַרישע אָפי-צירען. שפּעטער אַ קינד. ער ווערט גערופען אויפ׳ן פראָנט, שטאַרבט, זי אַנטלויפט אום יום-כפור פון טאַטענס שטוב. וואַרפט אונטער ס׳קינד ביים טאַ-טענס טיר, אַנטלויפט קיין אַמעריקאַ, קומט מיט 20 יאָהר שפּעטער צוריק אַלס „רייכע אַמעריקאַנערין“, געפינט אויס איהר קינד א. אז. וו. א. אז. וו.

דער ספור המעשה איז פאַר אונז נישט פרעמד. די סצענעס שטעהען נאָך אונז פאַר די אויגען. דער צווייער ווערט מיטגעריסען, לייד׳ט מיט מיט די ליי-דען פון אסתר׳ן (רחל האָלצער), וואָס האָט נישט געהאַט קיין אַנדער עצה ווי אונטערוואַרפען איהר קינד ביים פאָטערס שוועל. דער עולם לאַכט מיט מיט די צוויי טראַגי קאָמישע געשטאַלטען פון דעם פאָרל (דזשיגאַן-שומאַכער) און פון דעם שניידער-יונגעל (גאָלדשטיין).

הקיצור, דער פילם „על חטא“ האָט אַלע שאַנ-סען אויף ערפאָלג. בפרט ביי אונז אין לאָדז.

זיצענדיג אין קינאָ „מיראַזש“ און זעהענדיג דעם פילם, ווילט זיך אויסשרייען:

— בראַוואָ לאָדז!

* * *

CASINO שוין אין נאָהענטסטען פּראָגראַם פון קינאָ
רייצט מיט אַ לידל. פאַרפיהרט מיט אַ שפּיל פאַרכשופט מיט איר חן
GRACE MOORE
אין איהר נייעסטן פילם א. נ. „דו ווערסט שטענדיג זיין מיינע“.

ראַדיאָ - פּראָגראַם

פרייטאָג, דעם 8-טען מאַי

6.34 גימנאַסטיק, 6.50 מוזיק (פּליטען), 7.20 ידיעות, 7.35 אינפאָרמאַציעס, 7.40 מוזיק (פּליטען), 8 אוידיציע פאַר שולען, 8.10 אוידיציע פאַר פאַבראָוו-צעס, 11.57 צייט-סיגנאַל, 12.03 ידיעות, 12.15 אוי-דיציע פאַר שולען, 12.45 קאָנצערט, 110 הויז-ווירט-שאַפט, 1.15 פון אַרבייטס-מאַרק, 1.20 מוזיק (פּליטען), 3.12 לאָדזער בערזע, 3.15 עקספּאָרט, 3.20 קאָנצערט, 4 שמועס פאַר קראַנקע, 4.15 פּליטען, 4.45 שמועס פאַר קינ-דער, 5 רעפעראַט, 5.15 פּאָעזיע, 5.20 קאָנצערט, 5.50 ראַטגעבער פאַר ספּאָרטלער, 6 קאָנצערט, 6.30 פעליעטאָן וועגען דער ערשטער 3-טער מאַי-מאַניפעסטאַציע אין לאָדז, 6.45 פּליטען, 7.20 רעקלאַמע-קאָנצערט, 7.35 ספּאָרט 10 סימפאָנישער קאָנצערט, 10.45 ידיעות און קאָמוני-קאַטען, 1050 טאַנץ-מוזיק.

שבת, דעם 9-טען מאַי

6.34 גימנאַסטיק, 6.50 מוזיק (פּליטען), 7.20 ידיעות, 7.35 אינפאָרמאַציעס, 7.40 מוזיק (פּליטען), 8 אוידיציע פאַר שולען, 8.10 אוידיציע פאַר פאַבראָוו-צעס, 11.57 צייט-סיגנאַל, 12.03 ידיעות, 12.15 פּליטען, 12.25 קאָנצערט, 1.10 הויזווירטשאַפט, 1.15 פוילישע פאָלקס-מוזיק (פּליטען), 2.25 לאָדזער בערזע, 2.30 פּאָפּולערע מוזיק (פּליטן), 3 „די מאַמע אַ ציגייַנערין“ — דערצעהלונג, 3.15 „אונזער ים-האַנדעל“, 3.20 וואַרשאַ-ווער בערזע, 3.30 קאָנצערט, 4 לעקציע פראַנצויזיש, 4.15 אַ קינדער-מעשה׳לע. 4.45 „גאַנץ פוילען זינגט“, 5 מאַי-גאַטעסדינסט, 5.50 שמועס וועגען דער פּראָווינץ, 6 קאָנצערט פון פּרויזען, 6.40 „דאָס לאָדזער לעבען“, 6.50 אַפּעל צו די פייערלעשער, 6.55 „דער פרעהליכער רויך פון קוימען“, 7.20 רעקלאַמע - קאָנצערט, 7.35 ספּאָרט,

אַפּטייקען.

היינטיגע נאַכט - דיזשורען

(אַ) היינט ביינאַכט דיזשורירען: סאַראָסקאַר ראַנציער (זשעראָמסקע 57), וו. גראַשקאָווסקי 11 (ליס-טאָפּאַדאַ 15), ט. קאַרלין (פּילסודסקיעגאָ 54), ר. רעמבעלינסקי (אַנדזשעיאַ 28), י. כאַנדזשינסקי (פּעטריקאָווער 165), ע. מילער (פּעטריקאָווער 46), ג. אַנטאָניעוויטש (פּאַביאַניצער 56).

רעפעראַט פון דר. נתן עק אין „תרבות“

שבת, דעם 9 מאַי אין אָוונט קומט פאָר אין „תרבות“ פּעטריקאָווער 18 אַ רעפעראַט פון דר. נתן עק א.ד.ט. דאָס לעבען און שאַפען פון שאול טשערניכאָווסקי. דער אַריינגאַנג איז פריי — אַלע העברעער און סימפּאַ-טיקער ווערען געבעטען צו קומען פּינקטליך.

פון „ברית הקנאים“

שבת, דעם 9 ד. ח. אין אָוונט קומט פאָר אין לאָ-קאַל פון גדוד „הכובש“ אַ קאָלעקטיווער רעפעראַט פון די ח״ה מפקיד הגליל משה זילבערבערג ק. ש. לווינסאָן, ה. קאַשראָן, און נח קראַוט א. ד.ט. יודען, ענגלענדער און אַראַבער (אין צוזאַמענהאַנג מיט די לעצטע געשעהעני-שען אין ארץ ישראל) איינגאַנג פאַר אַלע!

פון „מזרחי“

מאָרגען שבת, פ. אמור נאָך קריאת התורה, וועט אָפּ-געריכט ווערען אין דער שוהל „שערי מזרחי“ ביים לאָד-זער „מזרחי“ (זאַכאָדניאַ 63) אַ הזכרה נאָך די געפאַ-לענע קדושים בעת די לעצטע טרויעריגע געשעהנישען אין א״י. מספיד זיין וועט הרב ר׳ יעקב גוטקאָווסקי.

...ריעזיגע פערבערענס געוואָרען לעבעדיגערהייד

...אין דאָרף לאַשעוו, יולוונער קרייז, איז ...כען אַ שרפה אין דער ווירטשאַפט פון ...פּאַקולאַ.

...לאָס פרוי, אַנטאָניאַ, זייך טאָכטער, מאַר-... די לאָקאַטאָרקע מאַריאַננאַ יאַנוטשעק ...האַלפען ראַטעווען דאָס פערמעגען. ...זיי זענען אַריין צום לעצטן מאָל אין דער ...שטוב, איז דער באַלקען איינגעפאַלען, ...די פרויען זענען פערברענט געוואָרען לע-...הייד.

נ׳אויסגעצייכנט נייע קאָרט-געשעפט

...מסחר לעבט כסדר איבער אַ שווערען ...וואָס פערשפרייט זיך און נעמט אַרום אַלע ...פון דער אינדוסטריע און האַנדעל.

...אַלץ שאַפט אַ שווערע ווירטשאַפטליכע ...וואָס איצט אויס איהר ווירקונג אויף ...פון דער געזעלשאַפט.

...אַזאַ לאַגע ווערען געשטעלט פאַר׳ן מסחר ...דאַרפן זיך צוצופאַסן צו די נייע שווערע ...באַדינגונגען. עס מוזן געבילדעט ווערען ...קויף-מיטלען און מעטאָדען, וואָס זאָלען ...מאַכען פאַר׳ן קאָנסומענט צו געניסען פון ...בעסטע פּראָדוקציעס.

...איצט אַן אַ בעדעגונג אין דער סוחרים-... נייע האַנדעלס-פאָרמען. די נייע האַנ-...לאָדזער זובקע, וואָס איז געעפענט געוואָרען אויף ...19, די פירמע פוטער-הענדלער און ...איז אַ מוסטער-געשעפט אין איינקלאַנג ...נייע לעבענס-בעדינגונגען. די בעסטע קוואַ-...סחורות, גרויסער אויסוואַהל און צוגענג-...פרייזן.

...פעלענדע ברידער
...טיס, אַדזשיוואַל. סוויף, זאַ-... און פּיזדראַ ווארטען אויף דיר.
העלפ!

אַ טרויער-אַקאַדעמיע אין „הרצליה“

...די שלשים נאָך פרוי מרים קאַצענעלענבאָגען נ״ע

...מאָרגען, זונטאָג, צו די שלושים נאָך ...קאַנטער ציוניסטישער עסקנות און געזעל-...טוערין, פרוי מרים קאַצענעלענבאָגען ...וועט אַרום 1 אַ זייגער בייטאָג פאָרקומען ...טרויער-אַקאַדעמיע אין לאָקאַל פון דער ציוניס-...קינדער-היים „הרצליה“. אַלס רעדנער וועלען ...אָנגעזעהענע לאָדזער ציוניסטישע עס-...אין דאַמען פון „הרצליה“.

...צייכן פון טרויער וועט איבערן איינגאַנג ...אויסגעהאַנגען אַ גרויס בילד פון דער פער-...איינגעהילט אין שוואַרצען.

...טע פאָרלעזונג פון דר. ה. קנאַפּינג איבער „אבות“

...מאָרגען, שבת 5 אַ זייגער נאָכם. קומט פאָר אַ פאָר-... אין „הסתדרות החלוץ המזרחי“ פון ד״ר ה. ...א. ד. ט. „ר׳ יוחנן בן זכאי והמשת תלמידיו“ ...פערזענליכקייט אין צייט פון ר׳ יוחנן, ר׳ ...אַלס אומגעשטאַלטער פון יודענטום, זיין שולע, ...פון פּינף, די פערזענליכקייטן פון זיינע ...זייערע מדות, עין טובה — חבר טוב שכן ...טוב, עתידות, אָפּטימיזם, דאָס גייסטיגעאויג, ...פּלם-בליק, דער גלויבען אין דער מענשהייט, צו-... די פעלקער, וויסענשאַפט אַלס זוג פון די מענש ...קולטור, אהבה ויראה, די קאָנסעקווענצען פון די ...איהר אָפּשפּיגלונג אין שפּעטערן לעבען און יו-...פאָלק, די נענטשליכע זייט פון מדות.

Dr. med. Trepman
...אַליסט פאַר טריפער, סיפילים און הויט-קראַנקהייטען.
בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע.
...וואַדזקאַ 6, טעל. 12-234
...פון 8—11 פאַרם. און פון 6—9 אָוונט.

ווויכטיגע איבעראַשונג פאַר לאָדז און פּראָווינץ!
דערמיט טייל איך מיט דער געעהרטער קונדשאַפט, אַז צום איצטיגען פריהלינג און זומער-סעזאָן בעזיצט מיין גוט-בעקאַנטע הוט-פירמע
„Szerlauns“
(אינה: אַבראַם וויטש)
10 פּיעטריקאָווער 10
טעל. 09-231
אַ גרויסען אויסוואַהל פון די בעסטע
הערן-היטעל מאַרקע **Hückel**
און פון אַנדערע ערשטקלאַסיגע פירמען, ווי אויך ביליגערע. אויך בעזיצן מיר אַ גרויסען אויסוואַהל פון עלעגאַנטע יודישע טוכענע און סאַמעטענע
היטלער ביליגע פרייזען
געדענקט די אַדרעס! :-: שבת איז דאָס געשעפט געשלאָסען.

זאַל פילהאַרמאָניע טעל. 213-84 | זונטאָג, דעם 10-טן ד. ח. 4.30 נאָכמיטאָג איינציגע פאָרשטעלונג פאַר קינדער
ערשטער טייל: אונטער דער לייטונג פון ZOFJA MOLIŃSKA ג. דראַמ. אַרט. פון טעאַטער „Reduta" — LALKI
צווייטער טייל: צווישן בלומען
דריטער טייל: מאַטראָזען=טאַנץ
רעזשי און טענץ לויט אויפטראָג פון Zofja Molińska —::— בילעטן צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

פרויד — מענש און יוד

(ענדע פון דער 5-טער זייט)

...איז דער ערלייזער, חער רריסטער, דער וועגפיהר־...ער — א יוד...

אמת איז, אז פרויד און זיינע תלמידים ברענגען ...רלעזונג צו יחידים, און אז זיי קענען נאָר שטילען ... טראָפּען אין דעם ים פון די אַלמענשליכע ליידען, ...מער די וועטען, וואָס האָבען פרויד'ן געפיהרט צו ...ערשטעהען און צו היילען די אינדיווידועלע פּסי־...יק, פיהרען אויך אויף דער לייזונג און אפשר אויך ...יילונג פון דער היינטיגער פעלקער־היסטעריע, מאַ־...ען־היסטעריע, נאַציאָנאַלע „אינפעריאָריטי קאָמפּ־...עקס" און אנדערע פּסיכישע סימפּטאָמען, וואָס ...רענגען מיט דעם שאָוויניזם, דעמאַגאָגיע, העראָ־...עהנעמערונג פון די „פיהרער" און די טיכען בלוט ...און טרעהרען אין וועלכע זיי נויטען דער מענשהייט ...יך צו באָדען.

זיכער איז, אז דער רעוואָלוציאָנער, דער פּאָלי־...ישער און סאָציאַלער קעמפער, וואָס ווייסט נישט ...ער ווער זיין שונא איז, נאָר אויך פאַרוואָס יענער ...ין איהם א שונא, האָט שוין דערמיט געוואונען א ...עלפט פון דעם קאַמף. אָהן אַנ'אַנאַליז איז א קאַמף

דאָס זעלבע ווי א מיטעל־אַלטערליכע אָפּעראַציע: שנייד אויס דאָס געזונדע מיט דעם קראַנקען... דער נביא קומט פאַרן סאָלדאַט און דער געשיכטע פון יודישע פּריוהייטס־קעמפער, און אַזוי ווי דער נביא איז אָפטמאָל געווען דער בעל מופת און האָט פאַר־טריבען דיבוקים, כאָטש ביידענס אייגענטליכע מי־סיע איז געווען אוניווערזאַלע ערלייזונג — אַזוי איז אויך פרויד דער נעהווען־דאָקטאָר א פּאַציפיסט, א הומאַניסט און א פּאָטענציאַלער כוח אין דער מענ־שליכער בעפרייאונג.

און איך שליסען וועטען פרויד דעם יודען איז כדאי מיט זיינע אייגענע ווערטער ארויסגעזאָגט ערשט די מעג:

„פרעגט מען מיר, וואָס איז נאָך יודיש אין דיר, ווען דו האָסט שוין אויפגעגעבען אַלע געמיינזאַמקיי־טען מיט דיינע פאָלקס־ברידער? וועל איך ענטפע־רען: נאָך זעהר א סך, וואהרשיינליך די הויפּט־זאַך, אָבער דאָס דאָזיגע וועזענטליכע קען איך נאָך נישט כעגענווערטיג אויספאַסען אין קיין קלאָרע ווערטער, שפּעטער וועט עס גיכער ווערען צוגענגליך פאַר וויסענ־שאַפטליכער אריינבליק. (יט"א).

ווערמען האָט זי פערראַטען?

(סוף פון דער 10. זייט)

...פּרעכענט: צו וואָס האָט די איהם פאַרראַפט זאָגען, ...ז זי איז איהם געווען געטריי?

... העברי האָט א ווילע געשוויגען, איז געשטאַנען ...ר איהר מיט א געזונקענעם קאָפּ, טיף פערטראַכט. ...אקט, ווי נאַריש ער איז עס געווען! האָט ער בעד־...ארפט פערלירען א ווייבעל, וואָס איז אַזוי זיס, ...זוי ליב, אַזוי שעהן? ווען ער דען אמאָל געפּי־...ען א בעסערע פון איהר? עס האָט אָבער אַזוי פאַר ...ירט. ער איז געווען יונג און נאַריש און האָט נישט ...ווהאוסט ווי צו שעצען זיין גליק. אָבער וואָס איז ...א צו ריידען, ער איז גע/טט און קאָן עס מעהר ...ישט כאַפּען צוריק. עס איז פערפאַלען! אָבער זי ...יין פאָרט דאָ, — און עס איז אַזוי שווער צו שיידען ...יך פון איהר.

— פלאָרא, — האָט ער, ענדליך, ארויסגעזאָגט, — דו ביסט דאָ איינע אַליין... און איך, איך בין דאָ ...יך איינער אַליין.... מעג איך אמאָל דיר האַלטען ...עזעלשאַפט?.. ווילסטו מיר פערשאַפען דעם פער־...ניגען און עסען מיט מיר היינט אָוופּערנאַכט?

זי האָט מעכאַניש געזאָגט „יאָ". זיין שטימע ...אָט געקלונגען אַזוי האַרציג, און זי האָט איהם ...ישט געקאָנט אָפּזאָגען. זי האָט געפיהלט, אז זי וועט ...ויזען טון, וואָס ער וועט וועלען, אויב ער וועט ...ס נאָר וועלען... זי איז געווען צו שוואַך צו שטעל־...ען זיך קעגען זיין ווילען, וואָס האָט זי שטענדיג ...עהערשט.

ווען זי איז אריין אין איהר צימער פון האָטעל ...ויף איבערצוטאָן זיך צו געהען עסען מיט איהם, ...אָט זי געטראַכט פאַר זיך:

„איך האָב זיך קיינמאָל נישט גענומען קיין ...ליבטען.... אָבער „ער" איז עפּעס אַנדערש.... ער ...יז געווען מיין מאַן.... איך בין, הייסט עס, פריהער ...ון אַלע געווען זיין פרוי.... יענער, דער אַנדערער, ...אָס האָט מיך אָוועקגענומען פון איהם.... פאַר קיין ...ך אין דער וועלט וועל איך נישט נאָכגעבען אַנ'־

אַנדער מאַן, — איך בין אַנ'ערליכע, אַנ'אָרענט־ליכע פרוי.... אָבער ער איז עפּעס אַנדערש"....

און נאָך שפּעטער אין אָוונט האָט זי אין פולען ערנסט זיך געשטעלט די פראַגע:

„ווערמען האָב איך היינט פערראַטען?... ווע־מען?...."

און זי האָט זיך נישט געקאָנט געבען קיין ענט־פער אויף דער האַרטער פראַגע.

RIALTO
הומאָר! דראַמע! פּיקאַנטעריע!
היינט און פאָלגענדע טעג!
אָנהויב 4 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 בייט.
CALIENTE
די שטאָט פון ליבע
ברעהליכער פּראָס פון סטאָפּיציעלע־ענדען אינהאַלט. אין די הויפּט־ראָלען:
DOLORES DEL RIO
PAT O'BRIEN
פּרייזען פון די פּלעצער פון 85 גר.
פרימאַרגען=סעאַנסען

ווענעז דער יודישער ליטעראטור

(ענדע פון דער 6-טער זייט)

דער רוסישער ליטעראַטור, און נישט, ווי די מש־כילים—דאָס רוב אויף דער העברעאישער ליטעראַ־טור, האָט זי זיך טיילווייז מיט מענדעלע'ס „קליאַ־טשע" און מיט די אַנדערע ווערק פון זיין ערשטען פּרוכטבאַרען שאַפונג - פּעריאָד — זיך געקאַיקט. און איהר, קלוגע קאַהאַן אַליין ... וואָס וועגען דער „קליאַטשע" געשריבען ערגיץ־וואו מיט בע־גייסטערונג. אויך די תלמודיסטישע מאַסען, און אַזעלכע זענען דאַן געווען אין אַ גרויסער צאָהל אין רוסלאַנד, פּוילען, וואָלין און גאַליציען — האָבען מענדעלע'ן געלייענט. די אַרבייטער האָבען, אמת, מענדעלע'ן אָנגעהויבען צו לייענען ערשט ביי דעם אַריינדרינגען פון דעם סאָציאַליזם אין דער יודישער גאַס.

אָבער אויך מענדעלע איז נישט דער אָנהויב פון דער יודישער ליטעראַטור אפילו בכלל. אפילו נישט לינעצקי און ישראל אַקסענפעלד. די יודישע וועלטליכע ליטעראַטור — ווערען מיר געוואָהר — אַ דאַנק די נייע אויספאָרשונגען פון די יודישע ליטעראַטור היסטאָריקער, ווי ד"ר ישראל צינבערג, ד"ר מאַקס ווײַנרייך, מאַקס עריק, זרמן רייזען, ש. גינזבורג און אַנדערע — האָט שוין פערמאָגט בעלעטריסטישע ווערק און גרויסע פּאָעמען און עפּאָפּייען אין דעם פופצענטען יאָרהונדערט! סיי אָריגינעלע, סיי איבערגעדיכטעטע פון ווערק פון אַנדערע ליטעראַטורען. ס'איז גענוג אָנצורופען דאָ דעם נאָמען פון אליהו בחור — לעוויטאַס, איינער פון די גרעסטע געלעהרטע פון יענער צייט, וועל־כער האָט שוין דאַן מיט עטליכע הונדערט יאָהר צוריק בארייכערט די דאַמאָלסדיגע יודישע וועלט־ליכע ליטעראַטור מיט גרויסע ווערק, וואָס ווען מען שרייבט זי איבער אויף ניי־יודיש, אויף דעם היינ־טיגען יודיש, וואָלט מען זיי געלייענט מיט גרויס פּריד! מיט איין וואָרט — די יודישע ליטעראַטור איז טאַקע אַ נייע, אַ יונגע, אָבער זי ציהט איהר יחוס פון פיל דורות צוריק!!

אָבער אפילו, אַז מען זאָל אַזוי ווייט צוריק נישט געהן, האָבען שוין אין ענדע פון אַכצענטען און אין אָנהויב פון ניינצענטען יאָהרהונדערט גע־שאַפען אין יודיש אַזעלכע קאַריפּעען, הגם פּיאָ־נערען, ווי יצחק בער לעווינזאָהן, וואָס זיין „הפקר־וועלט" איז אַ מייסטער־ווערק לויט אינהאַלט, סטיל און פאָרמע; ווי ד"ר שלמה עטינגער, וואָס זיינע לידער, פאַבעלן און זיין טעאַטער־שטיק „סערקעלע" קען מען נאָך היינט לייענען מיט פריד — ריינע, זויבערע, ציכטיגע און ליכטיגע ווערק!

אין יאָהר 1861 האָט אין אָדעס אָנגעהויבען צו דערשיינען אַ וועכענטליכע צייטונג אין יודיש — פון אַלעקסאַנדער צעדערבוים — מיטן העברע־אישען נאָמען „קול מבשר". אין „קול מבשר" האָ־בען זיך געדרוקט די דאַמאָלסדיגע קאַריפּעען פון דער יודישער ליטעראַטור: אברהם גאָלדפאַדען, לינעצקי, מענדעלע און אַנדערע. אין 1881, נאָכדעם ווי אין 1869 איז אין אָדעס דער „קול מבשר" אונ־טערגעגאַנגען, הגם ער האָט געהאַט אַ סך אַבאָ־נענטען און איבערהויפּט לעזער — ווייל אין יע־נער צייט פלעגט איין עקזעמפּליאַר פון א נומער געלייענט ווערען פון צענדליגער יודען — מאַנס־בילען און פרויען, — האָט אָנגעהויבען צו דער־שיינען שוין אין פּעטערבורג אין יודיש אַ וואָכענ־

בלאַט „דאָס יודישע פאָלקסבלאַט", מיט דעם ... טייל פון די דאַמאָלסדיגע בעסטע יודישע ב... ריסטען. דאָרט איז שוין אויך געשאַפען געוואָ... די ערשטע יודישע ביכער־קריטיק, וואָס איהר ... דאַמענט האָט געלעגט דער דאַן בעריהמטער ... זעהר בעגאַבטער יודישער און, טיילווייז, ... רוסישער שריפטשטעלער י. י. לערנער — ... זיין פּסעוודאָנים יוסף הערדער. ער האָט דער ... צענזירט שלום־עליכם'ס ערשטע ראָמאַנען „ס... דער בלאַנק" און „קינדער שפּיל". אמת, צו שטר... אָבער מיט אַ סך פערשטענדעניש פון ליטעראַ... און מיט פיל קולטור און אינטעליגענץ. זיין ... מאַריע לערנער — אַ הויך בעגאַבטע בעלעטריס... האָט אין זעלביגען „יודישען פאָלקסבלאַט" געדר... גרעסערע ערצעהלונגען, וואָס האָבען אין יענ... צייט — און וואָלטען אפשר אויך היינט — געמ... אַ רושם!

אין זעלבען „פאָלקסבלאַט" האָט זיך שוין ... וויזען די ערשטע ווערק פון גרויסען פאָלקס־שר... בער מרדכי ספּעקטאָר. זיין ערשטער ראָמאַן, ... ראָמאַן אָהן אַ נאָמען", איז געווען געדרוקט ... יאָהר 1884, אין פאָרטזעצונגען, נאַטירליך, ... „יודישען פאָלקסבלאַט" אויך זיינע אַנדערע ... נען. אין זעלבען „פאָלקסבלאַט" האָט דוד פרישמ... פערעפענטליכט זיינע יודישע ערצעהלונגען ... זיינע לידער. דער טאַלאַנטפולער העברעאיש־... שרייבער־שטעלער י"ג הכהן גאָלדבערג — ... — האָט זיינע ערשטע ערצעהלונגען אין יוד... געדרוקט אין „פאָלקסבלאַט". אויך איז דאָרט גע... פערעפענטליכט זיין ראָמאַן „די שטאָט־יונגע... — אַנ'עכטע עפּאָפּיי, לויט יענער צייט!!

אין דערזעלבער צייט און נאָך פיל פריהע... איז שוין געווען בעריהמט דער גרויסער פאָלק... שרייבער אייזיק מאיר דיק. מיט זיינע השכלה... טענדענצען, מיט זיין אַבזיכטליכען פערדייטש... די שפּראַך, וואָס האָט געשטערט דעם קינסטלערי... נעגוס, איז ער אָבער שוין געווען אין יענער צ... אַ קינסטלער, אַ מאָלער פון טיפּען, אַ לעבע... געשטאַלטער.

אויך יעקב דינעזאָהן האָט שוין אין 1877 געהאַט פערעפענטליכט זיין ערשטען ראָמאַן, „ה... שוואַרצער יונגערמאַנטשיק", וואָס פערמאָגט ני... נאָר אַ ליטעראַטור־היסטאָרישען, נאָר טאַקע אַ... אַ בעדייטענדען ליטעראַרישען ווערט. די ערשט... קאַפּיטלען — אפילו אַ קינסטלערישען ווערט.

(סוף פון דעם אַרטיקעל זונטאָג)

מעלדונג

הודעות הסניף „תרבות" בלודז

פיוטרקובסקה 18 (בשער השני — קומה שניה)

1) במוצאי שבת, 8 מאי ש. ז. בשעת 8.30 ב... תתקיים הרצאת הד"ר נתן עק על הנושא: חזו ויצור... של שאול טשרניחובסקי. כל העברים מוזמנים.

2) אולם הקריאה פתוח בכל ערב מ' 8 עד ... הכניסה חנם.

3) הופיעה החוברת ח' של העתון „עולמי" ומחיר... 20 פר. הופיעה גם החוברת ד' של העתון לילדים „עו... הקטן" ומחירו 15 פרוטות.

4) הופיעה חוברת „מונחי הלשון" (חוברת ... שונה) שמכילה ארבעה לוחות: א) כלי העבודה, ב) כ... המטבח, ג) ילי המטבח, ד) אמצעי התחבורת מחיר ... החוברת 20 פרוטות.

רעפאַרמאַצקע פּילען
מיט דער מאַרקע גייסט...
כער בעקאַנט פון יאָהר...
רעגולירען דעם מאָגען, ...
פון רעומאַטיזם, ...
בער־ליידען, נערווען...
קאַפּ, אַטעראַטיזם ...
טען בלוט אין ...
שטילען די יסורים פון ...
מאַראַידען ריינ...
בלוט און ביי ...
אבסטרוקציע—...
דורכרייניגונגס־מיטל
צו בעקומען 1 אָדער 2 פּילען א נאָכט
פּרייז פון א שאַכטעל 1.35
צו פערלאַנגען אין די אַפּטייקען ...
סקלאַדען מיט'ן גייסטליכען ...konnik)

לעבענס-פערזיכערונגס=פּאָליס...
אינלענדישע און אויסלענדישע, אַפ...
פון גאַנץ לאַנג נישט בעצאָהלט...
קענען אויך האָבען א געוויסען ווער...
אויב איהר וועט זיך ווענדען
Łódź Piotrkowska 145, m.5a
פערזענליך פון 4 ביז 7 נאָכמ.

ווינער שטוהלען און פאָטעלען ווי אויך ראַדיא=טישלעך עמפּפּעהלט די פאַבריקס־פּרייזען
Wytwórnia mebli giętych „HERKULES"
צינעל־נאַם 16 אין הויף.

גערענקט! אַז אויף חתונות, פערוויילונגען און אַזוי ווייטער
קויפט בלומען
אין נייע־ערעפענטען
יודישען בלומען=געשעפט
„VIOLA"
30 פּיעטריקאָווער 30
גערענקט די אַדרעס! ספּעציאַליטעט: בוקעטען אויף חתונות.

מענער פאָלקס-שולע און גימנאַזיע
(מיט רעכט פון רעגירונגס-שולען)
פון דער געזעלשאַפט צו פערשפּרייטען בילדונג און טעכנישע וויסענשאַפט צווישען יודען אין לאָדז
פּאָמאָרסקאַ 46=48, טעל. 106=64.
אינפאָרמאַצ. און איינשרייבונגען אין דער שול־קאַנצעלאַריע, טעגליך פון 8—2
דער אָפּצאָהל אין דער פאָלקס-שולע בעטרעפט:
אין די קלאַסן I—IV — 15 זל., אין די קלאַסן V — VI. 20 זל. א חודש.

פאַר פּייער און גנבות!
קאָנט איהר אייך אַסעקורירען אויף זעהר גינסטיגע בעדינגונגען.
קלינגט אָן ביטע טעלעפ. 203-94

Dr. med.
Leon Familier
אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען
6 שערפּיעז 37 (בענעדיקטאַ)
נעהמט אָן פון 5—7 נאָכמ.

וויכטיג פאַר ברוך=קראַנקע

(רופּטורען) זאָווי פון פערקרימונגען פון רוקען־ביין (הויקערס), פּאַראַליזשען, ביין־שווינדזוכט, פּלאַטפּים און פערשידענע אַנדערע פערקריפּלונגען־ליידענדע.
פאַר פערשידענע אַרט רופּטורען פערעלטערטע און די געפערליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע הייל־באַנדאַזשען לויט מיין מאָ־דערנע היילן און בעזייטיגען ראַדיקאַל יעדן איינציגען ברוך.

ביי מאָגען און קישקע - זענקונג ספּע־ציעלע אינדיווידועל צוגעפּאַסטע לייב־הייל־באַנדאַזשען.
פאַר הויקערס ספּעציעלע גאָרסעטען און גליכהאַלטערס.
געגען ביין-שווינדזוכט ספּעציעלע אָר־טאָפּעדישע אַפּאַראַטען פון אַלע סיסטעמען.
געגען שמערצענדע פּלאַטפּים ספּע־ציעלע אָרטאָפּעדישע איינלאַגען לויט גיפּס־מאָדעלען.
געגען קרומע אָדערן ספּעציעלע גומי־שטרימף לויט מאָס.
קינסטליכע הענד און פיס
ספּעציעלע הייל=אָרטאָפּעדישע אנשטאַלט
ספּעצ. אָרטאָפּעד
א. פּעטריקעוויטש, לאָדז
9 פּיראַמאָוויטשא 9, טעל. 177-09 (פריהער אַלגינסקאַ)
אַכטונג! קראַנקע מוזען זעלבסט ערשיינען.
טויזענטער דאַנקזאַגונגען קענען בעוויזען ווערען

Jeśli MYDŁO to tylko „WYGODA"

היינט און פאלגענדע טעג!
„ליבעס-איבעראשונגען"
Norma Shearer, Robert Montgomery
אין די הויפט-ראלן:
היינט און פאלגענדע טעג
אויספירדעם: אקטואליטעטען פון P.A.T.
אנהויב 4 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג 12 בייטאָג.

קלאנג-קינא
CAPITO[L]
[נ]אַרוטאָוויטשא 16

איבערציהונגען ארץ-ישראל
און עקספעדיציעס נאך
אין געזאמעלטע וואגאנען ערלעדיגט
שנעל און פינקטליך צו מעסיגע פרייזען
„POLSKI LLOYD" Sp. Akc.
oddział w Łodzi
Narutowicza 13
tel. centrala: 250-15.
פערטרעטונג:
Palestine Shipping Co. Ltd.
Palestine and Egypt Lloyd Ltd.

Warszawskie
TOWARZYSTWO POŻYCZKOWE na ZASTAW RUCHOMOŚCI
Sp. Akc. Oddział w Łodzi, Zachodnia 31
(L O M B A R D)
zawiadamia, że w dniu 26 maja 1936 roku i dni następnych od godziny 10-ej rano odbywać się będzie LICYTACJA przy ul. Zachodniej 31 w Łodzi, zastawów, nieprolongowanych we właściwym terminie. Numery zastawów, podlegających licytacji, ogłoszone będą w „Kurjerze Łódzkim" w dniu 17 maja 1936 roku w numerze 135 i wywieszone w biurze.—

Zastawy niesprzedane na licytacji w pierwszym terminie, sprzedawane będą w drugim terminie, począwszy od dnia 28 maja 1936 roku.

Procenty należy wpłacać przed dniem 17 maja 1936 r., gdyż po tym terminie zastawcy dopłacą koszty probierni państwowej za cechowanie prób i za ogłoszenia.

די עקזיסטירענדע זייט 1910 אונטערנעהמונג פון שרייב-מאשינען
Adolf Goldberg

tel. 137-54
איז געוואָרען איבערגעטראָגען
אין א נייע פראנט-לאקאל
אויף 2 אנדזשעיא 2
עמפפעהלט רעפּעראַטורען פון סאָלידער אויספּערטיגונג, צובעהער אין דער בעסטער סאָרט, לערנען שרייבען אויף שרייב-מאשינען און איבערשרייבונגען, קאָמי-פערקויף און אלס נייעס לויכטענדע עלעקטרישע שטובען-פאנטאנעס פייכט צו מאכען די לופט, צו פערניכטען דעם פאפּיראָסען-רויך, צו פערפומירען די לופט און צו רייניגען די לופט, בעצירונג פון שטיבען אהן צופלוס און אפפלוס, עס געניגט דער קאָמפּאַ. אויך גאַרטען-פאָנטאַנעס.

הילף און רפואה פאר ברוך-קראנקע

[...] אויף מוזיונקעל, גופאל ביי מענער, [...] און קינדער, אויך פאר פערהרימונגען [...] רוקענביין (הויקערס), פיס, שיפע [...] און שמערצהאפטע פלאַט-פיס, [...]ירען איז נישט צו פערנאַכלעסיגען, ווייל די [...] קענען פאר'ן לעבען ביטער און גע[...]ליך. דורך מיין מעטאָדע ערפּונדענע ספּע[...] גומי-הייל-באנדאזשען, וועלכע האלטען צו [...]עסטע פערנאכלעסיגטע געפער[...] ברוכען און בעזייטיגען ראדיקאל [...] גאראנטיע אהן בלוטיגע אפּע[...]אציע. מיין ספּעציאַליטעט איז אויך: הייל[...] און גאַרסעטען געגען אלערליי פערקריפלונגען, פערקרימטע [...]יעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאַט-פיס. פאר אמפּו[...] טירטע אינוואַלידען אמעריקאַנישע קונסט-פיס (סאָלאַן-ארבייט).
[...] פלאַצען זיך פון מאגען, קישקעס, נעבירט-מוטער, עמפפעהל איך [...]עלע הייל-באַנדאַזשען לויט דעם סיסטעם פון פראָפ. ד"ר גלענארד [...] אמת'ער בעריהמטער איז גאנץ פּוילען פון אוניווער[...] זיטעטס-פּראָפעסאָרען אנערקענט
ספּעציאַליסט
Ortoped **NATAN RAPAPORT**
[...] 30-יעהריגער פראַקטיק אין ווינען, דייטשלאנד און לעמבערג, נעמט אן פון 9 פריה ביז 1 בייטאָג און 3 ביז 7 אָוועגד
איז לאָדז, פּילסודסקיעגאַ № 23
[...]זונליכעם טרשיינען פון קראנקע ביי מיר אין אונטערזוכונג וויכטיג.

דאקטוירים-אפּטיילונג

ד"ר יעקב האנדזעל
אָרדינירט אין דער צייט פון זומער
אין קוראָרט
IWONICZ
willa „Mały Orzeł"

Dr. Schweig
Zawadzka 6
POWRÓCIŁ.

Dr. M. ELJASBERG
Chirurg
PIOTRKOWSKA 80, tel. 117-87
צוריקגעקעהרט

Dr. med.
RACHELA LEWI
קינדער-קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט
שרודטיעסקאַ 27, טעל. 142-72.

Starszy Felczer
B. JOSKOWICZ
פּולנאַצנאַ 4, טעל. 141-86
נעמט אן טעגליך פון 8–11 און 4–6 נ"מ
טעגליך פאַקען-שטעלען
מיט פרישע קראַוויאַנקע.

דער שוין לאנג-בעריהמטער
סטאַרשי פעלדשער
א. פוקס
25 וועלכער האט געוואוינט בזשעזשינער
איז נאך א לענגערן אורלויב צוריקגעקומען
און וואוינט יעצט בזשעזשינער 13.
נעמט אן קראַנקע א גאַנצען טאָג.

Dr. O. Łagunowski
specjalista
chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)
PIOTRKOWSKA 70 tel. 181-83
Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ej do 2.30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz
w niedzielę i święta od 10—1.

Dr. med.
M. TAUBENHAUS
צוריקגעקעהרט
ספּעציאַליסט
פאר אקושעריע און פרויען-קראַנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואַנגערשאַפט
זגערזשער 11, טעלעפאָן 246-09
נעמט אן פון 8–9 פריה און פון 4–8 אָוו.

Dr. med.
Oskar Tuch
אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען
העליאָטעראַפּיע
11. ליסטאָפּאַד 22,
טעל. 138-05.
נעהמט אן פון 4 ביז 6 נאָכמ.

Dr. J. WELLER
אינערליכע קראַנקהייטען
האט זיך איבערגעצויגען אויף
פּיעטריקאָווער 225
ריג ראַדוואַנסקאַ). טעל. 149-01
נעהמט אן פון 6–8 אָוונד.

Dr. med. J. PIK
נערוועזע און אינערליכע קראַנקהייטען ווי אויך סעקסועל נערוועזע לײדענדע
נעהמט איצט אן
24 זגערזשער 24
פון 4 ביז 6 נאָכמ.
פּריוואַט וואוינונג: אַל. קאָשטשושקי 27
טעל. 175-50.

Doktór
M. Kalisz
אוניווערזיטעט אין ראָסטאָק
צאָהן-אַרצט
סטאָמאַטאָלאָגישע כירורגיע
פּיעראַצקיעגאָ 7 (עוואַנגעליצקאַ)
טעל. 108-26
נעמט אן פון 3–7 נאָכמ.

Dr. med
Rundstein
akuszer-ginekolog
POMORSKA 7, tel. 127-84.
przyjmuje od 8–10 rano i od 4–8 w

אויערן, נאז און האלז
און לונגען-קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פּיעטריקאָווער 67. טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראַנקע (צוועקס אפּעראַציע א. אז. וו. ווי אויך אמבולאַטאָרישעס פון 9–2 און פון 4–8 אָוונט.
ביי דער קליניק איז טעטיג
א רענטגען-גאַבינעט
פאר דורכלייכטונגען און אלערליי פאָטאָגראַפיעס

Dr. med. Niewiażski
ספעציאַליסט פאר טריפּער, סיפילים און הויט - קראַנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער - שוועכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
פּראַנט, 1טער שטאָק
נעהמט אן פון 8–11 און פון 5–9 אָוונט
זונטאג און יום טוב פון 9–1 נאָכמיטאג.
ספעציעלער ווארטע - זאל פאר פרויען

LABORATORJUM
ANALIZ LEKARSKICH
Heleny Najdorf
sostało przeniesione na
ul. Cegielnianą 3, m. 5
tel. 153-14.
Czynne od godz. 9 r. do 9 w.

Dr. med.
M. GLAZER
ספּעציאַליסט פאר הויט- און וענערישע קראַנקהייטען
ZACHODNIA 64, tel. 185-49.
נעהמט אן פון 12–2 מיטאָג און פון 7 ביז 8.30 אָוונד.
זונטאָג און חגאות פון 10–12 בייטאג.

Dr. med.
G. GERSZTAJN
ספּעציאַליסט פאר אויגען קראַנקהייטען
Traugutta 12, tel. 175-10
נעהמט אן פון 11–2 און פון 5 ביז 8.30 אָוו.
אונבעמיטעלטע— לעטשניצע פּרייזען.

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראָלאָג
ספּעצ. פאר נירען בלאָז און אורין-קראַנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעמט אן פון 9–11 און פון 6–8 אָוונט.

ד"ר העלער
ספּעצ. פאר הויט און וענערישע קראַנקהייטען און מענער - שוועכע
8 טראַוגוטאַ 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8–11 און פון 4–8 אָוונט,
זונטאָג פון 10–2 מיטאָג.
פאר פרויען – א ספּעציעלער ווארטע-זאל
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פּרייזען

Dr. med.
J. Nadel
ספּעצ'אַליסט פון אקושעריע- און פרויען-קראַנקהייטען
אַנדזשעיאַ 4, טעל. 228-20.
נעמט אן פון 10–12 און פון 5–7 אָוו.

Dr. E. Ekkert
ספּעציאַליסט פאר וענערישע און הויט-קראַנקהייטען
וואוינט יעצט אויף
Pierackiego 5
(עוואַנגעליצקאַ)
נעמט אן פון 12–1 און פון 5.30–8 אָוו.

Dr. med.
GUSTAW KOH[N]
[...] אסיסטענט פון דעם גינעקאָלאָגי[...]שען קליניק אין פּאַריז.
[...] פאר פרויען - קראַנקהייטען און שוואַנגערשאַפט).
[...] פון היילען אונפרוכטבאַרקייט.
נעהמט אן אין לאָדז
[פּי]לסודסקיעגאַ 51, טעל. 170-03
[...] פון 8–10 און פון 4–8 אָוונט

Dr.
Wajnberg
צוריקגעקעהרט
[ספּעצי]אַליסט פאר לונגען, האַרץ און סקלעראָז קראַנקהייטען
[פּ]יעטריקאָווער 145
טעל. 126-02.
[...] פון 9–10 פריה, 3–5, 8–9 אָוו.

Dr. J. Herszfinkel
[ספּע]ציאַליסט פאר קינדער-קראַנקהייטען
[...] אין דער לעטשניצע „פּאַמאָץ"
(אַלעקסאַנדראָווסקאַ 1)
[...] ביי זיך אינדערהיים
[...]שעלאַגאַ 8a, טעל. 111-87.

Lekarz Dentysta
Jakób Botwin[ik]
[...] טעגליך פון 10 ביז 3 נאָכמ.
[...] לעטשניצע „פּאַמאָץ" ריג זגער[...] לימאַנאָווסקיעגאַ 1, טעל. 101-29
[...] 4–10 אָוונד אויף נאַרוטאָ[וויטשאַ] 13. —::— צונענגליכע פּרייזן.
[...] אַרבייטסלאָזע — הנחה.

[ל]עטשניצע
[...] וועבעריש-קראַנקע
[...]מענער - שוועכע און הויט-קראַנקהייטען
[...] דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
פּיעטריקאָווער 45
[...] פון 9 פריה ביז 9 אָוונט.
[...] און קינדער נעמט אן א פרויען-דאָקטאָר
[...] פון 11–1 און פון 5–7 אָוונד.
א בעראַטונג 3 זל.

זאַל פילהאַרמאָניע טעל. 213-84

זונטאָג, ד. 10-טן ד. ח. 12 בייטאָג ווערט פאַרקומען אַ גרויסע **וואַרשעווער מאָדע-רעוויו**

פעסטיוואַל פון דער פֿריהלינגס און זומער-מאָדע מיטן אַנטייל פון פירמען, וואָס דיקטירען די מאָדעס, ווי: ...ussin Cattley, A. Apfelbaum i S-ka, Maison Marlette, A. Zaremba, In Rapid, Paris, „Luminex", A. Ogórek, C. Salome. Paris, H. Herschsohn, „Wan Lo", Kaucz i Eitiminowicz
ווי אויך אַ גאַנצע רייהע אַנדערע וואַרשעווער און לאָדזער פירמעס. בילעטען פערקויפט שוין די קאַסע פון פילהאַרמאָניע

לאָדזער יודישע מוזיקאַליש-ליטעראַרישע געזעלשאַפט „הזמיר" — **זאַל פילהאַרמאָניע** מאָנטאָג, ד. 11 מאַי 1936 8.30 אָוונט — **אָראַטאָריום פון „שמשון"** — אָנטייל: דער לאָדזער סימפאָנישער אָרקעסטער... p. Krakowska, C. Izygrymówna (Warszawa), ...wald, Elman (אַרטיסט פון דער וואַרשאַווער אָפּערע) דירעקציע: י. זאַקס. כאָרדירעקטאָר: פּ. פיעטרושקאַ

צוליב דער פערקלענערונג פון לאָקאַל האָבען מיר בעדייטענד פערקלענערט די פרייזען פון **מעבעל** מאָדערנע און סטילאָוועס

עס-צימער — 1.000 זל. פריהער 1.800 זל. – איצט
שלאָפצימער — 1.200 זל. פריהער 2.000 זל. – איצט
גאַבינעט — 1.100 זל. פריהער 1.600 זל. – איצט

S. Salomonowicz נאַרוטאָוויטשאַ 16

KINO TEATR ADRIA GŁÓWNA 1 — היינט און פאָלגענדע טעג! דער גרעסטער פילם פון דער וועלט וואָס איז בעשאַנקען געוואָרען אין אייראָפּע און אַמעריקאַ מיט 16 גאָלדענע מעדאַלען א. ג.

כ'בעשולדיג דיך, מוטער!

אין די הויפּטראָלען Madeleine RENAUD i Paulette FLAMBERT

KINO TEATR METRO PRZEJAZD 2 — שבת, זונטאָג ... 12 ...

פלאַנג-קינאָ-טעאַטער **PRZEDWIOŚNIE** זשעראָמסקיעגאָ 74/76 (ווינקל קאָפּערניקאַ) היינט און פאָלגענדע טעג

דער שענסטער פילם פון דעם גרעסטען וועלט-סטאַר **SHIRLEY TEMPLE** אין פילם **„קליינער פּאָלקאָווניק"**

נעכסטער פּראָגראַם: ...TER IHETSON" אין דער הויפּט-ראָלע ...ry Cooper

פרייזען פון די פּלעצער: I פּל. 1 זל. II–90 גר. III–50 גר. הנחה-קופּאָנען צו 70 גר. אָנהויב 4 נ"מ. שבת און זונטאָג 12 ...

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער **„SZTUKA"** קאָפּערניקאַ 16. טעל. 140-72 — היינט פּרעמיערע! די בעסטע און פרעהליכסטע מוזיקאַלישע קאָמעדיע א. ג. **„KATARZYNKA"** אין דער הויפּטראָל: **Franciszka Gaal**

שלאַגער-לידעלעך! קאָנצערט-שפּיל. אויסערן פּראָגר.: „פערגעסענער מענש" מיט W. Beery, Jackie Coogan

דאַמען-שניידער **M. PRAJS** הערען-שניידער-מייסטער **...BURSZTYN** האָבען זיך איבערגעצויגען אויף **ציגעל-גאַס 10** פּראָנט, ... (פריהער ציגעל-גאַס 6) טעל. 162-76 און נעהמען אָן זעמטליכע בעשטעלונגען צו צוגענגליכע פרייזען.

Warsztat Ślusarsko-Precyzyjny E. MASCHKE ŁÓDŹ, ZAMENHOFA 15 — פיהרט אויס אַלע ספּעציאַליטעטן! זעמטל. מאַשינען צו שטאַנצען און פאָרמען צו גאַלאַנטעריע, זאָוויי פּאַכמענישע רעפּעראַטור פון שטריקמ.- און קאַטאָן-מאַשינען.

צו פערקויפען פרייזווערדיג פון אַ קל... געשעפט טישן, שענק, שפּיגעל, קלו... לאָמפּען און אויך אַ שפּייז-צימער ... ערקונדיגען נאַוואָמיעסקאַ 3, חלאַ...

קליינע אַנאָנסען — פרייז פון אַנאָנסען ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

פערשידענעס

עס ווערט געזוכט צו קויפען אַ 20-ער קעטעל-מאַשין צו שטרומף אָפערטען אין אַדמ. אונטער „ב".

אַ פעהיגער אָנשטענדיגער יונגע, 15—17 יאָהר אַלט קען זיך מעלדען ביים מצבה-קריצער ב. ה. סאָט בזשעזשינער 10.

כ'נעם אָן צו קראַצען אַלערליי סוועטערס, הענטשקעס, זאָקען, בערעלעך, טשאַפּקעס בערעטען א. אַז. וו. צו ביליגע פרייזען. כ'נעם אָן לייווער צוריק סטאַרי-רינעק 10 לינקס 1-טען איינגאַנג וואוינונג 15 זשולטי.

אַ נייעריי צו סוועטערס איבערצוגעבען פּאָמאָרסקאַ 25 וו. 39.

פאַר 8 זל. אַ חודש לערנען מיר אויס גרינדליך בוכהאַלטעריע, סטענאָגראַפיע, האַנדעלס-קאָרעספּאָנדענץ, מאַשין-שרייבען מיט דער קאָנסטרוקציע, אָרדנען איין אויך בילאַנסען און פיהרען איין ביכער צו ביליגע פרייזען קילינסקיעגאָ 50, קווער-אָפיצינע 1-טער שטאָק.

צו פערקויפען אַ סטראַלען-מאַשין אַדלער'ס ווי אויך אַ מאַשין צו קאַמעל-לאַטשען אַדורך-ניי-מאַשין אין בעסטען צושטאַנד כמעט ווי ניי, צו ביליגע פרייזען—פּאָדשעמשנאַ 14 וואוינונג 15.

בעקאַנטמאַכונג! נאָך 3 וואָכען אַפּרוה ווערט ווידער פּאַסאַנירט מענער-העמדען דורך אַ גוטען פאַכמאַן ניט מעהר ווי 1 זלאָטי, קילינסקיעגאָ 28.

דער אָרימער שפּילער, וועלכער האָט פער לוירען ¼ לאָס נומער 128946 בעט אָפּצו-ברענגען דאָס לאָס געגען בעלוינונג צום קאָ-לעקטאָר ליטמאַן, פּעטריקאָווער 82, ווייל אַלע בעוואָרענישען זענען געמאַכט געוואָרען.

אַ יונגעל פון 16 יאָהר פון אָרענטליכע עלטערן זוכט בעשעפטיגונג ביי וואָס עס זאָל נישט זיין. נאַוואָמיעסקאַ 28 פישהאָף.

ענערגישער, עהרליכער, אַרבייטסזאַמער יונגערמאַן (21 יאָהר) בעזיצט בילדונג פון 6 קלאַסען גימנאַזיום, מיט ערשט-ראַנגיגע רעפערענצען זוכט וועלכע ס'איז בעשעפטי-גונג אין אַ געשעפט, פאַבריק, א. ד. ג. פאַר אַ בעשיידענעם געהאַלט אויפן פערלאַנג קויציע. אָפּערטען סוב. „סאָליד" אין דער אַדמינ. פון „נייעם פאָלקסבלאַט".

א גרויסע קעלער=שטוב

עלעקטרישע איינריכטונג, בעאייגנעט אויף אַ פאַבריק, עווענטועל אויף אַ לאַגער פון זאָפאַרט צו פערדינגען **28 p. Strzelców Kan. Nr. 3** צו ערפאַהרען ביים ווירט.

קומט און איבערצייגט אייך! היימישע מיטאָגען פריש און געשמאַק פון 5 גענג מיט געפליגעל פון 80 גראָשען און 1 זלאָטע, פּיל-סודסקיעגאָ 74, וו. 18.

איך זוך אַ שותף מיט 3 ביז 4 טויזענד זל. צו אַ געשעפט, וואָס פראָספּערירט 9 חדשים אין יאָהר, גערוכערט פון 10 ביז 12 פּראָצ. ערפאַהרען וואָלבאָרסקאַ 3 ווינקאָמיען.

צו פערקויפען אַ פעדערמיגען אָבערלאָק זינגערס, ווי אויך זינגערס אַ דאָמסקי ניי-מאַ-שין אין בעסטען צושטאַנד. צו ערפאַהרען וואָלבאָרסקאַ 3 וו. 3.

איך נעם אָן אויף לוין סוועטערס אויף 4, 9 10 מאַשינען. כ'בעזיץ אויך אַן אָבער-לאָק און פאַטענט. אָפערטען אונטער 4.

וועב-שטוהלען בריימע צו פערקויפען. צו ערפאַהרען טעל. 148-03.

אַ שפּול-מאַשין צו פערקויפען אויף 16 ווינדעס אין פולען גאַנג אין בעסטען צו-שטאַנד מיט אַ מאָטאָר. צו ערפאַהרען קילינ-סקיעגאָ 31 ביי מ. אַפּאָליאַן.

צוליב אָפּרייזע איבערצוגעבען פון זאָ-פאָרט אַ פּוווידאַרניע מיט אַלע בעקוועמליכ-קייטען אין אַ גוטען פונקט. צו ערפאַהרען ביי ה' ביאַלעק וואָלבאָרסקאַ 12.

אַ שלאָף-צימער, אַ קאַראַקול-מאַנטעל, אַ לירע-פעלץ אין גוטען צושטאַנד צוליב באַלדי-גע אָפּרייזע ביליג צו פערקויפען. זאַכאָד-ניאַ 30 וואוינונג 2.

Pogotowie asekuracyjne
אַסעקורירט אייערע וואוינונגען, סקלאַ-דעס, פאַבריקען פון פייער און גנבה קלינגט טעלעפאָן 175-88, האַנקער.

ספּעציעל פאַר סוחרים! מאָדערן איינגעריכטעט, בעקוועם אַ נ... לאַגער 1,25 זל., אַ צימער 1,50 לאָדז, קילינסקיעגאָ 41, אין הויף.

Języka polskiego, arytmetyki han...wej, korespondencji szybko i grun...nie wyucza rutynowany nauczyciel. ...starszych specjalny, praktyczny ...polskiego wypróbowaną metodą. ...trkowska 37, m. 11, front, III piętro, ...8—10 wiecz.

SZANOWNY ZŁODZIEJ, który ...ł pasażera tramwaju Łódź-Kaliska. ...Wolności dnia 23 kwietnia pro...y jest o zwrot weksli i dokumentów ...istych za wynagrodzeniem zł. 25.— ...fon 141-04 od 8—8 i 2 3 pp.

אַ לעהרערין, אַ גוטע פּעדאַגאָגין ... טיילט אונטעררעכט פאַר דערוואַקסענע ... פּויליש, יודיש, און דייטשע שפּראַכען צו ... ליגע פרייזען, לאָסטאַן, בזשעזשינער ...

אַן אָרט צו אַרבייטען ווי אויך אַ ... דער אָרט צו שלאָפען אָפּצוגעבען. צו ... רען פּילסודסקיעגאָ 43 וו. 7.

Niemasz ponad mydło „Trójka"

ראַקאַלען

איך זוך אַ סובלאָקאַטאָר אָדער סובלאָקאַ-טאָרקע מיט לאַזשי און בעקוועמליכקייטען. צו ער-פאַהרען פּילסודסקיעגאָ 45 ביי קלאַרוויין.

צו פערדינגען אַן אָפּגעטיילט געוועלב, שעהנע וויטריינע, אַ בעזונדערער איינגאַנג פּראָנט. צו ערפאַהרען פּראַלניאַ שיענקיע-וויטשאַ 23.

צו פערדינגען 1 צימער 11 ליסטאָפּאַד 5 וואוינונג 28 (קאָנסטאַנטינער).

איבערצוגעבען אַ בודקע פאַר אַ שוסטער 11-טער ליסטאָפּאַד 39 צו ערפאַהרען ביים שוסטער.

אַ בעקוועם אָרט אויף אַרבייט פאַר 2 פּער-זאָן. צו ערפאַהרען קאָנסטאַנטינער 6 ביי האַלמער.

צו פערפאַכטען אַ צימער מיט אַ קוך אויף אַ באַר ביי אַן איינגעפיהרט וואורשט-געשעפט. צו ערפאַהרען טעלעפאָניש 145-51

עס איז דאַ אָוועקצוגעבען אַ שוי-פענסטער גינסטיג פאַר אַ זייגער-מאַכער אָדער פאַר אַנ-דערע אַרטיקלען, פּראַנציסקאַנער 15 וו. 5.

אַ בעקוועם אָרט צו שלאָפען אין אַ בע-זונדער צימער פאַר אַן אָנשטענדיגען יונגער-מאַן זאַכאָדניאַ 39 וו. 5.

אַ בעזונדער צימער מיט בעקוועמליכקיי-טען פאַר 1 אָדער 2 יונגעלייט. צו ערפאַהרען זאַוואַדזקאַ 7 פּאַרטער וו. 6.

2 צימער פּראָנט 1-טער שטאָק צו פערמי-טען אויף אַ געשעפט אָדער ביוראָ, פּאָלודניאָ-וואַ 6 וואוינונג 3.

צו פערדינגען אַ פאַבריקס - לאָקאַל פּאַר-טער 30 × 30 פאַר שטרומף אָדער סוועטערס. צו ערפאַהרען קילינסקיעגאָ 21 ביים וועכטער.

צו פערדינגען אַ זוניגע וואוינונג פון 1 צימער און קוך 3-טער שטאָק מיט פּאַרצי-מער און בעקוועמליכקייטען צו ערפאַהרען לימאַנאָווסקיעגאָ 14 ביים ווערכטער.

עס ווערט געזוכט אַ צימער מיט אַ בעזונ-דערן איינגאַנג אַלס סובלאָקאַטאָר, בעפאַרצוגט אין דער אַלטשטעטער געגענד. אָפערטען אין אַדמיניסטראַציע אונטער „וו."

צו פערמיטען זאָפאָרט אַ געוועלב מיט צוויי צימער און קוך און קעלערן, ווי אויך צוויי צימער און קוך פּאָמאָרסקאַ 25 פרעגען ביים ווערכטער.

צו פערמיטען 2 צימער און קוך פּראָנט 2-טער שטאָק. צו ערפאַהרען ביים ווירט, וואָל-באָרסקאַ 22.

איבערצוגעבען אַ פּראָנטאָווע שטוב אָהן אָפּטרעט-געלד, עווענטועל אויף אַ געשעפט. אין דער געגענד נאַוואָמיעסקאַ 15 ביז 19. צו ערפאַהרען ביי פעלמאַן, נאַוואָמיעסקאַ 26.

אַ פּראָנטאָווע צימער פאַר 2 יונגעלייט עווענטועל פאַר אַ פּאָר-פּאָלק מיט אַלע בע-קוועמליכקייטען שוין איבערצוגעבען, גדאַנ-סקאַ 5 וואוינונג 5.

אָפּצוגעבען אַ זוניגע פּראָנט-שטוב פאַר סובלאָקאַטאָר מיט אַ בעזונדערן איינגאַנג. צו ערפאַהרען פּל. וואָלנאָשטשי 11 וו. 8.

גרויסע פּראָנטאָווע קעלערס צו פערדינגען אויף פּאָמאָרסקאַ 3. צו ערפאַהרען אויפ'ן אָרט ביים ווערכטער.

צו פערמיטען אַ געוועלב אויך מיט אַ שטוב אין בעסטען פונקט גלובנאַ 62. צו ערפאַהרען אויפן אָרט פון 8—10 פרי ביים רזשאָנדצע.

זומער - וואוינונגען. צימערן און אַ צי-מער מיט אַ קוך צו פערמיטען און סאָסנאָווע וואַלד, זעהר שעהנע געגענד און געזונדע לופט, סאַקאַלניקי, אידזשיקאָווסקי גאַס. צו ערפאַה-רען אויפ'ן אָרט ביי ה' אולברוך צופאַהר מיט'ן טראַמוואַי אָזאָרקאָוו ביזן פּשיסטאַנעק עמיליע.

אַ בעזונדער צימער מיט אַ בעקוו... איינגאַנג קענען בעקומען לאַזשי 2 ... אָדער פריילינס פּילסודסקיעגאָ 56 ... שטאָק וואוינונג 5.

פרייע פּאָסטענס

נויטיג אַ שטריקער מיט אַ 6-ער מאַשין ... צו פערקויפען 2 שטריק-מאַשינען אַ 8-50 ... אַ 12-80 אין בעסטען צושטאַנד 11 ליסטאָ... 3 וואוינונג 42.

עס ווערט געברויכט אַ שניידערין ... פּראַוויניץ מיט בעקעסטיגונג און ... אָפערטען אין אַדמיניסטראַציע אונטער „פ...

עס ווערט געברויכט אַ בעסערע נייערין, פּולנאָצנאַ 22 ביי גאָלדשטיין.

נויטיג אַ לערן-יונגעל צו גאַלאַנטעריע ... זאָל קאָנען נייען אויף אַ מאַשין באַלד ... צאַהלט, קעפּלער זגערזשער 230.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", Spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman